

Täysistunto

Keskiviikko 17.10.2018 klo 14.01—18.42

Täysistunto alkoi klo 14.01. Täysistunto päättyi klo 18.42.

Puhetta johtivat puhemies Paula Risikko (14.01—16.07), toinen varapuhemies Tuula Haatainen (16.07—17.59) ja ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen (17.59—18.42).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Valtioneuvoston tiedonanto eduskunnalle hallituksen työllisyyspolitiikasta ja työllistämiskynnyksen madaltamisesta pienissä yrityksissä

Valtioneuvoston tiedonanto VNT 1/2018 vp

Pöytäkirjan liite Epäluottamusehdotukset 16.10.2018 Liite 2A

Ainoa käsittely

Puhemies Paula Risikko: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 2. asia, valtioneuvoston tiedonanto hallituksen työllisyyspolitiikasta ja työllistämiskynnyksen madaltamisesta pienissä yrityksissä. Keskustelu tiedonannosta päättyi 16.10.2018 pidetyssä täysistunnossa.

Keskustelussa ovat Eero Heinäluoma Heli Järvisen kannattamana ja Leena Meri Ville Tavion kannattamana tehneet ehdotukset epäluottamuslauseen antamisesta valtioneuvostolle. Ehdotukset on monistettuna jaettu edustajille. (Pöytäkirjan liite 2A)

Selonteko hyväksyttiin.

Puhemies Paula Risikko: Ensin äänestetään Leena Meren ehdotuksesta Eero Heinäluoman ehdotusta vastaan ja sitten siitä, nauttiiko valtioneuvosto eduskunnan luottamusta.

Äänestysjärjestys hyväksyttiin.

1) Eero Heinäluoman ehdotus ”jaa”, Leena Meren ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 154, ei 17, tyhjiä 15; poissa 13 (äänestys 1). Eduskunta hyväksyi tässä äänestyksessä Eero Heinäluoman ehdotuksen.

2) Luottamuslause valtioneuvostolle ”jaa”, Eero Heinäluoman ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 101, ei 73, tyhjiä 8; poissa 17 (äänestys 2).

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

Pöytäkirjaan merkittiin seuraavat ilmoitukset: 2) äänestyksessä Sinuhe Wallinheimo /kok, Tapani Tölli /kesk ja Pekka Puska /kesk tarkoittivat äänestää ”jaa”.

Eduskunta päätti, että valtioneuvosto nauttii eduskunnan luottamusta. Asian käsittely päättyi.

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 188/2018 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 45 minuuttia. Mikäli puhujalistaa ei ehditä annettussa ajassa käydä loppuun, asiakohdan käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan tämän päivän istunnossa muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi. Jos keskustelu asiasta puolestaan päättyy ennen sille varatun määrärajan päättymistä, siirrytään päiväjärjestyksen seuraavaan eli 4. asiakohtaan.

Keskustelu

14.05 Sosiaali- ja terveysministeri Pirkko Mattila (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tänään käsittelyssä oleva esitys perustuu hallitusohjelman tavoitteisiin selkiyttää asumisperusteista sosiaaliturvajärjestelmää [Hälinää — Puhemies koputtaa] ja tarkastella ulkomaille maksettavan sosiaaliturvan tarkoituksenmukaisuutta. Asumisperusteisella sosiaaliturvalla tarkoitetaan tässä yhteydessä Kelan maksamia etuuksia, ei kuitenkaan toimeentulotukea. Nykyinen lainsäädäntö on ollut voimassa vuodesta 1994 lukien, jolloin Suomi liittyi Euroopan talousalueeseen. Sittenmin ihmisten liikkuminen on moninkertaistunut. Asumisperusteisen järjestelmän vahvuus eurooppalaisessa vertailussa on sen kattavuus. Kaikki Suomessa asuvat saavat syyperusteista turvaa. Liikkuvuuden lisääntyessä on keskeistä, että huolehdimme pääosin verovaroin rahoitettavan järjestelmän kestävyydestä.

Asumisperusteisen sosiaaliturvan perkaustyö ja hallituksen esityksen valmistelu toteutettiin yhtenä kärkihankkeena. Valmistelu tehtiin laajapohjaisessa työryhmässä, jossa olivat edustettuina työmarkkinajärjestöt, eri ministeriöt ja toimeenpanevat viranomaiset sekä kuultavina useat asiantuntijat. Valmistelussa on otettu huomioon kaikki näkökulmat monimutkaiseksi muodostuneeseen kansalliseen säädöskehikkoon, perusoikeuksiin sekä EU-lainsäädäntöön. Valmistelussa on päädytty siihen, että järjestelmän pääperiaatteista on edelleen tärkeää pitää kiinni. Näitä ovat asumisperusteisuus, verorahoitus ja yhden-

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

vertaisuus. Uudistuksessa on painotettu myös oikeuksien ja velvollisuuksien tasapainoa, eli ne, jotka saavat etuuksia, osallistuvat järjestelmän rahoitukseen.

Arvoisa puhemies! Uudessa laissa määritellään se, milloin henkilöä pidetään Suomessa asuvana. EU-lainsäädännön mukaan Suomeen työhön tulevalta ei voida edellyttää maassa asumista. Siksi laissa määritellään myös se, millainen työskentely Suomessa on riittävää asumisperusteisten etuuksien saamiseksi.

Voimassa oleva lainsäädäntö on ollut kansainvälisessä vertailussa poikkeuksellisen antelias Suomesta ulkomaille muuttavien osalta. Järjestelmää on tarkoituksenmukaista rajata nykyistä tarkemmin niille, jotka ovat Suomen lainkäyttöpiirissä ja fyysisesti täällä. Tilapäinen oleskelu ulkomailla voisi kestää enintään kuusi kuukautta. EU-alueella asumista arvioidaan EU-lainsäädännön mukaan. Toistuvasti joka vuosi voi oleskella ulkomailla noin puolet vuodesta ja olla edelleen esimerkiksi sairausvakuutettu Suomessa. Tämä muutos ei käytännössä vaikuta niiden asemaan, jotka saavat Suomesta eläkettä ja oleskelevat toisessa EU-maassa, vaan Suomi vastaa heidän sosiaaliturvastaan kuten tähänkin asti.

Yrittäjien osalta nykytila säilyy, eli jatkossakin on mahdollisuus saada asumisperusteista sosiaaliturvaa eläkevakuutuksen voimassa ollessa enintään vuoden kestävä oleskelun ajalta. Ulkomaille pidemmäksi ajaksi lähetettyjen työntekijöiden, tutkijoiden ja apurahan-saajien mahdollisuus saada asumisperusteista sosiaaliturvaa rajautuisi jatkossa enintään viideksi vuodeksi. Tämä on lyhennys nykyiseen mutta vastaa Suomen tekemissä kahden-välisissä sosiaaliturvasopimuksissa yleensä säädettyä enimmäisaikaa. Opiskelijoilla on mahdollisuus saada asumisperusteisia etuuksia ja olla sairausvakuutettuna niin kauan kuin päätoimiset opinnot jatkuvat.

Suomeen tulevien työntekijöiden oikeus asumisperusteisiin etuuksiin arvioidaan jatkossa tiukemmin työskentelyn perusteella. Nykyisin sovelamme niin sanottua neljän kuukauden sääntöä, joka tarkoittaa, että asumisperusteisia sosiaaliturvaetuuksia saadakseen Suomeen työhön tulevalle työntekijälle tulee olla työsopimus, jonka kesto on vähintään neljä kuukautta. Tämä on julkisessa keskustelussa nostanut esiin tulkintoja, että kyseessä olisi neljän kuukauden odotusaika ja vasta sen jälkeen henkilö olisi oikeutettu sosiaaliturvaan. Tämä käsitys on kuitenkin väärä. Neljän kuukauden työsopimus sekä työttömyysturvan työssäoloehtoon laskettavan työn kriteerit ovat yhdessä johtaneet siihen, että työntekijä on oikeutettu sosiaaliturvaan työskentelyn alkamisesta lukien. Sääntö koskee osaa Kelan toimeenpanemista sosiaaliturvaetuksista, keskeisimpinä lapsilisä ja sairausvakuutus. Esimerkiksi työeläkevakuutukseen, julkisen terveydenhuollon palveluihin ja lasten kotihoidon tukeen työntekijät ovat olleet oikeutettuja tähänkin saakka, jos he ovat olleet työeläkevakuutettuja. Siihen taas riittää noin 58 euron kuukausiansio.

Jatkossa työntekijän kohdalla edellytyksenä olisi peruspäivärahan kuukausimäärää vastaava ansio eli 696,60 euroa kuukaudessa tänä vuonna, mutta työskentelylle tai työsopimukselle ei aseteta vähimmäiskesto vaatimusta. Nykyisin, jos alalla ei ole työehtosopimusta, minimiraja osa-aikatyössä asettuu noin 594 euroon kuussa, eli vähimmäisraja nousisi nyt noin sadalla eurolla.

Asumisperusteisiin etuuksiin on työntekijällä oikeus siltä ajalta, kun hän ansaitsee riittävästi tuloja Suomesta. Kun työskentely päättyy, myös etuudet päättyvät. Ajantasainen tieto työskentelystä ja tuloista saadaan tulorekisteristä, eli työntekijät eivät jää niin sanottusti roikkumaan sosiaaliturvaan. Ansiotasoa koskevan edellytyksen toimeenpano vähentäisi hallinnon kustannuksia nykyisistä merkittävästi, kun ansio voitaisiin tarkistaa tulorekisteristä eikä tarvittaisi työsopimuksia ja muita selvityksiä.

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

Työntekijöistä, jotka kuuluvat sosiaaliturvaan, maksetaan myös vakuutusmaksut. Sairausvakuutusmaksulla katetaan sairauspäivärahasta ja sairaanhoitokorvauksista syntyviä kustannuksia.

Lakia on selkeytetty siten, että jokaisen olisi nykyistä helpompi ymmärtää omat oikeutensa. Lisäksi asumisen edellytyksiä on yhtenäistetty niin, ettei olisi montaa erilaista määritelmää eri palveluiden ja etuuksien osalta.

Arvoisa puhemies! Hallinnollisia menettelyjä yksinkertaistetaan. Tältä osin kyse on myös normien purkamisesta. Tulorekisteriä ja mahdollisuutta käyttää digitaalisia palveluja hyödynnetään entistä paremmin. Kela ratkaisee jatkossa etuuspäätöksen yhteydessä työskentelyn tai asumisen edellytysten täyttymisen, eikä enää tehtäisi erillisiä päätöksiä kuulumisesta asumisperusteiseen sosiaaliturvaan. Näin ollen esityksellä saavutetaan kokonaisuutena myös säästöä, joka on ensi vuodelle 0,4 miljoonaa euroa ja sen jälkeen nykytilaan verrattuna puoli miljoonaa euroa vuositasolla.

Usein on vääriä käsityksiä siitä, että suomalainen turva on paras vaihtoehto myös maailmalla liikuttaessa, mutta tosiasiassa suomalaisia palveluja tai korvauksia ei sellaisenaan voi ottaa mukaan ulkomaille, vaan ne on säädetty kotimaan tarpeisiin ja osaksi suomalaista palvelujärjestelmää. Kelalle asetetaan velvollisuus tiedottamisesta erityisesti ulkomaille muuttavien henkilöiden sosiaaliturvaetuuksien määräytymisperusteista ja päätöksen antamisesta henkilön pyynnöstä.

Suomalaisen sosiaaliturvan peruseriaatteita ei olla esityksellä muuttamassa. Tällä esityksellä tarkennetaan sitä, millä edellytyksillä liikkuvien ihmisten sosiaaliturvaetuuksia myönnetään.

14.12 Heli Järvinen vihr: Arvoisa rouva puhemies! Keskustelemme asumisperusteisesta sosiaaliturvasta, ja tähän liittyy monta lakia. Olen saanut palautetta erityisesti eläkeläisiltä, jotka ovat huolissaan omasta tulevaisuudestaan ja jotka ovat suuri ulkomaille tilapäisesti tai toistuvasti joka vuosi osaksi vuotta lähtevä ryhmä. Valtaosa heistä matkustaa EU-lainsäädäntöä soveltaviin maihin, ja olen ymmärtänyt, että ehdotetun tilapäisen oleskeluajan lyheneminen ei vaikuttaisi heidän asemaansa, sillä heidän etuutensa ja oikeutensa on turvattu EU-asetuksessa. Olenko ymmärtänyt oikein, että muihin kuin EU-lainsäädäntöä soveltaviin maihin muuttaville eläkkeensaajille ehdotus tarkoittaa sitä, että oleskelun kestäessä yli kuusi kuukautta asumisperusteiset etuudet voivat katketa ja että takuueläkettä ei maksettaisi yli puoli vuotta kerrallaan kestävän oleskelun ajalta, ellei eläkkeensaaja välillä palaisi Suomeen ja jatkaisi oleskeluaan ulkomailla sen jälkeen?

14.13 Antero Laukkanen kd: Arvoisa rouva puhemies! Tässä esityksessä on nyt sellainen tilanne, että tämä on niin sanottua huonoa normienpurkua. Minä olen täällä usein kehunut hallitusta näistä norminpuruista, mutta tätä esitystä ei voi nyt kehua.

Erityisesti kiinnitän tässä huomioni niiden lähetettyjen työntekijöiden asemaan, jotka eivät ole Eta-maissa. Tällaisia ovat kehitysyhteistyössä olevat, monien järjestöjen palveluksessa olevat, seurakuntien palveluksessa olevat, eri kirkkokuntien palveluksessa olevat, ja he joutuvat nyt tähän oravanpyörään, että viiden vuoden jälkeen heidän on pakko palata Suomeen, vaikka työt siellä kohdemaassa olisivat kesken. Toivonkin, että valiokuntakäsittelyssä tästä rajattaisiin nyt selkeästi nämä työntekijät, joiden työtehtävät liittyvät humanitääriseen työhön, lähetystyöhön sekä muuhun vastaavanlaiseen työhön, jotta heidän sosiaaliturvansa ei katkeaisi viiden vuoden jälkeen, niin kuin tässä nyt esitetään.

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

Pyytäisinkin ministeriltä nyt näkemystä tästä, miksi on valittu tällainen linja, kun Suomi on todella tunnettu hyväntekijä näissä asioissa ja meillä on perinteinen, satoja vuosia jatkunut työ, jossa autamme erityisesti Afrikassa ja Aasiassa olevia maita parantamaan omaa elämisen tasoansa. Nythän näiltä ihmisiltä viedään tämä sosiaaliturva, jos he jäävät sinne kohdemaahan, vaikka heidän kaikki palkkansa ja etuutensa maksetaan täällä kotimaassa ja he ovat todella näitä lähetettyjä työntekijöitä. Tähän pyytäisin tarkennusta.

14.15 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan siis säädettäväksi uusi laki asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa. Tämän lakiesityksen mukaan Suomessa tarvittaisiin maahanmuuttajia vastaamaan työvoimapulaan, kohentamaan väestön ikääntymisen myötä heikkenevää huoltosuhdetta sekä lisäämään Suomen houkuttelevuutta kansainvälisten osaajien ja yrittäjien silmissä. Tässä laissa määriteltäisiin työskentelyn vähimmäisedellytykset sovellettaessa asumisperusteista etuuslainsäädäntöä Suomeen tulevaan työntekijään. Mikäli henkilö muuttaa Suomeen työntekijänä, niin hänen oikeutensa asumisperusteisiin oikeuksiin, etuuksiin, ratkaistaisiin pääsääntöisesti työskentelyn perusteella.

Arvoisa puhemies! Tämän esityksen myötä hallitus aikoo poistaa Suomeen tulevilta ulkomaalaisilta nykyisin voimassa olevan neljän kuukauden työskentelyvaatimuksen, joka on tähän asti ollut edellytyksenä sosiaalietuuksien saamiselle. Jatkossa ulkomaalainen henkilö pääsisi nauttimaan Suomen sosiaalieduista, jos hän tienaa peruspäivärahan verran. Tämän esityksen toteutuessa myös alle neljä kuukautta kestävä työskentelyn ajalta työntekijälle voisi tulla oikeus asumisperusteisiin etuuksiin, kuten lapsilisään ja sairausvakuutuksen etuuksiin. Lyhytaikaisesti eli alle neljä kuukautta Suomessa työskenteleviä henkilöitä arvioidaan tässä esityksessä olevan noin 17 000, mutta on kuitenkin todennäköistä, että heidän määränsä kasvaisi merkittävästi, mikäli tämä lakimuutos toteutuu.

Arvoisa puhemies! Jos maahanmuuttajat joutuvat turvautumaan tulonsiirtoihin verojen maksamisen sijaan, niin maahanmuutto ei paranna vaan heikentää Suomen huoltosuhdetta. Onkin luultavaa, että tämä hallituksen esitys lisää maahanmuuton vetovoimatekijöitä kansantalouden kannalta kestävämmällä tavalla.

Lisäksi hallituspuolueiden riveistä on esitetty toistuvasti ulkomaisen työvoiman saatavuusharkinnan purkamista. EU- ja Eta-alueen ulkopuolisten työntekijöiden saatavuusharkinnan purkanut Ruotsi on kuitenkin varoittava esimerkki, josta meidän tulee ottaa oppia. Ruotsiin työvoimaa on tullut lähinnä aloille, joilla työvoimasta on ollut jo valmiiksi ylitarjontaa. Perussuomalaiset eivät halua Suomen seuraavan Ruotsin kehityskulkua tältä osin ja vaativat hallitusta puolustamaan Suomen ja suomalaisten etua.

Arvoisa puhemies! Paljon parempaa päätöksentekoa ja huoltosuhteen korjaamista olisi esimerkiksi antaa suomalaisille nuorille ja työttömille mahdollisuus kouluttautua sellaisiin ammatteihin, joissa heillä on hyvät mahdollisuudet työllistyä.

14.18 Jari Myllykoski vas: Arvoisa rouva puhemies! Edellä käytyihin keskusteluihin, molempiin, humanitääriseen työhön sitoutuneista suomalaisista on helppo yhtyä, kun me olemme sellaisia kuin miksi meidät maailmalla tunnustetaan. Me teemme töitä myös muualla maailmassa ja olemme erittäin humanitäärinen kansakunta. En pidä kohtuullisena, että tulisi joitain rajoitteita näiden henkilöiden osalta, jotka vapaaehtoistyöhön osallistuvat ja — nyt tässä kohtaa on pakko sanoa — vaaralle altistuvat.

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

Mutta toisaalta, edustaja Savio nosti sen erityisen tärkeän huomion esille, että siinä vaiheessa, kun meidän sosiaaliturva ensimmäisen kerran muutettiin asumisperusteisesta työsopimusperusteiseksi, lievensimme sitä mahdollisuutta, kuinka ollaan ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan piirissä — toki meillä työttömyyspäivärahämääräyksissä on työssäoloehtoja, jotka edelleenkin sitä valvovat. Nyt tässä ollaan menossa vielä askel eteenpäin. Silloin kun puhemies Risikko oli ministerinä, esitin kysymyksen siitä — ja siitä tehtiinkin tutkimus — paljonko maksaa, jos ihminen haluaa ostaa itselleen suomalaisen sosiaaliturvan. Se ei ollut kovinkaan iso summa, jos sen haluaa kiertämällä tehdä, mutta se nautintaetus oli 32 000 euroa, mitä henkilö voi saada sillä pienellä panostuksella. Kysyisinkin ministeriltä: onko pohdittu niin sanotusti näitten kahden asian ristiriitaa, sitä kun meiltä lähdetään ja halutaan ja kun meille tullaan ja meiltä halutaan?

14.20 Simon Elo sin: Arvoisa rouva puhemies! Tämä nykyinen laki on ollut voimassa vuodesta 94 eli tosiaan, niin kuin ministeri sanoi, Suomen Eta-jäsenyyden alusta lukien, ja tietysti maailma on sinä aikana paljon muuttunut. Liikkuvuus maiden välillä on moninkertaistunut parin vuosikymmenen aikana, mistä johtuen tässä tehdään siis tiukennusta. Nimenomaan asumisperusteinen järjestelmä rajataan tarkemmin niille, jotka ovat Suomen lainkäytön piirissä ja myös fyysisesti täällä.

Jos ajattelee tässä mainittuja kansainvälisiä osajia, niin tietysti suurin osa Suomeen tulevista kansainvälisistä osajista on nimenomaan myös kansainvälisesti katsottuna korkeasti koulutettuja osajia, eli en nyt näe, että siinä olisi ongelmallista maahanmuuttoa siltä osin. Halpatyövoima on sitten toinen kysymys, jota pitää tarkastella, mutta ei maahanmuuttokaan ole yksi yhtenäinen kokonaisuus, joka on joko hyväksi tai haitaksi, vaan maahanmuuttoakin on toki erilaista.

Tässä ministeri toi esille, että aikaisemmin tilanne Suomen osalta on ollut muihin verrokkimaihin verrattuna poikkeuksellisen antelias, ja nyt tosiaan tulee tältä osin sitten tiukennuksia. Tästä neljän kuukauden säännöstä, minkä edustaja Savio muun muassa nosti esille, täytyy huomata, että tämä tarkoittaa kuitenkin, että aina pitää olla työskentelemässä Suomessa ja pitää myös hakea sosiaaliturvaa. Eli ei se automaattisesti kenellekään tule, eikä kenellekään automaattisesti Kela-korttia tässä olla lähettelemässä vaan aina tehdään erikseen päätös sosiaaliturvaan kuulumisesta ja näistä etuuksista. Tämä kysymyshän liittyy pitkälti siihen, mitä on Pohjoismaiden välillä, ja meidän olemme yrittäneet täällä koko ajan rajaesteitä nimenomaan Pohjoismaiden välillä poistaa. Nyt on ollut sellaisia kohtuuttomia tilanteita, että ei ole kummankaan, vaikkapa Ruotsin ja Suomen tai Suomen ja Norjan, sosiaaliturvaa sitten saanut tämä työntekijä. Eli eivät myöskään tällaiset tilanteet ole järkeviä, enkä usko, että ne ovat myöskään sellaisia tilanteita, mitä edustaja Saviokaan tässä tarkoittaisi. Tuskinpa meillä nyt norjalaisia tai ruotsalaisia työntekijöitä vastaan mitään on.

Ja lopuksi: niin kauan kuin me siniset olemme hallituksessa, ei kyllä ulkomaisen työvoiman tarvehankintaan tule mitään muutoksia.

14.23 Mika Niikko ps: Arvoisa puhemies! Tokihan se on tunnustettava, että tulevaisuudessa varmasti tarvitaan lisää työntekijöitä Suomeen, kun väestö ikääntyy. Meillähan on olemassa EU:n alueella yhteinen käytäntö kuitenkin työvoiman saamiseksi jopa kolmansista maista, esimerkiksi sinisen kortin avulla saa etuudet ja saavat nämä lapset sitten koulutuspaikat ja muut, terveydenhuoltopalvelut, mitä kuuluu työntekijöille tulla. Toki tämä

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

sininen kortti nyt lähinnä koskettaa näitä korkeakoulutettuja työntekijöitä, ja nytten meillä on vaarana tietenkin, kun me lähdemme näitä lakeja lieventämään, että me tulemme saamaan vain lisää halpatyövoimaa, joka kilpailee jo olemassa olevien työntekijöiden kanssa samoista työpaikoista.

Täytyy tässä vaiheessa tietysti kysyä ministeriltä: onko tässä vaarana kuitenkin joltain osin, että Suomesta tehdään pitkässä juoksussa koko maailman sosiaalitoimisto tältä osin, että kaikki saavat sosiaaliturvaa ja asumistukea ja suomalaisia terveydenhoitopalveluita ja koulutuspalveluita, vaikka eivät olisi töissä Suomessa olleet lainkaan? Tämähän pitkässä juoksussa johtaa nimenomaan tähän, että siitä tulee eräänlainen vetovoimatekijä, kuten on tullut tästä maahanmuuttokysymyksestäkin vetovoimatekijä, niin että Suomeen hakee väestöön nähden Euroopassa ehkä lähes eniten turvapaikanhakijoita vielä tänäkin päivänä, vaikka se niin sanottu suurin kriisi on jo ohitse. Jostain syystä vain tänne Pohjolaan saakka halutaan tulla. Toki me tiedämme itse, jotka tässä maassa asumme ja päätöksiä teemme, että tämä Suomenmaa on maailman paras maa, täällä on maailman parhaat mahdollisuudet yrittää ja elää, ja sitten jos ei onnistu työssä pärjäämään tai yrittäjäjydessä, niin yhteiskunta kyllä pitää huolen perheitä myöten kaikista. Täytyy sen verran olla kuitenkin suomalaisten ”itsekkäitä”, että meidän täytyy näitä vähäneviä varoja enenevässä määrin varata omille kansalaisillemme.

14.25 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa rouva puhemies! Vanhoja muistellen: 90-luvun alussa saimme aikaan sen, että suomalaisille lähetetyille työntekijöille, muun muassa kehitysyhteistyö- ja lähetysjärjestöjen palveluksessa oleville, annettiin oikeus Suomen sosiaaliturvaan. Sitten kun vuonna 94 valmistauduttiin EU-jäsenyyteen, siirryttiin kansalaisuuteen perustuvasta järjestelmästä asumisperusteiseen järjestelmään, ja siinä yhteydessä sitten taas heikennettiin näitten ihmisten oikeutta ja asemaa, jotka ovat siis suomalaisia lähetettyjä työntekijöitä ulkomailla, useinkin matalan elintason maissa ja pienellä korvauksella. Muistan, että tein silloin sitten lakialoitteen ja keräsin siihen allekirjoituksia ja sain muistaakseni noin 170 allekirjoitusta eduskunnasta, [Antero Laukkanen: 176!] ja tuo laki-aloite sitten johti siihen, että hallitus antoi vastaavan esityksen, ja tuo korjaus tehtiin ja palautettiin näille ihmisille se turva, mikä mielestäni heille kuuluu.

Nyt — jos niin on kuin edustaja Laukkanen tuossa hyvässä puheenvuorossaan totesi — tässä ollaan tuomassa takaisinpäin sitä rallia, minkä silloinen lainmuutos ensin toi ja minkä sitten tämä menettely, minkä kuvasin, jälleen poisti. Tältä osin, jos näin menee, on kehitys kyllä mielestäni huono. Kysynkin arvoisalta ministeriltä: oletteko valmistelun yhteydessä kuullut näitä järjestöjä, kirkon järjestöjä ja kansalaisjärjestöjä, joiden palveluksessa olevia ihmisiä tämä koskee, ja miten tämä sitten vaikuttaa heidän työhönsä, henkilöstön saantiin ja niin edelleen?

Toinen puoli on tässä esityksessä tuo, mihin edustaja Savio ansiokkaasti paneutui, ja sillä osin tietysti odotan myös ministerin kommenttia siitä, miten tämä vaikuttaa esimerkiksi juuri vetovoimatekijänä Suomeen päin sellaisten henkilöiden osalta, jotka nyt eivät ole sillä lailla toivottavia Suomeen tulijoita, että he olisivat rakentamassa tätä maata, vaan ovat tulossa ehkä sitten sosiaaliturvan piiriin tänne.

14.27 Simon Elo sin: Arvoisa puhemies! Täytyy sen verran kommentoida, että edustaja Niikko sinänsä on oikeassa siinä, että on huolissaan siitä tilanteesta, mikä muuttoliike Eurooppaan on vuosien aikana ollut, mutta toisaalta on kyllä virheellistä sanoa, että nyt Suo-

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

meen olisi tällä hetkellä kohdistumassa jotenkin erityistä painetta. Viime vuonnahan uusia turvapaikkahakemuksia tehtiin parisen tuhatta eli vähemmän kuin silloin ennen vuoden 2015 siirtolaiskriisiä. Jaan sen huolen, että tätä pitää seurata ja pitää tehdä toimenpiteitä, jos tilanne muuttuu. Mutta nyt tilanne on parempi. Ja kaikkein tärkein syy, miksi tilanne on parempi, on tämä EU:n ja Turkin välinen pakolaissopimus, siitä pitäisi ehdottomasti pitää kiinni ja sitä kautta hyvistä väleistä Turkin ja EU:n välillä, vaikka huolestuneita olemmekin tietysti Turkin oikeusvaltiokehityksestä.

Tätä asianomaista lakiesitystä täytyy vielä sen verran kommentoida, että tavoitehan tässä on hyvä, se, että pitää olla oikeuksien ja velvollisuuksien tasapaino: ne, jotka saavat etuuksia, myös sitten osallistuvat tämän järjestelmän rahoittamiseen. Eli sen takia juuri pitää tiukemmin, niin kuin esityksessä on, rajata tämä asumisperusteinen järjestelmä niille, jotka ovat Suomen lainkäytön piirissä ja fyysisesti täällä.

Puhemies Paula Risikko: Vastauspuheenvuoro, edustaja Niikko.

14.29 Mika Niikko ps (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Tässä vaiheessa täytyy vastata edustaja Elolle, että nyt hallitus on tuudittautunut siihen, että turvapaikanhakijoita ei tule enää niin paljon kuin 2015, jolloin tuli 34 000, tai 2016, edelleen useita tuhansia. Meidän ei kuitenkaan pidä tuudittautua siihen. Joka tapauksessa me olemme varautuneet siihen, että ensi vuonna meille tulee noin 3 000—4 000 uutta turvapaikkahakemusta, ainakin budjetin mukaan, ja käytännössähän se tarkoittaa sitä, että me emme ole tehneet mitään lainsäädännöllisiä uudistuksia tai tulkintoja niihin kansainvälisiin sopimuksiin tästä vapaasta liikkuvuudesta, kuten on esimerkiksi tehnyt vaikkapa Ranska. Ei Ranskaan enää kävellä suoraan Italiasta hakemaan turvapaikkaa, vaikka olisi ensimmäinen hakemus Ranskassa, kun mennään Italiasta, sinne on päästy sen verkon läpi. Sieltä tullaan seuraavana vuorokautena takaisin Italiaan, koska Ranskaan on tultu turvallisen maan lävitse.

Tällaista politiikkaa edustaja Elo oli toteuttamassa silloin, kun oltiin vielä perussuomalaisissa yhdessä, mutta enää sitä eivät ole toteuttamassa kuin perussuomalaiset yksin tässä talossa.

Puhemies Paula Risikko: Edustaja Laukkanen, puhujalistalta.

14.30 Antero Laukkanen kd: Arvoisa rouva puhemies! Tosiaan muistan tämän ajan, kun edustaja Kankaanniemi tämän mainion aloitteen teki, ja se keräsi, minä muistan, 176 nimeä. Olin silloin Kankaanniemen avustaja.

Tässä todella mennään nyt taaksepäin oikein kunnolla. Tämä kehitys ei ole missään tapauksessa suotavaa. Ihan käytännön esimerkki: Niiden perheellisten, jotka ovat kolmansissa maissa työssä, lapset joutuvat nyt keskeyttämään koulunsa, palaamaan vuodeksi tänne ja sitten taas palaamaan sinne uudestaan. Tässä ei ole oikein minkäänlaista tolkkua. Monet juuret ja siteet ovat jo siinä maassa, johon on täältä lähdetty vanhempien kanssa, ja nyt tämä koko käytäntö menisi sekaisin. Tämä on iso hyppäys kymmenestä vuodesta viiteen vuoteen. Tämä tarkoittaa sitä, että tuhansia ihmisiä joutuu palaamaan Suomeen yhtä aikaa. Ei tämä ole sellainen kehitys, jota toivoisi eduskunnan, suomalaisen sivistysvaltion edistävän.

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

14.31 Ben Zyskowicz kok: Arvoisa rouva puhemies! Otan tässä yhteydessä esiin erään epäkohdan, jota olen yrittänyt useiden ministerien aikana saada korjaantumaan mutta joka ei ole korjaantunut ja jonka kohdalla toivon, että nykyinen ministeri pystyisi saamaan asian järjestykseen.

Kyse on nimittäin siitä, että Euroopan unionin maiden kansalaisethan saavat tulla vapaasti toisiinsa maihin tekemään työtä ja etsimään työtä, ja se on tietysti ihan oikein. Mutta Suomessa on semmoinen erikoinen tilanne, että meillä on paljon sellaisia, lähinnä Virosta tulleita EU-maiden kansalaisia, jotka elävätkin täällä sosiaaliturvan varassa. On ymmärrettävää, että jos on vaikka tullut tänne tekemään töitä ja sitten on työ loppunut, niin sitten jonkun aikaa on sosiaaliturvan varassa, mutta Euroopan unionin pelisäännöt ovat sellaiset, että EU-maankaan kansalainen ei ole oikeutettu asumaan Suomessa, jos hän toistuvasti turvautuu meidän perussosiaaliturvaamme. Kuitenkin meillä on tänä päivänä aika iso joukko sellaisia, lähinnä virolaisia, jotka toistuvasti turvautuvat suomalaisen toimeentulotukeen.

No, tällainen tilannehan oikeuttaa sen, että tällainen henkilö menettää oikeutensa asua Suomessa. EU-maan kansalainen, joka toistuvasti turvautuu Suomessa tai muussa EU-maassa perussosiaaliturvaan, menettää oikeutensa asua tuossa maassa. Kuitenkin käytännössä Suomessa tällä hetkellä tilanne on se, että jos maahanmuuttoviranomaiset kysyvät sosiaaliviranomaisilta, onko siellä tällainen ja tällainen henkilö turvautumassa toistuvasti kuukaudesta toiseen toimeentulotukeen, niin sosiaalivirasto saa kertoa maahanmuuttoviranomaiselle, että kyllä täällä sellaisia on, kun kysyvät nimeltä, että ovatko nämä siellä. Mutta kun sosiaaliviranomaiset päivittäisessä arjessaan näkevät näitä tapauksia, jotka siis käyttävät väärin Suomen sosiaaliturvaa, niin heillä ei kuitenkaan ole oikeutta oma-aloitteisesti ilmoittaa maahanmuuttoviranomaisille, että täällä meilläkin, vaikkapa itäisen Helsingin sosiaalitoimistossa, on näin ja näin monta ja nämä ja nämä, jotka eivät enää ole oikeutettuja asumaan Suomessa. Heillä ei siis ole oikeutta ilmoittaa sitä toiselle suomalaiselle viranomaiselle eli maahanmuutto- ja poliisiviranomaisille, jotka huolehtisivat sitten siitä, että tällainen suomalaisen sosiaaliturvan väärinkäyttö ei enää jatkuisi.

Nyt esitän sen toivomuksen, että te, ministeri Mattila, yrittäisitte saada tämän asian järjestykseen. Tiedän, että siellä on erilaista työryhmää ja toimikuntaa uudistamassa laajemminkin toimeentulotukea koskevaa säädöstä, mutta tämä erilliskysymys olisi kyllä hyvä hoitaa.

14.34 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Tuen lämpimästi edustaja Zyskowiczin äsken esittämää näkemystä ja toivetta lainsäädännön selventämisestä. Omalta osaltanikin haluan kummeksua niitä puheita, että turvapaikkakriisi olisi jotenkin ohi, kun nyt yhtenä vuonna on pelkästään muiden maiden toimien ansiosta tullut hieman vähemmän turvapaikanhakijoita kuin aikaisemmin. Haluan muistuttaa siitä, että paine muuttoliikkeeseen on pysyvä ilmiö ja uusi turvapaikkakriisin aalto kasaantuu jo Välimeren maissa. Niinpä kaikki toimet lainsäädännön säätämiseksi erityisesti sosiaaliturvan suhteen on peilattava siihen, millaisia vetovoimavaikutuksia näillä muutoksilla voi olla sosiaaliperäiseen, niin sanottuun haittamaahanmuuttoon. Ehdotankin, että jatkossa näitä lakeja käsiteltäessä laaditaan aina maahanmuuttovaikutusten selvitys tehtävistä laeista.

14.35 Mika Niikko ps: Arvoisa puhemies! Haluaisin tässä yhteydessä jatkaa edustaja Zyskowiczin toteamusta esimerkiksi näistä naapurimaasta tulleista työntekijöistä, jotka alkujaan työhön ovat tulleet Suomeen ja sitten täällä on työ mennyt alta pois. Sitten kun on

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

asetuttu tänne asumaan, niin lapset käyvät koulua ja saadaan näitä sosiaali-etuksia, ymmärtääkseni niin kauan, kunnes siihen puututaan, ja yleensä siihen ei puututa.

Yksi erikoinen piirre oli kuitenkin vielä jonkun aikaa sitten täyttä totta, se että Suomessa töissä olevat virolaiset, esimerkiksi miehet, saavat perheellensä Vieroon lapsilisiä, vaikka perhe asui Virossa, virallisesti äiti asui siellä lasten kanssa. Muistan, että tästä oli pari vuotta sitten jotain keskustelua, ja ne summat olivat vissiin hyvin pieniä joidenkin mielestä, 2 miljoonaa euroa tai jotain sinnepäin. Onko tälle asialle mitään tehty, tai pitääkö enää kutinsa tämä tieto, mikä oli ainakin eduskunnassa keskustelussa silloin kaksi vuotta sitten?

14.36 Sari Essayah kd: Arvoisa rouva puhemies! Tämä sosiaaliturvan eksportointi elikkä maasta toiseen siirtäminen on toki yksi niitä hankaluuksia, joita tässä EU:n yhteisillä työmarkkinoilla on, sen tähden, että meillä kuitenkin sosiaaliturvan tasot vaihtelevat aika paljon maasta toiseen. On tärkeää, että työntekijä saa sen sosiaaliturvan jostakin maasta, mutta nämä tilanteet eivät myöskään saisi johtaa siihen, mistä vielä muutama vuosi sitten kuulin kerrottavan, että esimerkiksi puolalaisia työntekijöitä houkuteltiin Pohjoismaihin sillä, että todettiin, että no, palkkataso menee lähetettynä työntekijänä sen minimipalkan mukaan, mikä Suomessa on, mutta kuitenkin sitten on mahdollisuus Suomesta saada vähän parempaa sosiaaliturvaa ikään kuin palkan päälle. On muun muassa tämä lapsilisien eksportointi ja toisaalta kotihoidon tuen eksportointi, elikkä kun lapsi ei ole suomalaisessa päiväkodissa, niin hänen perheelleen maksetaan kotihoidon tukea, vaikka lapsi olisi puolalaisessa päiväkodissa. Tämä on sellainen tilanne, jota on varmasti kansalaisten vaikea ymmärtää, että silloin kun eksportoidaan näitä tiettyjä sosiaaliturvaetuksia, joissa meillä Suomessa on omanlaisia vaatimuksia, niin miksi niitä vaatimuksia ei ole näissä maissa, mihiin sosiaaliturvaetus päättyy.

Kuulin, että täällä aiemmin on nostettu esille kehitys- ja lähetystyöntekijöitten sosiaaliturvaongelma. Tässä esityksessä nyt täytyy olla kyllä todella tarkkana, että pidetään kiinni siitä hyvästä käytännöstä, mikä meillä Suomessa on ollut, joka silloin aikanaan, kun kristillisdemokraatit olivat hallituksessa, ministeri Kankaanniemen silloin ollessa ministerinä, saatiin aikaiseksi. Se on todella tärkeää, koska jos ajatellaan, mitä Suomella on vietävänä maailmalle, niin se on meidän hyvät koulutusjärjestelmämme, meidän osaamisemme, ja nämä ihmiset, jotka työskentelevät kehitysyhteistyössä ja lähetystyöntekijöinä, tekevät juuri sitä tärkeää työtä. Täytyy nyt toivoa, että tällä ei aiheuteta heille kohtuutonta vaikeutta ja että he pystyvät jatkamaan näissä tehtävissä.

Osa näistä asioista on toki hoidettu kahdenvälisillä sosiaaliturvasopimuksilla, mutta tätä on nyt katsottava tarkasti, sillä on paljon myös niitä maita, jotka ovat esimerkiksi Afrikassa, Aasiassa, joissa tällä hetkellä Suomella on kehitysaputyöntekijöitä, lähetystyöntekijöitä, joissa näitä kahdenvälisiä sopimuksia ei ole olemassa. Myöskin tämä on minun mielestäni nyt todella tärkeää, eli tässä tilanteessa voisi sanoa, että nyt kyllä hyvin herkästi menee äärimmäisen tärkeä asia tämän lainsäädännön ikään kuin sivuraiteilla, ja nyt toivonkin, että ministeri tähän asiaan kiinnittää ihan erityistä huomiota.

Toki sitten voidaan problematisoida sitä, onko tämäntyyppinen madaltaminen oleskeluperusteissa sitten oikein, onko tämä nyt oikein tässä tilanteessa. Tätä varmasti valiokunnassa tullaan tarkasti vielä käymään läpi.

14.39 Katri Kulmuni kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tässä on käyty keskustelua tietenkin paitsi siitä, että ei sosiaaliturvaa kuten ei mitään etuuksia pidä ikinä käyttää väärin — ja

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

sikäli on tietenkin hyvä, että meidän lainsäädäntömme on tarkkarajaista — toisaalta myös siitä, että se sitten huomioi myös nykyisen elämän, joka saattaa olla monesti varsin liikkuvaistakin, ja sikäli on hirvittävän tärkeää, että lainsäädäntömme on ajantasaista ja joustavaa ja huomioi nämä kaikki tilanteet.

Oikeastaan tuon tämän keskusteluun, kun ministeri on paikalla, että kyllähän myös Suomeen tulevaa lainsäädäntöä täytyy peilata siihen akuuttiin tilanteeseen, mikä liittyy esimerkiksi vaikka Ruotsissa takuueläkekysymykseen. Suomesta on suuria ikäluokkia aikanaan muuttanut Ruotsiin, ja he ovat olleet ruotsalaisen takuueläkkeen piirissä. Nyt jonkin verran heitä, totta kai, eläköityessään sitten myös palaa Suomeen, ja Ruotsi on päättänyt, kuten itse asiassa Suomikin jo aikaisemmin, että takuueläkettä maksetaan ainoastaan siihen maahan, missä asuu. Tämä tietenkin tarkoittaa sitä, että nämä eläkeläiset tulevat sitten suurelta osin varmastikin Suomen takuueläkkeen piiriin, ja tätä asiaa nyt selvittellään parhaillaan Suomen ja Ruotsin välillä. Onko ministeriö varautunut siihen, että näin ollen Suomen takuueläkkeen piiriin tulee varmaan aika merkittävä määrä ihmisiä, niin että tässä uudessa tilanteessa, kun Ruotsi on tehnyt näin omassa lainsäädännössään, saataisiin asia sitten myös Suomessa sovittua, etteivät ihmiset joudu kiipeliin sen takia, että maat muuttavat tulkin taansa?

Puhemies Paula Risikko: Sitten ministeri vastaa. — Olkaa hyvä, enintään 3 minuuttia.

14.41 Sosiaali- ja terveysministeri Pirkko Mattila: Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin vastaus tuohon edustaja Järvisen kysymykseen siitä, mitä tapahtuu takuueläkkeelle. Takuueläke on asumisperusteinen etuus, eli sitä ei makseta, mutta työeläkkeet ja kansaneläkkeet kyllä. Takuueläke on tarkoitettu Suomessa olevalle turvaamaan vähimmäiseläke.

Sitten, edustaja Savio, edustaja Niikko, tässähän tarvitaan edelleen työsopimus, tarvitaan tietty ansiotaso. Näin ollen ne, jotka osallistuvat järjestelmän rahoitukseen, tulevat sitten myös etuuden piiriin, eikä sellaista tässä lainvalmistelussa ole tullut esille, että tämä olisi mikään erityinen vetovoimatekijä.

Edustaja Zyskowicz, kiitoksia seikkaperäisestä kuvauksesta, minkä annoitte, mutta toimeentulotuesta säädetään eri laissa ja kuvaamaan tilanne taitaa olla myöskin enempi ministeri Saarikon tontilla. Mutta kiitos, että tämäkin tuli tässä täysistuntokeskustelussa käytyä läpi.

Mitä tulee sitten näihin eksportoitaviin etuuksiin, jotka tässä muutamassa puheenvuorossa ovat tulleet esille, niin kyllä, näitähän nimenomaan on Euroopassa, ja näistä keskusteltiin hyvin tiukasti ennen brexit-äänestystä. Niin kuin sanottu, tässä hallituksen esityksessä yhdenmukaistetaan Suomen lainsäädäntöä, sinänsä ei muuteta, mutta kuvataan tilanne uudestaan ja peilataan EU-lainsäädäntöön.

No sitten tässä on tullut esille edustaja Laukkasen, edustaja Kankaanniemen, edustaja Essayah'n puheenvuoroissa muun muassa humanitääristä työtä tekevät lähetystyöntekijät. Juurikin niin, että tässä on se tilanne, että osittain tämä aika lyhenee, mutta tämä vastaisi Suomen tekemissä kahdenvälisissä sosiaaliturvasopimuksissa yleensä säädettyä enimmäisaikaa. Tässä täytyy sanoa, että nyt hivenen ristiriitaista on myöskin ollut sitten se palautte. Eli kyllä, olen nähnyt sen kristillisdemokraattien kannanoton, mutta sitten toisaalta sen jälkeen on ollut myöskin hyvin hiljaista, tästä ei ole tullut sitä palautetta sikäli sen enempää. Ylipäätään tilanne vastaa sitä, että ne kahdenväliset sopimukset ovat se, mikä kattaa tämän turvan. Mutta ilman muuta minusta pitää keskustella tästä asiasta, ja olen ai-

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

van täysin avoin keskustelulle, siitä ei ole kysymystäkään. Olen myös itse ollut humanitäärisessä työssä, joten kyllä tiedän, että se on tärkeää. Toki vain, että monet näistä työsuhteista ovat lyhytaikaisempia.

Arvoisa puhemies! Tässä taisivat tulla suurin piirtein vastaukset.

Puhemies Paula Risikko: Vastauspuheenvuoro, edustaja Essayah, ja sen jälkeen mennään puhujalistalle.

14.44 Sari Essayah kd (vastauspuheenvuoro): Kiitos, kiitos rouva puhemies! Suomen Lähetysseura myöskin on tästä tilanteesta antanut kirjallisen lausuman, ja toivon, että se on ministerin myöskin tavoittanut. Ja on äärimmäisen tärkeää ja toivonkin, kun täällä on paikalla valiokuntien ihmisiä, että nyt kun tämä asia menee valiokuntaan, niin laajasti pyydetäisiin sekä kehitysyhteistyöjärjestöjä esimerkiksi Kepan kautta että myöskin lähetystyötä tekeviä järjestöjä kuultavaksi valiokuntaan. Itselleni on tullut se kuva, että monilla näistä järjestöistä on hyvin pienet resurssit, he pystyvät hyvin vähän näitä asioita seuraamaan. Esimerkiksi kun kristillisdemokraatit laittoivat tästä lehtikirjoituksen, niin sitä kautta vasta useimmat näistä lähetystyötä tai kehitysyhteistyötä tekevistä järjestöistä havahtuivat tähän ongelmaan. Ja kysymys ei todellakaan ole siitä, että nämä kahdenväliset sopimukset katkaisivat tämän, vaan nimenomaan päinvastoin, oikeastaan nämä kaikkein eniten kehitysyhteistyöapua ja lähetystyötä tarvitsevat kohteet ovat juuri niitä maita, joissa meillä ei ole niitä kahdenvälisiä sopimuksia. Aikoinaan Nokian myötä Kiina on hoidettu ja muutama Aasian maa, Intia ja vastaavat suuret maat, on hoidettu, niin sanotut kehittyvät maat, mutta juuri näissä kehitysyhteistyötä tarvitsevilla maissa ei näitä kahdenvälisiä sopimuksia ole, joten toivon ja valiokunnan jäsenille lähetän viestiä, että pyytäkää ihmeessä nyt näitä järjestöjä kuultavaksi, tämä asia ei ole kunnossa.

Puhemies Paula Risikko: Ehdimme ottaa yhden puheenvuoron vielä tähän.— Edustaja Laukkanen.

14.45 Antero Laukkanen kd: Arvoisa rouva puhemies, kiitos! Tämä asia on tosi tärkeä ja iso, ja kiitos ministeri Mattilalle avoimesta asenteesta tämän suhteen. Tämä on juuri niin kuin edustaja Essayah sanoi, että monet ovat vasta nyt havahtuneet siihen, mitä tässä on tapahtumassa. Tässä on aikaisemmin ollut semmoinen mahdollisuus, että tämä lähetettävä työntekijä — itsekin olen useassa järjestössä tehnyt näitä työsopimuksia ja olen niin sanotusti hyvin iholla tässä asiassa — on voinut eri tahojen kanssa sopia ja saada jatkoja näihin ulkomailla oleviin sopimuksiin. Nyt tässä uudessa esityksessä tämä tällainen hyvin käytännönläheinen mahdollisuus poistuu, että voitaisiin neuvotella eläkeyhtiöiden ja muiden kanssa mahdollisuudesta jatkaa tätä ulkomailla oloa, erityisesti juuri näistä perhesyistä, kun siellä on lasten koulutukset ja muut koko ajan heillä huolena, se miten ne järjestyvät. Toivon, että tosiaan valiokuntien jäsenet erityisesti nyt kiinnittävät tähän huomiota, että saataisiin tähän semmoinen tolkullinen lopputulos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan on annettava lausunto.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle sakon muuntorangaistuksen määräämistä koskevan sääntelyn muuttamiseksi

Hallituksen esitys HE 178/2018 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 45 minuuttia. Mikäli puhujalistaa ei ehditä annettussa ajassa käydä loppuun, asiakohdan käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan tämän päivän istunnossa muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi. Jos keskustelu asiasta puolestaan päättyy ennen sille varatun määräjän päättymistä, siirrytään päiväjärjestyksen seuraavaan eli 5. asiaan.

Keskustelu

14.47 Oikeusministeri Antti Häkkinen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! Oikeusvaltiossa toimitaan lain mukaan, ja jos lakeja rikkoo, siitä tulee jonkinlaisia seuraamuksia. Oikeusjärjestelmän uskottavuus taas edellyttää, että rikoslaissa rikokseksi määritellyistä teoista seuraa rangaistus.

Sakkorangaistuksen tarkoituksena on toimia lievempiin rikoksiin määrättävänä rangaistuksena. Sakkorangaistuksen uskottavuuden edellytyksenä on se, että rikoksentekijät maksavat heille määrättyt sakot. Ongelmalliseksi järjestelmä muodostuu sellaisissa tilanteissa, joissa rikoksentekijä syyllistyy toistuvasti samanlaisiin tekoihin, jättää sakon maksamatta eikä häneltä saada perittyä sakkoa ja hänelle ei tästä syystä aiheudu käytännössä seuraamuksia. Tällöin moni rikoksentekijä voi myös jatkaa rikoksia ilman tosiasiallista rangaistusta. Ongelmallista on, jos esimerkiksi bensavaras tai kaljavaras voi viikoittain tehdä teon ilman minkäänlaisia asianmukaisia seuraamuksia. Yhteiskunnallinen luottamuskin edellyttää sitä, että tällaisissa tapauksissa rangaistus seuraa rikollista toimintaa.

Tämän vuoksi olemme nyt tuoneet käsittelyyn esityksen sakon muuntorangaistuksen määräämistä koskevan sääntelyn muuttamiseksi. Keskeinen ehdotus on se, että toistuvasti samankaltaisiin sakkorikoksiin syyllistyvien sakkorikokset käsiteltäisiin tuomioistuimessa. Toistuvuus tarkoittaisi seitsemää samankaltaista sakkorikosta vuoden sisällä. Tuomioistuimen määräämät sakot, joita ei saada perityiksi, ovat muunnettavissa vankeudeksi, mutta poliisin määräämät sakot eivät. Näin tällaiset tuomioistuimen määräämät sakot olisivat muuntokelpoisia, jos niitä ei makseta.

Tavoitteena on parantaa rikosoikeusjärjestelmän uskottavuutta erityisesti niissä tilanteissa, joissa toistuvasti rikkomuksiin syyllistyneet ovat välttäneet tosiasiallisen rangaistuksen maksukyvyttömyytensä vuoksi. Tällä hetkellä toistuvasti samankaltaisiin sakkorikoksiin syyllistyvät voivat tosiasiaa siis välttää rangaistuksen, jos sakkoa ei saada heiltä perityksi. Nämä esitetyt muutokset korjaavat asiantilaa.

Esityksestä aiheutuu vankiluvun nousua. Päivittäinen kokonaisvankiluku nousee arviolta 30 vangilla. Nousua pyritään tasapainottamaan sillä, että vaikka muuntorangaistukseen tuomitaan entistä useampia henkilöitä, muuntorangaistuksen pituudet lyhenisivät kuitenkin hieman. Näin vankiluvun kokonaisnousu ei aiheuttaisi esitettyä suurempia kustannuksia Rikosseuraamuslaitokselle.

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

Valmistelussa selvitimme myös yhdyskuntaseuraamusta sakon muuntorangaistuksena. Selvityksessä on kuitenkin todettu ja havaittu, että se monimutkaistaisi järjestelmää entisestään ja olisi hyvin todennäköistä, että vain hyvin pieni osa tuomituista ylipäättään kykenisi suorittamaan yhdyskuntaseuraamukset.

On katsottu, että muuntorangaistuksen suorittaminen ulkopuolisena laitossijoituksena nimenomaan päihdekuntoutukseen on toimivampi tapa saada muuntorangaistukseen tuomitut suorittamaan muuntorangaistus muualla kuin vankilassa. Tällä esityksellä siis myös parannetaan pääsyä päihdekuntoutukseen. Vankeuslaista kumottaisiin säännös, joka estää muuntorangaistuksen täytäntöönpanon aloittamisen, jos tuomittu on päihdekuntoutuksessa. Tämän muutoksen tavoitteena olisi, että entistä useampien tuomittujen muuntorangaistukset voitaisiin panna täytäntöön ulkopuolisena laitossijoituksena nimenomaan päihdekuntoutuksessa.

Arvoisa puhemies! Tämän esityksen tarkoitus ja tavoite on vahvistaa rangaistusjärjestelmämme uskottavuutta. Jokaisesta rikoksesta tulee viime kädessä seurata rangaistus. Oikeusjärjestelmämme kannalta on tärkeää, ettei rikoksesta voi päästä ilman rangaistuksen suorittamista. Tämä esitys on myös osa sitä uudistusten kokonaisuutta, jolla rikoksen uhrinostetaan jatkossa vahvempaan asemaan suomalaisessa rangaistusjärjestelmässä.

Puhemies Paula Risikko: Sitten mennään... [Vastauspuheenvuoropyyntöjä] Täällä on muutama debattitarve. Otetaan joksikin aikaa debattia, ja sen jälkeen mennään sitten puhujalistaan.

14.52 Ville Niinistö vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Noin kymmenen vuotta sitten hallituksessa myös kokoomuksen myötävaikutuksella tästä sakon muuntorangaistuksesta luovuttiin, ja silloin sille oli useita perusteita. Yksi oli se, että oikeuspolitiikan asiantuntijat ja köyhyysasiantuntijat pitivät sitä hyvin ongelmallisena, että varattomia, hyvin heikossa asemassa olevia ihmisiä laitetaan heidän muista elämänhallinnanongelmistaan johtuen vankilaan, vaikka heidän tekemänsä rikos ei ole sen tasoinen, että siitä vankilaan tulisi joutua. Näiden ihmisten ongelmat eivät sillä parane. Asiantuntijat suosittelevat silloin, että tästä luovutaan. Samoin sillä ei ole ollut vaikutuksia merkittävästi näitten rikosten uusimiseen, käytetäänkö muuntorangaistusta vai ei. Näyttää siltä, että hallitus menee tämmöiseen mielikuva- ja symbolipolitiikkaan, josta tulee valtionhallinnolle vain kustannuksia, eli sitten tarvitaan lisää vankilakapasiteettia.

Tämä näkemys oli silloin yhteinen. Myös kokoomus oli tätä mieltä silloin [Puhemies koputtaa] ja valtiovarainministeri Katainen tätä linjaa ajoi. Nyt te olette muuttaneet mieltä, koska te haluatte vain tätä pamppulinjaa näin periaatteessa, ilman faktoja. [Timo Heinonen: Höpsis!]

14.53 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On hyvä, että tälle vihreälle kriminaalipolitiikalle nyt saadaan muutos ja ennen muuta palautetaan rikoksen uhri nyt keskiöön, niin kuin ministeri Häkkänen toi esille. Kyllä on oikein, että rikoksesta seuraa ihan jokaiselle tekijälle rangaistus, ja tämä vihreä kriminaalipolitiikka, jota nyt kymmenen vuotta on tällä osa-alueella noudatettu, on jättänyt monet ilman rangaistusta. Meillä on kauppiailla paljon valvontakamerakuvia, joissa kaljavarkaat vain naureskelevat valvontakameroille, kun he varastavat kaljaa kerta toisensa jälkeen tietäen, että he eivät siitä vastuuseen ja rangaistukseen joudu, kuten eivät tähän päivään mennessä ole jou-

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

tuneet. Kaupan ala on menettänyt vuosittain noin puoli miljardia näiden myymälävarkauksien myötä. On hienoa, ministeri Häkkänen, että te palautatte tällaisen vahvan, oikeudenmukaisen, oikeustajun mukaisen kriminaalipolitiikan tähän maahan.

14.54 Reijo Hongisto sin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun edustaja Niinistö tuossa puhui, että harrastetaan mielikuva- ja symbolipolitiikkaa ja palataan pamppulinjalle, niin itse luulen edustaneeni sitä jälkimmäistä vaihtoehtoa. En halua siihen millään tavalla palata, se ei ole kunniaksi kenellekään.

Otan kopin tuosta Niinistön mainitsemasta elämänhallinnan puutteesta. Mielestäni ihmisen puutteet eivät oikeuta häntä tekemään rikosta eivätkä oikeuta ottamaan luvatta toisen irtainta omaisuutta. Silloin kun syyllistyy rikokseen, niin silloin siitä tulee saada rangaistus. Ja sen rangaistuksen täytyy olla sellainen, että se laitetaan toimeen. Ei voi olla niin, että rangaistuksesta pääsee kuin koira veräjästä ihan vain sen takia, että vetoaa vain omaan huonoon elämäntilanteeseensa.

14.55 Jani Mäkelä ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Asiat todellakin ovat niin, ettei ketään elämänhallinnan vuoksi vankilaan laiteta vaan rikoksen tekemisen vuoksi, ja tämä esitys sakon muuntorangaistuksen palauttamisesta on kannatettava yleisen oikeustajun toteutumisen kannalta. Ei voi olla niin, että varattomuus käytännössä vapauttaa lain noudattamisesta. Jos rikoksesta ei seuraa sanktiota, tilanne on kestävä.

Sellaista kritisoidaakin tässä asiassa on, että tämä on venynyt aika paljon, vuosikausia, hallituskauden alusta, vaikka asiasta ei liene minkäänlaista erimielisyyttä hallituksessa eikä paljon oppositiossakaan. Miksi siis tätä asiaa käydään läpi vasta nyt syksyllä 18 eikä jo pari vuotta aiemmin? Toisekseen, lakiesitystä on vesitetty siltä osin, että siinä puhutaan kuudesta rikoksesta saman vuoden aikana. Onko tämä viesti nyt se, että tehkää vain kuusi rikosta, vasta seitsemännestä joudutte vastuuseen?

14.56 Mikko Savola kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kyllä se, edustaja Niinistö, nyt vain niin on, että halaamalla ei kerta kaikkiaan rikosentorjunta edisty. Nämä henkilöt ovat sellaisia, jotka kerta toisensa jälkeen syyllistyvät rikokseen, varastavat kauppiailta ja — kuten edustaja Heinonen mainitsi — pitävät näitä kauppiaita pilkkanaan. Jollei mikään rangaistus tästä uhkaa, niin välinpitämättömyys tässä yhteiskunnassa kasvaa entisestään. Ja kun kymmenen vuotta sitten päädyttiin tällaiseen ratkaisuun — eduskunta silloin päätyi tällaiseen ratkaisuun, että muuntorangaistus poistettiin — ja näitä ongelmia lähti välittömästi tuon jälkeen seuraamaan, niin on tämä nyt jo kohtuullinen aika palauttaa muuntorangaistus, palauttaa uskottavuus tälle meidän rikoslainsäädännöllemme myös tältä osin. Ja ylipäätään, jos huomataan, että jokin ei meillä toimi, silloin se on muutettava.

Tämä on hallitukselta äärimmäisen hyvä esitys ja tärkeä esitys. Hyvä, että se nyt etenee tämän eduskunnan aikana.

14.57 Olli-Poika Parviainen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä asia on kyllä ollut melkoista tempoilua, koska viimeksi kesäkuussa 2015 eduskunta ehti jo hyväksyä lain, jossa muuntorangaistus olisi tullut voimaan, mutta sitten Sipilän hallitus tultuaan hallitukseksi kumosi tämän lain, ja nyt ollaan taas tultu toisiin aatoksiin. Ja sitten täällä salissa syytetään vihreitä siitä, että tässä on ollut jotakin hässäkkää vuosien

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

varrella. [Timo Heinonen: Ei siitä ollut kyse!] Muistutan siitä, että valtiovarainministeri Jyrki Kataisen, kokoomuksen, aikana kymmenen vuotta sitten otettiin käyttöön tämä tilanne, jossa muuntorangaistusta ei ole. Sitä on tietenkin kokeiltu, ja me olemme sitä kannattaneet, että muuntorangaistusta ei ole, koska me haluamme huomioida tässä myös sellaisia näkökulmia, että esimerkiksi pelkästään rahalla ei selviä. [Välihuutoja oikealta]

Joka tapauksessa minä korostaisin sitä, että kun te olette erittäin huolissanne kokoomuksessa, kuten mekin olemme, poliisin resursseista ja siitä, miten me huolehdimme, että poliisi pystyy hoitamaan kaikki sille tulevat uudet vastuut, niin myös Poliisihallitus on toistuvasti toivonut, että kun heille asetetaan uusia velvoitteita, niihin myös riittävästi vastattaisiin. Jälleen tulee uusia velvoitteita.

14.58 Pia Kauma kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On todellakin oikein, että viimeinkin rikoksen uhri tulee keskiöön ja palautamme tämän sakon muuntorangaistuksen. Emme todellakaan voi halata kaikkia rikollisia vain sen takia, että heillä ei ole varaa maksaa näitä sakkoja. Jokainen joutuu kyllä kärsimään seuraukset niistä rikoksista, joihin on syyllistynyt, ja siihen tällä juuri pyritään. Lisäksi on vielä merkkejä siitä, että nämä eivät ole vain yksittäisiä henkilöitä, jotka varastavat esimerkiksi olutta tai joitain muita tavaroita kaupoista, vaan on merkkejä myöskin systemaattisesta ja järjestelmällisestä toiminnasta, johon tällä voidaan puuttua.

Tietenkin on niin, että voi pohtia, mikä on sitten niihin juurisyihin puuttumista parhaimmalla mahdollisella tavalla. Tässä on nyt hyvä, että nämä henkilöt pääsevät myöskin päihdekuntoutukseen ja ehkä sitä kautta sitten saavat paremman hallinnan elämäänsä.

14.59 Ilkka Kantola sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sakon muuntorangaistus on asiana periaatteellisesti hyvin vaikea, ja sitä osoittaa tietysti se, että hallitukset ovat tätä edestakaisin veivanneet vuosien mittaan. Yhtäältä on kysymys siitä, että on aika valtavan suuri ero siinä, onko kysymys sakkorangaistuksesta vai sitten ehdottomasta vankeudesta. Sakkorangaistuksen siirtäminen ehdottomaksi vankeudeksi on valtavan suuri periaatteellinen hyppy rangaistuksen ankaroittamisessa. Ja toisaalta on se periaatteellinen kysymys, että joku voi selvitä toistuvista rikoksista ilman mitään rangaistusta. Se on yhtä lailla tavattoman suuri periaatteellinen kysymys.

Hallitus selostaa mielestäni varsin hyvin esityksessään niitä ongelmia ja niitä vaikutuksia, joita tällä on tai ei ole. Rangaistuksen käyttöönotto ei välttämättä vaikuta rikollisuuden vähentymiseen, mutta näistä periaatteellisista syistä sitä viedään nyt eteenpäin. Minusta hyvää tässä esityksessä on se, että nyt mahdollistuu se, että myös sosiaalisesti kuntouttavassa laitoksessa, kuten päihdelaitoksessa, voi suorittaa tätä sakon muuntorangaistusta. Tämä on tärkeä askel, ja minusta hallitus on tältä osin tehnyt hyvää työtä.

Puhemies Paula Risikko: Jatkamme vielä noin 15 minuuttia tätä debattia ja sen jälkeen siirrymme puhujalistaan.

15.00 Ben Zyskowicz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Vankila ei auta mitään, eikä vankila paranna ketään — tähän on se vihreiden kriminaalipoliittinen linja. Tästä tietysti poikkeus on naisiin kohdistuvat seksuaalirikokset, koska niissä vihreät kannattavat rangaistusten koventamista, eli niissä ilmeisesti sitten vankila parantaakin jonkun.

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

Edustaja Olli-Poika Parviainen sanoi täällä, että vihreistä on väärin, että rahalla selviää rikoksista. Tarkoittaako tämä sitä, että te haluatte romuttaa koko sakkojärjestelmämme? Jos näin tehtäisiin, niin mitä te tekisitte niille tuhansille, jotka selviävät rikoksistaan rahalla eli maksamalla sakkoa? Pitäisikö ne ihmiset vapauttaa kokonaan, siitäkin rangaistuksesta, joka teille sopii, vai pitäisikö ne panna vankilaan, mikä teille ei sovi eikä varmaan sopisi valtiovarainministerillekään?

Minun mielestäni on erittäin hyvä tämä periaate, mikä tässä hallituksen esityksessä on: uhri ja seuraamus otetaan keskiöön ja myös tämä päihdekuntoutukseen pääseminen.

15.01 Markku Rossi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Silloin kun lainsäädännössä tehdään selkeästi virhe, niin kyllä eduskunnan tehtävä on se myös korjata. Tässä suhteessa kyllä ministerille täydet pisteet, ja hallitukselle, tämän asian eduskuntaan tuomisesta.

Kun täällä puhutaan, että siirrytään pamppulinjalle, niin se on kyllä tietysti retoriikkaa, mutta tästähän ei käytännössä ole kysymys. Kysymys on kaiken kaikkiaan siitä, millainen on kansalaisten lain kunnioitus ja arvostus, ja jos se jollakin tapaa rapautuu — vaikka vain yhdestä kohtaa, vaikka vain pienessä mittakaavassa — niin se rapauttaa koko lainsäädäntöä ja lain kunnioitusta, ja sitä yhteiskunta ei voi hyväksyä. Aiemmin meillä oli esimerkiksi jalkapuu kirkonmäellä, ja aika moni ihminen tuntiessaan sitten rangaistuksen häpeänä ehkä noudattikin helpommin yhteiskunnan tiettyä ohjausta eteenpäin. Tällä asialla on kyllä myönteinen vaikutus myös siinä mielessä, että ei ainakaan tehdä niin, että suurin piirtein poliisin edessä revitään [Puhemies koputtaa] huomautukset ja määräykset.

15.02 Heli Järvinen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minusta on kerta kaikkiaan kestävämpi tämä kokoomuslaisten käsienspesu ja toisten syyttely. Jos muistan oikein, edustajat Heinonen ja Zyskowitz, tekin painoitte vihreää nappia silloin kymmenen vuotta sitten, kun päätettiin tämän muuntorangaistuksen kieltämisestä.

Mutta ymmärrän hyvin tämän ongelmavyöhydän eli kaikkia niitä kauppiaita ja bensanmyyjiä ja niin edelleen, jotka joutuvat kohteeksi. Harmillisinta on sekä tässä esityksessä että muuntorangaistusten kieltämisessä se, että heidän ovat jääneet ikään kuin osattomiksi. Heidän kokemiaan rikoksia ja ikäviä tekoja ei ole kohdeltu oikein. [Ben Zyskowitz: Te haluatte, että se jatkuu!]

Rikosseuraamuslaitoksen mukaan tälläkään esityksellä ei ole ennaltaehkäisevää vaikutusta rikollisuuteen, eikä se Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin mukaan vaikuta kokonaisrikollisuuteen, ja siksi haluaisin kysyä ministeriltä: miksi laitatte yli 2 miljoonaa euroa näihin kustannuksiin, kun rikoksia voitaisiin ennaltaehkäistä, tehostaa rikosten esitutkintaa ja nopeuttaa syyteharkintaa, käsittelyaikoja lyhentää, käyttää raha siihen?

15.03 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Eivät tässä kokoomuslaiset käsiä pese, vaan me nostamme käden ylös. Virhe on tehty, ja virhe on korjattava, ja me haluamme tämän korjata. Sen takia ministeri Häkkänen on tuonut erilaisen esityksen kuin silloinen vihreä oikeusministeri Tuija Brax toi. Silloin sakon muunto poistettiin, ja edustaja Järvinen kuvasi hyvällä tavalla sitä, miten kauppiaat ja kaupat ovat joutuneet tästä kärsimään. Puoli miljardia joka vuosi kauppa menettää näiden ammattinäpistelijöiden myötä. Kuka sen maksaa? Sen maksavat tavarain hinnassa, ruoan hinnassa ne rehelliset asiakkaat, jotka kaupassa käyvät. [Heli Järvisen välihuuto] On oikein, että nyt teh-

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

dään toimenpiteitä sen eteen, että tällainen naureskelu valvontakameroille, kauppiaille ja muulle kaupan henkilökunnalle loppuu, [Eduskunnasta: Ja poliiseille!] sillä nyt näpistelijöillä on kuitenkin pelko siitä, että he joutuvat vastuuseen, niin kuin jokaisen [Puhemies koputtaa] pitää joutua. Käsi on ylhäällä: teimme virheen, me korjaamme sen nyt.

15.05 Anders Adlercreutz r (vastauspuheenvuoro): Ärade talman, arvoisa puhemies! Viime vaalikaudella eduskunta hyväksyi oikeusministeri Henrikssonin johdolla valmistellun lain muuntorangaistuksen käytön laajentamisesta. Sipilän hallitus kuitenkin ensi töikseen perui tämän lain, eli nykyinen hallitushan sen perui. No, nyt te tuotte tämän asian tänne uudelleen, samaa asiaa vain käsitellään uudelleen, ja hyvä niin, mutta, arvoisa ministeri Häkkänen, eikö tämä toiminta kaiken kaikkiaan tunnu hieman epäjohtonmukaiselta? [Ben Zyskowiec: Kyllä!] Miksi hallitus ensi töikseen peruutti edellisen hallituksen tekemän lakimuutoksen? [Ben Zyskowiec: Taloudellisista syistä!] Eikö kaikkein järkevintä tässä — näin ehkä jälkiviisaana — olisi ollut se, että oikeusministeri Henrikssonin laki olisi pysynyt voimassa ja se olisi ehditty panna täytäntöön ja toimeen aikaisemmin?

15.05 Katri Kulmuni kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä on kyllä sellainen asia, joka on varmasti jättänyt eduskunnalle mietittävää siitä lähes vuosikymmenen takaisesta päätöksestä, ja toisaalta se on kyllä myös asia, mistä erittäin paljon tulee huoltoasemayrittäjiltä, kauppiailta palautetta. Tilanne ei ole ollut toivotun kaltainen sen vuosikymmenen takaisen lakimuutoksen jälkeen. Sikäli pidän erittäin hyvänä, että oikeusministeri nyt tuo muuntorangaistusesityksen, joka on mielestäni myös selvästi parempi kuin aikaisemmat versiot, mitä on ollut olemassa. Tämä on erittäin tärkeä asia oikeustajun kannalta, ja on erittäin tärkeää siinä vaiheessa, jos nämä henkilöt, keistä nyt on kysymys — noin 900 henkilöä — syyllistyvät vuosittain yli seitsemän kertaa toistuviin samankaltaisiin rikoksiin, että tämä koskee heitä. Pidän tätä esitystä erittäin perusteltuna, myös sen osalta, että tässä laajennetaan sitä myös päihdekuntoutuksen piiriin. Joten on hienoa, että tämä esitys nyt tulee meidän käsittelyymme tänne, koska tilanne ei ole ratkennut sen edellisen lakimuutoksen seurauksena.

15.07 Johanna Karimäki vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kritiikki tämän esityksen osalta kohdistuu erityisesti siihen, että esityksen hyödyt ovat vähäiset tai olemattomat suhteessa siitä aiheutuviin haittoihin. Tämähän kohdistuu sellaisiin ihmisiin, jotka ovat täysin varattomia, heiltä ovat menneet luottotiedot. [Keskustan ryhmästä: Mutta ovat tehneet rikoksen!] Vankiloissa olisi päivittäin 30 vankia enemmän. On arvioitu, että tämän kustannukset olisivat yli 10 miljoonaa euroa.

Arvoisa oikeusministeri Häkkänen, olemme jo pitkään keskustelleet oikeusvaltion periaatteesta, sen murenemisesta, siitä, kuinka syyttäjälaitokselta, tuomioistuimilta on leikattu todella paljon. Ne ovat ruuhkautuneita, poliisi ei ehdi tutkia tapauksia. Nyt olisi tosi keistä saada uhreille oikeutta ja saada oikeusvaltiomme toimimaan. [Ben Zyskowiec: Te vastustatte sitä! — Keskustan ryhmästä: Kauppiaille oikeutta!] Nyt kun vankiloihin tulee yhä enempi vankeja, jotka eivät saa päihdeapua, jota he aidosti tarvitsisivat, niin itse asiassa kukaan ei siitä hyödy mutta kustannukset kasvavat, puhumattakaan siitä, että poliisin, syyttäjän ja tuomioistuintenkin työmäärä lisääntyy. [Ben Zyskowiec: Voidaan lakkauttaa vankilat! Ne tulee kalliiksi yhteiskunnalle! Tiedättekö sitä, että vankilat on tosi kalliita?]

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

15.08 Sofia Vikman kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oikeusvaltiossa on toimittava lain mukaan, rikoksesta ei voi päästä suorittamatta rangaistusta. Kiitos oikeusministeri Häkkäselle erittäin kannatettavasta ja hyvästä hallituksen esityksestä.

Sakko toimii rangaistuksena ainoastaan silloin, kun se maksetaan. Sakon muuntorangaistus mahdollistaa taloudellisen sanktion muuntamisen henkilökohtaiseen vapauteen kohdistuvaksi tilanteissa, joissa rikollinen toistuvasti laiminlyö sakon maksamisen. Pahimmillaanhan tilanne on ollut jopa sellainen, että myymälävaras repii poliisilta saamansa sakon tämän nenän edessä. Tämä on sitä vihreää rangaistuspolitiikkaa, joka nyt onneksi tällä esityksellä korjataan, ja se korjaus on oikein myös rikoksen uhrien näkökulmasta.

Puhemies Paula Risikko: Otetaan vielä neljä kappaletta, edustajat Niinistö, Hakkarainen, Lohi ja Laiho.

15.09 Ville Niinistö vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Se on hyvä, että tästä nyt nousee periaatteellista keskustelua, ja sen takia mekin haluamme sitä tässä nostaa. Eikö niin, että rikospolitiikan ja oikeusvaltion periaatteiden pitäisi lähteä siitä, että minimoidaan rikollisuutta ja vähennetään rikosten uusimista [Timo Heinonen: Ja rikoksesta seuraa rangaistus!] ja turvataan sitä, että ihmiset, kauppiat tässä tapauksessa, ovat turvassa?

Mutta kun me katsomme tämän asian faktoja, niin asiantuntijat arvioivat, että rikokset eivät tule vähenemään tällä muutoksella, kauppiaiden asema ei parane. Sen sijaan joitain ihmisiä, joilla on elämänhallintaongelmia, jotka ovat saaneet rikoksestaan rangaistuksen mutta eivät pysty sitä maksamaan, laitetaan vankilaan. Siitä tulee valtiolle kustannuksia, mutta vähentääkö se heidän rikollisuuttaan myöhemmin? [Ben Zyskiewicz: No vähentääkö muut rangaistukset?] Asiantuntijat arvioivat, että ei vähennä. Tämä on mielikuvapolitiikkaa.

Minä ymmärrän sen, että tämä vaikea asia. Mutta teidänkin pitäisi ymmärtää se, että pitää miettiä, miten rikollisuutta voidaan vähentää. Sitähän meidän pitäisi tavoitella. Tässä esityksessä hyvä puoli on se päihdehuolto. Ehkä ministeriltä toivon sellaista maltillista pohdiskelevaa vastausta siihen, miten voidaan puuttua siihen, että tietyt ihmiset eivät ajautu tällaiseen kierteseen. Tämä vankilaan laittaminen on toki ratkaisu, [Puhemies koputtaa] mutta meillä on myös pantarangaistuksen mahdollisuus, välimuotoja. [Puhemies: Aika!] Voisiko tässä olla joku välitie, joka toimisi?

15.10 Teuvo Hakkarainen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä esitys on hyvä, mutta minun mielestäni sen pitäisi olla vielä tiukempi.

Esimerkiksi: Huoltamoyrittäjä joutuu rikoksen kohteeksi. Rikollinen tankkaa auton sieltä. Päivän, jopa kahden päivän, tuotto on siinä, rikollinen vie sen pois. Kuusi kertaa vuodessa hän voi sen tehdä, tankata auton täyteen, ja siitä ei tule seuraamuksia. Mutta jos mennään tuonne yrittäjäelämään, seuraamuksia muuten on. Meillä esimerkiksi lastattiin ylikuormaa rekka-autoon, ihan semmoinen inhimillinen virhe. Tuli lähettäjälle sakko, kuorman tekijöille sakko, kuljettajalle sakko — kolminkertainen rangaistus siitä olemattomasta inhimillisestä virheestä. [Kari Kulmala: Ja ylikuormamaksu!] — Niin, ylikuormamaksu vielä päälle. — Onko tämä oikein? Ne, jotka tekevät tahallaan rikoksia, pääsevät kuin koira veräjästä. Joka on rehellisellä työllä, tekee inhimillisen virheen, sitä rangaistaan.

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

15.11 Markus Lohi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta tässä edellä edustaja Hakkaraisen puheenvuorossa oli kyllä semmoinen totuuden siemen. Kun katsotaan meidän rikosoikeusjärjestelmää, rangaistusjärjestelmää, niin siellä on pikkuisen tämöistä, sanotaanko, perkaamisen varaa siinä, vastaako aina rangaistus rikoksen moittivuutta.

Mutta mitä tulee tähän esitykseen, niin itse kyllä tätä kannatan, vaikka tämä ei ole missään tapauksessa ongelmaton. Kysymys on ennen kaikkea siitä, mikä on meidän koko rangaistusjärjestelmämme uskottavuus. Ei voi ajatella myöskään niin, että jos on varaton, ei tarvitse rangaistusta kärsiä. Minusta köyhälläkin on varaa noudattaa lakia ja toimia kaidalla polulla. Sen takia tätä kriminaalipolitiikkaa ei voi tehdä talouspolitiikka edellä tai osana talouspolitiikkaa. Pitää katsoa myös kokonaisjärjestelmää ja myös sitä, miltä tämä järjestelmä näyttää niistä kansalaisista, jotka itse ovat rehellisiä ja noudattavat lakia, jos toiset vain jättävät ilman mitään seuraamusta noudattamatta näitä lain säännöksiä.

15.12 Mia Laiho kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kannatan erittäin ilolla hallituksen esitystä, jolla suitsitaan sarjanäpistysten kierrettä. Ei voi olla niin, että rikolliset viis veisaavat saamastaan sakosta ja loppupeleissä rehelliset kansalaiset ne maksavat. Rangaistuksen on seurattava rikosta. Uudistus vahvistaakin rikosoikeusjärjestelmän uskottavuutta, ylipäättänsä lain noudattamista ja yleistä lainkuuliaisuutta. Sakkojen maksamatta jättäminen ei voi olla keino vapautua sanktioista.

Suurella osalla näistä, jotka syyllistyvät toistuviin näpistyksiin, on päihdeongelmia, tai he ovat muuten syrjäytyneitä. Sen takia onkin erinomaista, että tässä lakiesityksessä on myöskin huomioitu päihdehuoltoon ohjaaminen. Täytyy sanoa, että tämä voi olla jopa heidän pelastuksensa, että he pääsevät palvelujen piiriin.

Puhemies Paula Risikko: No niin, mennään puhujalistalle. Meillähän on aikaa tuohon 15.35:een, ja tietysti, ennen kuin lopetetaan, ministeri vielä vastailee. — Mutta nyt siis edustaja Heinonen.

15.14 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! On hyvä, että nyt rikoksen uhri, tässä tapauksessa kauppias ja rehelliset kaupan asiakkaat, nostetaan vahvemmin esille. Jokaiselle rikoksentehtäjälle pitää seurata rangaistus, niin kuin ministeri Häkkänen tässä esittää. Kauppoja ja huoltoasemia on piinannut nyt jo noin kymmenen vuotta paheneva kaljavarkaiden ja näpistelijöiden mellestäminen [Arto Satonen: Ja bensavarkaiden!] — ja bensavarkaiden — ja tämän syy on siinä, että vuonna 2008 vihreiden oikeusministeri Tuija Braxin johdolla poistettiin sakon muunto. Heti näpistykset kasvoivat merkittävästi, ja kaupan ala menettää tänä päivänä yli puoli miljardia, 550 miljoonaa, myymälävarkauksien kautta. Kauppiailta tulee lähes viikoittain viestiä, että heillä on valvontakamerakuvaa, heillä on kassojen tuntemuksia ja näköhavaintoja siitä, miten kaljavarkaat naureskelevat valvontakameroille varastaessaan kaupasta, sillä he tietävät, että rikoksesta ei ole seurannut heille mitään rangaistusta.

Pidän myönteisenä sitä, että nyt sakon muuntorangaistuksen käyttöalaa laajennetaan, ja tämä on siis osa ministeri Häkkäsen laatimaa rangaistusten kiristämisen pakettia. Hallitus siis esittää sakon muuntorangaistuksen käytön laajentamista. Toistuvasti samankaltaisiin rikoksiin syyllistyneen henkilön sakkorikos on jatkossa käsiteltävä tuomioistuimenmenettelyssä, ja toistuvuus tarkoittaisi useampaa sakkorikosta vuoden sisällä. Tuomioistuimen

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

määräämät sakot, joita ei saataisi perityksi, on sitten jälleen muunnettavissa vankeudeksi, eli tällä tavalla myös nämä ammattinäpistelijät joutuvat jatkossa jälleen vastuuseen teoistaan.

Lakiuudistuksen tarkoituksena on siis ennen muuta vahvistaa meidän rangaistusjärjestelmämme uskottavuutta. Kyllä jokaiselle ihmiselle pitää seurata rikoksesta jonkinlainen rangaistus, ja silloin on tarpeen tämäkin ottaa käyttöön. Vuosittain poliisille kirjataan itse asiassa noin 10 000 sakkoa sellaisille, jotka syyllistyvät vähintään seitsemän kertaa samantyyppiseen rikokseen vuodessa, ja näistä sakoista noin 5 500 tulee poliisin tietojen mukaan näpistyksistä eli lähinnä näistä kaljavarkauksista.

Esityksellä parannettaisiin myös edellytyksiä ohjata muuntorangaistusta suorittava vankei pähdekuntoutukseen, eli tässä esityksessä on tällainenkin hyvä puoli. Jokaiselle seuraat tehdystä rikoksesta jatkossa rangaistus, mutta myös sitä rikoksen tekijää autetaan, sillä tosiasia on sekin, että iso osa näihin sakkorikoksiin toistuvasti syyllistyvistä on päihdeongelmaisia ja usein myös vakavasti syrjäytyneitä. Silloin he tarvitsevat apua, ja on hyvä, että heille voidaan sitä tarjota ja heidät voidaan ohjata päihdekuntoutukseen.

Arvoisa puhemies! Pidän erittäin myönteisenä sitä, että jatkossa nämä ammattinäpistelijät joutuvat vastuuseen. Toivottavasti tämä kaupan varkaus- ja näpistelyhävikki saadaan minimoitua, sillä loppupelissä kauppiaat ja me kaupan rehelliset asiakkaat maksamme tämänkin puoli miljardia niissä kaupan tuotteissa, joita me sieltä ostamme ja joita noin kymmenen vuoden ajan ammattinäpistelijät ovat ottaneet naureskellen matkaansa.

15.18 Sofia Vikman kok: Arvoisa rouva puhemies! Oikeusvaltion uskottavuuden kannalta on tärkeää, että toistuvat lainrikkoojat eivät voi käytännössä jäädä rangaistusten ulkopuolelle jättämällä sakot maksamatta. Pidänkin tarpeellisena sitä, että käsittelyssämme olevalla hallituksen esityksellä laajennetaan sakon muuntorangaistuksen käyttöalaa.

Esityksen mukaan toistuvasti samankaltaisiin rikoksiin syyllistyvien henkilöiden rikkomukset olisi jatkossa käsiteltävä tuomioistuimenmenettelyssä. Toisin kuin poliisin määräämät sakot, tuomioistuimen määräämät ja antamat sakot ovat muunnettavissa vankeudeksi. Mahdollisuus muuntaa poliisin määräämät sakot vankeudeksi poistui vuonna 2008. On oikein, että tämä kymmenen vuoden takainen päätös viimein korjataan, kun poliisille asetetaan velvollisuus ohjata sakkorikos kärkeäoikeuden käsiteltäväksi silloin, kun toistuvasti sakkoja saaneen henkilön käyttäytyminen osoittaa piittaamattomuutta lain säännöksistä. Toistuvaksi piittaamattomuudeksi katsotaan yli kuuden sakon saaminen vuoden sisällä.

Lakiuudistus vahvistaa rangaistusjärjestelmämme uskottavuutta ja puuttuu erittäin tarpeellisella tavalla ammattinäpistelijöiden toimintaan, jonka tähän mennessä ovat tavalliset kuluttajat maksaneet ostoksissaan, esimerkiksi myymälävarkaiden aiheuttamat vahingot kauppiaalle.

Kaiken kaikkiaan hyvä ja tarpeellinen lakiesitys, joka myös on tärkeä osa oikeusministeri Häkkäsen lakipakettia, jonka kokonaisuus vahvistaa rikoksen uhrin asemaa Suomessa.

15.20 Kari Kulmala sin: Arvoisa rouva puhemies! Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sakon ja rikesakon määräämisestä annettua lakia ja rikoslakia. Toistuvasti sakkorikoksiin syyllistyneille olisi mahdollista tuomita muuntorangaistus, jos sakkoa ei saada muuten perityksi. Tämä esitys on enemmän kuin odotettu.

Tällä hetkellä on voimassa tilanne, jolloin teosta ei seuraa rangaistusta kaikille tekijöille, kuten kuuluisi olla. Ainakin minun mielestäni rangaistavasta teosta tulee seurata ran-

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

gaistus, asumme sentään oikeusvaltiossa. Tavoitteen tulee tietenkin olla, että sakoista mahdollisimman suuri osa maksettaisiin vapaaehtoisesti ja maksamatta jääneet sakot saataisiin perityksi ilman muuntorangaistusmenettelyä tai muuntorangaistuksen täytäntöönpanoa. Tällä hetkellä esimerkiksi lähes ammattimaiset näpistelijät ovat päässeet ilman rangaistusta, mikäli heillä ei ole omaisuutta, mitä voisi ulosmitata. Varkaudet ovat merkittävä ongelma ja hävikin aiheuttaja erityisesti kaupan alalla.

On selvää, että tämän lakimuutoksen jälkeen vankiloihin tulee enemmän vankeja, kuten ministeri Häkkänen juuri äsken kertoi, arvio olisi noin 30 kappaletta. En kuitenkaan usko kovin suuriin muutoksiin vankien määrässä. Jatkossa sakon muuntosuhdetta muutettaisiin vain siten, että päiväsakoin määrättyissä sakoissa nykyisen kolmen päiväsakon asemasta neljää maksamatonta päiväsakkoa vastaisi yhden päivän vankeus. Mielestäni se on varsin vähän.

Harvaan asutulla alueella kauppiaat eivät enää ilmoita poliisille varkauksista, kun tiedävät, ettei tekijälle tule teosta mitään seurausta. Minusta se ei ole oikeusvaltiossa oikein. Mielellämme toki tässä eduskuntasalissakin äänestämme tästä asiasta, mikäli joku puolue tai joku haluaa tästä äänestettävän. Uskon, että pärjäämme tässä äänestyksessä.

Arvoisa puhemies! Mielestäni tämä lakimuutos tulee saattaa voimaan mahdollisimman pikaisesti, ei vuoden 2021 lopulla, niin kuin takarajaksi on ajateltu. Tämä luo oikeudenmukaisuutta sekä tasapuolisuutta, ja tämä on kansalaisten silmissä kaikin puolin hyväksyttävä lakimuutos.

15.22 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Tässä kysymyksessä rikosten ilmoittamatta jättämisestä on kysymys myös siitä, että ensinnäkin poliisin resursseja on liian vähän, toisenakin ne on poliisin toimesta kohdistettu väärin, niin ettei poliiseja riitä selvittämään kautta maan niitä pieniä omaisuusrikoksia, joita poliisin pitäisi selvittää, ja näin ollen ihmiset eivät viitsi niistä enää edes ilmoittaa.

Täällä salissa on käyty periaatteellista keskustelua kriminaalipolitiikasta, ja omasta mielestäni, kun tälle ideologiselle linjalle nyt lähdetään, onkin vain oikein, että vuosikymmenten aikana tehty, punavihreän ideologian aikaansaamat virheet korjataan pieni askel kerrallaan. Täysivaltainen ihminen kuitenkin on vastuussa omista teoistaan, ja näin se asia vain on.

Tähän näpistelyilmiöön liittyvät myös viimeaikaiset käsittämättömät oikeustapaukset, joissa vaikkapa huoltoaseman omistaja on kuvannut bensavarasta ja kuvan julkaistuaan onkin itse syytettyjen penkillä. Tällaiset tapaukset ovat räikeästi yleisen oikeustajun vastaisia. Kansalaiset ovat raivostuneet siitä, että yhteiskunta tekeekin uhrista rikollisen. Kysynkin ministeriltä: millaisia toimia voitaisiin kohdistaa siihen, että rikoksen tekeminen ei nauttisi nykyisentapaista yksityiselämän suojaa?

15.23 Pia Kauma kok: Arvoisa puhemies! Pidän erittäin hyvänä tätä lakimuutosta, jossa sakon muuntorangaistus palaa ja jolla nyt erityisesti sarjanäpistelijät saadaan kuriin. Tämähän tarkoittaa siis sitä, että seitsemän samankaltaisen sakkorikoksen jälkeen tulee vankeusrangaistus, ja tästä tulevat hyötymään erityisesti päivittäistavarakauppiaat ja bensiinikauppiaat.

Tämä laki on osa rangaistustenkiristyspakettia, johon tulee liittymään vielä muitakin ministeri Häkkäsen esityksiä kuin tämä. On erittäin hyvä, että rangaistuksia nyt kiristetään, koska ne vastaavat silloin paremmin kansalaisten oikeustajua. Niiden on oltava myöskin

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

oikeassa suhteessa tehtyihin rikoksiin. Siinä mielessä on myöskin hyvä, että nyt nostetaan myös uhri keskiöön. Aikaisemminhan olemme puhuneet vain rikoksenteekijöiden tilanteesta.

Kun täällä on nostettu esiin muun muassa sellainen kysymys, että yksi rangaistusjärjestelmän keskeinen piirre elikkä ennaltaehkäisevä vaikutus jäisi vähäiseksi, niin kysyisin nyt ministeriltä sitä, millä tavalla päädyttiin nimenomaan siihen, että tässä on juuri seitsemän sakkorangaistusta. Ja sitten toisaalta on myöskin se, että jotkut asiantuntijat ovat eri yhteyksissä puoltaneet yhteiskuntapalveluksen merkitystä, että sillä nimenomaan pystyttäisiin puuttumaan näihin juurisyihin, niin että rikoksenteekijät eivät rangaistuksen jälkeen palaisi enää vanhalle polulle. Kysyisin: millä tavalla näitä on arvioitu tässä lainvalmisteluprosessissa?

15.25 Reijo Hongisto sin: Arvoisa puhemies! Hallituksen lakiesitys on rehellisten suomalaisten näkökulmasta tervetullut, sillä nyt palataan vanhaan aikaan ja vanhaan asiaan.

Esityksen perusteella toistuvasti pieniin rikoksiin syylistynyt ja kiinni jäänyt ei enää selviäisi pienellä päiväsakolla vaan joutuisi telkien taakse, jos jättää jälleen sakkonsa maksamatta. Muunnon ehtona on, että henkilö on saanut edeltävän vuoden aikana vähintään kuusi sakkorangaistusta — kansankielellä sanottuna seitsemännestä häkki heiluu.

Esityksen tarkoituksena on edistää rikosoikeusjärjestelmän uskottavuutta, lain kieltojen ja käskyjen noudattamista sekä yleistä lainkuuliaisuutta. Neljä maksamatonta päiväsakkoa vastaisi yhden päivän vankeutta. Muutorangaistuksen vähimmäispituus korotettaisiin neljästä päivästä viiteen päivään ja enimmäispituus alennettaisiin 60 päivästä 40 päivään.

Lain kiristys suuntautuisi erityisesti taparikollisten näpistykseen, joista yleisimpiä lienevät polttoainevarkaudet ja niin sanotut juoksukaljat. Kun poliisi kirjoittaa sakon tai rangaistusvaatimuksen, se saatetaan repiä poliisin edessä ja uhotaan vielä keskisormea heiluttaen, että toiminta jatkuu. Moni yrittäjä on ilmoittanut, ettei anna enää suostumusta rangaistusmääräysmenettelyyn, jolloin juttu menee niin sanotusti pitkän kaavan mukaan esitutkintaan ja syyteharkintaan. Aikaa kuluu, mutta näpistykset ja taparikollisen toiminta jatkuvat.

Lainmuutos lisää jonkin verran syyttäjien ja tuomioistuimien työtä sekä aiheuttaa lisäkuluja Rikosseuraamusvirastolle, niin kuin tässä on useissa puheenvuoroissa todettu, mutta saattaa osaltaan vähentää vapaudenriistopelotteen vuoksi taparikollisuutta. Muutos osoittaa yhteiskunnan suhtautumista lain noudattamiseen myös siinä, että rikkoja ei välttää seuraamusta repimällä rangaistusvaatimuskäävakeitä kuin euron arpoja.

Poliisimiehenä olisin valmis kiristämään esitettyjä ehtoja. Mielestäni kuusi maksamatonta sakkoa vuoden aikana on aika paljon. Toivon, että valiokuntatyössä pelotevaikutusta ja niin sanottua rangaistuksen yleisestäävyttä arvioidaan sen suhteen, toimiiko se myös käytännössä. Hyvänä vertauskohteena pidän ylinopeusrikesakkoa: kortti lähtee kuivumaan muutamasta kahden vuoden aikana saadusta rikesakosta siitä huolimatta, että nämä rikesakot on maksettu.

Arvoisa puhemies! Kannatan tätä lakiesitystä.

Puhemies Paula Risikko: Täällä on neljä pyydettyä puheenvuoroa. Mikäli nämä ovat paikalla pidettäviä puheenvuoroja, ne keritään kaikki tässä ottaa — joten katsotaan tilanne.

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

15.28 Ilkka Kantola sd: Arvoisa puhemies! Ensimmäisellä eduskuntakaudellani, vuodesta 2007 lähtien, Vanhasen kakkoshallituksen aikana, jolloin tosiaan ministeri Brax oli oikeusministerinä ja Katainen valtiovarainministerinä, tehtiin kriminaalipolitiikkaa. Olin lakivaliokunnassa ja aloin ymmärtää sen, mitkä kaikki asiat vaikuttavat siihen, minkälaista kriminaalipolitiikkaa tehdään. Yksi merkittävä asia oli valtionalouden kehykset. Se oli eräs keskeinen syy siihen, että pyrittiin vankimäärän pienentämiseen, ja tämä sakon muuntorangaistuksen käytännön lieventäminen, sen käytön vähentäminen, oli yksi seuraus siitä, että pyrittiin vankimäärää pienentämään. Siellä Rikosseuraamusviraston puolella kehys oli tiukka, ja näin pystyttiin joitakin ongelmia ratkaisemaan. Ja vastaava peruste oli syynä siihen, että Sipilän hallitus aivan alkutöikseen perui jo valmiin lakiesityksen, voimaan tulevan lain. Nyt valtiovarainministeriössä ja hallituksen kehyspäättöksessä on varattu tähän 11 miljoonaa euroa vuosittain, näihin lisäkustannuksiin, mikä on tietysti viisasta, että nyt voidaan edetä tässä.

Vähän tässä keskustelussa, joka on muuten asiallista keskustelua, jää kaivelemaan se, että kovin tunnevaltaisesti leimataan niitä tilanteita, joissa on näitä varkauksia ja joissa nämä henkilöt sitten syyllistyvät toistuviin varkauksiin. En usko, että ”ammattinäpistelijä”-nimistä joukkoa on olemassa, [Kari Kulmalan välihuuto] enkä usko, että kaikki, jotka varastavat toistuvasti, heiluttelevat niitä lappujaan ja repivät niitä poliisin edessä. Osa varmaan tekee näin, ja se antaa ikävän kuvan siitä toiminnasta, ja sen takia kaikkien oikeustaju vaatii, että jokin seuraamus pitää tässä olla. Mutta toistan sen, mitä sanoin jo debattipuheenvuorossa, että minusta hallituksen esityksessä on käyty hyvin läpi se problematiikka, joka tähän kokonaisuuteen liittyy, ja myös se, kuinka vähän tällä ehkä sitten loppujen lopuksi on vaikutusta ihmisten käyttäytymiseen — siitä me emme pääse mihinkään, että tutkimukset osoittavat, että kovin vähän. Mutta meidän oikeustajumme kannalta tämä on tärkeää.

Ja se, mikä on tärkeää, on se, että tähän tulee nyt tämä sosiaalinen puoli mukaan, mahdollisuus olla kuntoutuksessa, mahdollisuus suorittaa samaan aikaan tätä muuntorangaistusta. Sitä taannoin jo oikeusministeri Johannes Koskinen oli ehdottamassa, jotakin tämän tyyppistä. Nyt päästään tässä asiassa eteenpäin.

15.30 Arto Satonen kok: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin kiitokset ministeri Häkkäselle ja hallitukselle siitä, että tämä esitys on tänne saatu. Kyllä tässä ennen kaikkea kyse on siitä, että tämä on oikeustajumme mukainen. Eikö se ollut se vanha käräjätuomarin ohje, että se, mikä ei ole oikeus ja kohtuus, ei voi olla lakikaan? Ja se ei kyllä ole oikeus ja kohtuus, että voi varastaa järjestelmällisesti saamatta siitä koskaan minkäänlaista rangaistusta.

Kun olen itse ollut aikoinaan grillikioskiyrittäjänä ja sitä kautta tunnen paljon näitä kioskipitäjiä, kaupanpitäjiä ja huoltoasemanpitäjiä, niin olen saanut tästä asiasta todella paljon palautetta. Näitä on täällä jo kerrottukin, mutta haluan myös itse kertoa pari esimerkkiä: Esimerkiksi maaseutuhuoltoasemalla, missä halutaan pitää myöskin mittari, lähinnä vanhempien käyttäjien vuoksi, jossa ei ole automaattia, aivan tavallista on se, että siihen tulee henkilö, joka tankkaa mutta ei maksa ja vielä morjestaa siihen valvontakameraan — ei siis edes häpeile sitä tekoaan, minkä tekee. Tai meillä kaupunkien keskustoissa pienissä kaupoissa moni kauppias on kertonut, että heillä on jatkuvasti henkilöitä, jotka useita kertoja viikossa varastavat säännöllisesti niin sanotun juoksukaljan, johon täällä jo edustaja Hongistokin viittasi. Ei tällainen toiminta ole mistään kotoisin, ja se antaa myös väärän signaalin kaikille niille ihmisille, jotka toimivat rehellisesti, ja ennen kaikkea myöskin nuori-

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

solle. Että tällä tavalla ei voida toimia, vaan siitä pitää seurata rangaistus. On erinomaisen hyvä, että nyt korjataan se virhe, joka 2008 tehtiin, ja saadaan tämä asia vietyä järjelliselle tolalle. Edelleen se rima on kohtuullisen korkealla, mutta olennaista on se, että se rima on olemassa. Kiitos siitä.

15.32 Anders Adlercreutz r: Ärade talman! Tämä lakimuutoshan ei ole ilmainen, sen hyvin tiedämme. Poliisitarkastaja Simanainen kertoi, että tämä edellyttäisi 90 poliisin lisäystä. Budjettiahan täällä käsitellään parhaillaan, ja siinä on käynyt hyvin selvästi ilmi, että 7 200 miestyövuoden tai naistyövuoden ylläpitäminen on kovan työn takana. Tilannetta ei helpota se, että Senaatin kiinteistökulut ovat niin kuin automaattinen kustannuksia nostava tekijä. Tilannetta ei helpota se, että poliisilla ict-kulut ovat nousemassa 5,6 miljoonaa ensi vuonna. Pelkästään tieliikennelaki aiheuttaa 2,5 miljoonan investointitarpeen. Meillä on myöskin edessämme EU-puheenjohtajavuosi, joka jo sinänsä edellyttää varmaankin toisenlaisia tarpeita kuin mitä normaali toiminta täällä Helsingissä on. Eli lisärahan tarve on ilmeinen, ja kun nämä monet asiat kumuloituvat, niin voi kuvitella, että poliisin seuraavasta vuodesta tulee varsin haasteellinen. Ymmärrän toki, että poliisin budjetti ei ole teidän pöydällä, mutta oletteko, ministeri Häkkinen, hallituksen sisällä käyneet näitä keskusteluja ja oletteko valmis näiltä osin sitten korjaamaan budjettiesitystä?

Puhemies Paula Risikko: Täällä tuli kaksi lisäpyyntöä. Nyt se on sitten ehdottomasti niin, että tässä vaiheessa otetaan nämä, Kasvi, Kari ja Lohi, jos he ovat paikalta, mutta mikäli eivät, niin sitten joudumme keskeyttämään tämän keskustelun.

15.34 Jyrki Kasvi vihr: Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa on särähtänyt korvaan se oletus, että näpistyksen ja myymälävarkaudet loppuvat siihen paikkaan, kun sakot voidaan jälleen muuntaa vankeudeksi. Tilastojen mukaan muutorangaistuksesta luopuminen ei kuitenkaan lisännyt näpistykseen käytännössä yhtään. Tuskin niiden palauttaminenkaan siis niitä merkittävästi vähentää, ainakaan sen puolen miljardin euron edestä vuodessa, mihin tässä on viitattu. Ehkä meillä itsellämme on parempi mieli, ja sekin on tietysti arvokasta.

Sinänsä on hyvä, että yhteiskunnassa aika ajoin keskustellaan eri rikosten tuomittavuudesta, niiden sopivista rangaistuksista, koska aika ja arvot ja arvostukset muuttuvat ja myös lainsäädännön on pysyttävä siinä mukana. Sitä ei saa kuitenkaan unohtaa, että tärkeimpänä tavoitteena on oltava rikosten määrän vähentäminen. Siinä työssä kovat rangaistukset ovat osoittautuneet valitettavan tehottomaksi työvälineeksi. Itse asiassa näyttäisi siltä, että yhteiskunta, jossa suositaan kovia rangaistuksia, jostain syystä korreloi aina vakavan rikollisuuden yleisyyden kanssa. Eli niin helppo kuin on kovempia rangaistuksia lupaamalla kalastella ääniä, niin täytyy aina muistaa, onko sillä vaikutusta vai ei.

15.36 Mika Kari sd: Arvoisa rouva puhemies! Olen itse henkilökohtaisesti tyytyväinen siitä, että tähän sakon muutorangaistusasiaan nyt tartutaan. Lakivaliokunnalle jää tietenkin valiokunnalle kuuluva rooli käydä tarkalla kammalla läpi hallituksen esitystä ja siinä yhteydessä sitten tehdä arvioita lain vaikuttavuudesta.

Mutta haluaisin myös vähän samaan asiaan tarttua kuin edustaja Adlercreutz tuossa edellä. Meidän poliisille on näiden viimeistenkin vuosien aikana tullut useita uusia tehtäviä. Kuitenkaan niiden lisääntyvien tehtävien myötä ei ole tullut poliisille rahoitusta tehtävien hoitoon. Näen kyllä siinä ison epäkohdan osaltaan myös tähän lakiesitykseen liitty-

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

vän oikeustajun osalta. Meidän pitää voida luottaa, että viranomaisella on aidot toimintaedellytykset puuttua sellaiseen laittomaan toimintaan, jota yhteiskunnassa tapahtuu, mutta tämän oikeustajun nimessä pidän tätä esitystä hyvänä. Ei voi olla myöskään sellaista oikeutta, että henkilö ei välitä niistä sakkotuomioista, joita rikollisesta toiminnasta tai laittomasta toiminnasta saa, ja pääsee niin sanotusti, kansanomaista ilmaisua käyttäen, kuin koiraveräjästä.

Toivon, että lakivaliokunta pystyy tähän täydellä innolla paneutumaan ja kuulemaan asiantuntijoita, koska tässä yksi kulma, johonka on täälläkin viitattu, on tämä sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja sosiaalityön merkitys. Pelkillä tuomioilla ei yhteiskuntaa rakenneta, vaan niin kuin ministerikin on aikaisemmin useammassa yhteydessä sanonut, myös oikeusjärjestelmä ja rikosseuraamustoiminta ovat laajassa kentässä isoa sosiaalityötä, jolla yritetään vaikuttaa rikoksentekijöihin ja tässä tapauksessa usein myös rikoksenuusijoihin.

Puhemies Paula Risikko: Edustaja Lohi, ja sen jälkeen ministeri vastaa.

15.37 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! En kyllä usko, että kukaan varmasti kuvittelee, että tällä esityksellä lopetetaan tämäntyyppinen rikollisuus, vaikkapa näpistelyt tai muut. Voi todeta niinkin, että jos ajatellaan rikollisuutta vähentää yleisesti ottaen, niin varmasti paras keino on se, että me pidämme sosioekonomiset erot niin pieninä, että asuinalueitten ympärille ei turva-aitoja tarvitse rakentaa. Kun katsotaan isossa kuvassa, niin vaikka meillä on rikollisuutta — ja aina voi sanoa, että liian paljon — Suomessa, niin silti kyllä me olemme isossa kuvassa onnistuneet, ja tästä kertoo muun muassa se, että meillä ei ole samanlaista rikollisuuden määrää kuin joissakin maissa, vaikka siellä olisi korkeammat rangaistuksetkin. Mutta kysymys on laajemmasta kysymyksestä, tässä tapauksessa siitä, että kaikki, myös lainkuuliaiset kansalaiset, uskovat tähän meidän rikosoikeusjärjestelmäämme, siihen, että kyllä lain rikkomisesta seuraa aina joku rangaistus. Minusta tämä esitys on ihan samaa sarjaa kuin tänään kohta käsiteltävä toinen asia, jossa puututaan ensikertalaisuussäännöksiin, ja kuin mitä hallitusohjelmassa on kirjattu vaikkapa ehdollisten vankeustuomioiden tehostamismahdollisuuksista, joista on myös tulossa tänne esityksiä oikeusministeriltä. Ne ovat erinomaisia asioita. Tätä pitää ajatella kokonaisuutena ja päivittää tätä järjestelmää, tehdä hienosäätöjä mutta myös semmoisia korjauksia, jotka vastaavat ihmisten oikeustajua.

On hyvä, että tällä hallituskaudella selvitettiin myös tätä, mitä ihmiset ajattelevat rikoksista ja oikeudenmukaisista rangaistuksista. Vielä parempi on se, että kun nämä selvitetiin, niin myös toimitaan ja tuodaan tänne esityksiä. Tässä nämä hallitusohjelmakirjaukset ovat kyllä myös hyvä selkänöja ministerille. Eli lopuksi haluan kiittää siitä, että näitä asioita tuodaan tänne eduskuntaan ja tehdään pieniä korjauksia oikeaan suuntaan.

Puhemies Paula Risikko: Sitten ministeri vastaa. Enintään 3 minuuttia.

15.40 Oikeusministeri Antti Häkkänen: Arvoisa puhemies! Kiitos siitä laajasta tuesta ja hyvästä palautteesta, minkä tämä esitys sai. Vihreiden kannasta en ottanut vielä selvää, mutta ehkä sekin jossain vaiheessa selkenee.

Tässä esityksessähän on viime kädessä kyse ennen kaikkea arvopoliittisestakin ratkaisusta: tuetaanko lain kunnioittamista, lain noudattamista ja mahdollisia pieniäkin rangaistusjärjestelmän uskottavuutta lisääviä toimenpiteitä, jos se koetaan tärkeäksi. Tämä on iso

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

globaali kysymys tällä hetkellä. [Markku Rossi: Juuri niin!] Me näemme, että useissa eri maissa luottamus ihmisten kesken ja luottamus oikeusvaltioon ja julkisiin instituutioihin on romahtamassa. Suomessa yhteiskunnan pelisäännöt tehdään tässä salissa, ja olisi aika-moinen viesti sanoa, että niitä pelisääntöjä ei tarvitsisi noudattaa.

Rangaistusjärjestelmän tehtävä on, totta kai, moniulotteinen. Täällä itse asiassa tuli edustaja Niinistön puheenvuorossa erikoinen käsitys, että rangaistusten tehtävä olisi vain ennaltaehkäistä tiettyjä rikoksia — eli sellaisista teoista ei säädettäisi rangaistusta, joita ei voida ennaltaehkäistä. Vaikka mielenterveysongelmissa tehty murha: Voidaanko sitä ennaltaehkäistä, vaikka olisi miten kova rangaistus? Ei välttämättä voida, mutta ei se ole peruste poistaa sitä rangaistusta rikoslaista. Eikä ole tässäkään peruste poistaa rangaistusta, vaikka rikos tehtäisiin päihteiden vaikutuksen alaisena tai muuta, vaan oikea malli on se, että jokaisesta rikoksesta seuraa rangaistus, olkoon henkilön syy sinänsä mikä tahansa. Mutta toki tarvitsee esimerkiksi päihdehuoltoa ja kuntoutusta sitten vankeusaikana tarjota. Eli elämänhallinnan ongelmat tai päihdeongelmat eivät oikeuta rikoksiin, eivät pieniin eivätkä suuriin rikoksiin. Sen takia jäi pikkuisen vihreiden linja tässä hämmästyttämään.

Mitä tulee näihin historian tiettyihin ratkaisuihin kymmenen vuotta sitten: Valtiovarainministeriö asettaa budjettiraamin, oikeusministeri tekee budjettiraamin sisällä arvopohjaisia esityksiä, miten se toteutetaan. Silloin vihreiden oikeusministeri päätyi esittämään, että poistetaan sakon muuntorangaistus tietyiltä osin. Nyt se palautetaan.

Rangaistuksella on siis eri roolit. Sillä on ennaltaehkäisevä rooli, mutta sen yksi suuri rooli on, että sen pitää sovittaa uhrin ja yhteiskunnan silmissä se teko. Teon sovittaminen on hyvin pitkälti arvopoliittinen kysymys, eli rangaistusten ankaruudesta päättää tämä sali viime kädessä asteikkojen puitteissa. Sen takia pelkästään ennaltaehkäisevyyttä ei pidä tuijottaa, vaan pitää katsoa kaikki eri vaikutukset, mitä rangaistuksilla on. Se on äärimmäisen tärkeää. Rangaistuspolitiikassa tehdään nyt käännettä, jossa nimenomaan uhrin näkökulma nostetaan voimakkaampaan asemaan [Ben Zyskowiec: Hyvä!] eli se, mikä on oikeudenmukainen rangaistus, jotta teko sovitetaan [Puhemies koputtaa] uhrin ja yhteiskunnan silmissä.

Mitä tulee resursseihin, niin resurssit ovat tässä esityksessä mukana ja ne on kehysriihessä turvattu, joten tämä voidaan hyvillä mielin toteuttaa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain 2 c luvun 5 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 175/2018 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Tätä keskustelua varten varataan enintään 45 minuuttia. Mikäli puhujalistaa ei ehditä annetussa ajassa käydä loppuun, asiakohdan käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan tämän päivän istunnossa muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi. Jos keskustelu asiasta puoles-

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

taan päättyä ennen sille varatun määräajan päättymistä, siirrytään päiväjärjestyksen 6. asiakohtaan.

Keskustelu

15.44 Oikeusministeri Antti Häkkinen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! Myös nyt käsittelemään tuleva ehdotus on osa rangaistusten kiristämisen ohjelmaa, josta nyt tuodaan pitkin syksyä esityksiä tänne eduskuntaan. Haluan korostaa, niin kuin myös äskeisessä keskustelussa, että rangaistuksella on monta erilaista tehtävää. Jos katsotaan pelkästään ennaltaehkäisevää vaikutusta, niin voidaan todeta, että ehkäpä suunnitelmallisissa talousrikoksissa voi olla, että kova rangaistus estää niitä hyvin voimakkaastikin. Mutta entäpä intohimorikokset, päihteiden alla tehdyt rikokset? Niissä se ei välttämättä estä niin paljoa. [Ben Zyskowicz: Kuulitteko, edustaja Karimäki?] Mutta onko se peruste poistaa vaikkapa huumausainerikollisuuden tai kovien, törkeiden pahoinpitelyjen tai päihteiden alla tehtyjen seksuaalirikosten kovia rangaistuksia? Ei varmasti ole, vaan myös oikeudenmukainen teon sovittaminen on rangaistusten yksi merkki.

Rangaistusjärjestelmän täytyy siis nauttia yleistä luottamusta, ja viime kädessä tämä sali päättää arvopohjaisesti siitä, minkälaisia rangaistuksia mistäkin teoista tulee. Erityisen ongelmallisena pidän tilanteita, joissa rikollisuuskierrettä ei saada katkaistua ensimmäisenkään vankilakerran jälkeen vaan rikoksentekijä uusii tekonsa. Nyt käsiteltävänä olevan esityksen tarkoituksena on kiristää rikoksenuusijoiden rangaistuksia.

Suomen rangaistusjärjestelmä on rakennettu niin, että rikoksesta tuomittu ei pääsääntöisesti suorita koko tuomiotaan vankilassa. Rangaistusjärjestelmämme sisältää kaksi erilaista tapaa siinä, kuinka pitkä osa rangaistuksesta ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomitun tulee suorittaa vankilassa ennen kuin hänet vapautetaan ehdonalaisesti. Pääsääntö on kaksi kolmasosaa vankeusrangaistuksesta. Ensi kertaa ehdottomaan vankeuteen tuomitun kohdalla määräaika on lyhyempi, puolet vankilatuomiosta. Ensimmäistä kertaa vankilaan tuomittuja on pääosin perusteltua kohdella hieman lievemmin kuin rikoksenuusijoita — ehdonalaisen vapautteen tuomion loppusuoralla. Tämän tarkoituksena on mahdollistaa tuomitun sopeutuminen yhteiskuntaan ja pyrkiä ennaltaehkäisemään rikoksen uusimista.

Pidän kuitenkin ongelmallisena, että rikoksenuusija pääsee hyödyntämään tätä ensikerतालaisuusedellytystä nykyisin aina, kun edelliseen rikokseen syyllistymisestä on kolme vuotta. Nyt annettavassa hallituksen esityksessä on kuitenkin kysymys siitä, onko oikeudenmukaista, että myös monet rikoksenuusijat vapautuvat vankilasta suoritettuaan vain puolet vankeusrangaistuksesta. Näin rikoslaisissa nykyisin säädetään. Edellytyksenä on, ettei rikoksenuusija edellisen vapautumisen jälkeisen kolmen vuoden aikana syyllisty rikokseen, josta seuraa ehdoton vankeus. Rikoksenuusijaan siis sovelletaan samaa, pääsääntöä lyhyempää määräaikaa kuin ensi kertaa vankeusrangaistukseen tuomittuun, jos hänellä on takanaan kolme vuotta rikoksetonta aikaa edellisen vapautumisen jälkeen.

Tässä esityksessä rikoslakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että rikoksettoman ajan vaatimus olisi viisi vuotta. Tämä myös vastaa alkuperäistä aikaa, josta säädettiin jo vuonna 1944. Esityksellä on tarkoitus lisätä rikosoikeusjärjestelmän oikeudenmukaisuutta ja hyväksyttävyyttä. Tällä muutoksella kovennettaisiin rikoksenuusijoiden rangaistuksia. Esityksellä halutaan parantaa ehdonalaisjärjestelmää nykyistä oikeudenmukaisemmaksi ja uskottavammaksi. Tämä on tärkeää järjestelmän uskottavuuden kannalta kokonaisuutena. Ehdotettavan muutoksen syynä on, että nykyistä kolme vuotta on yleisestikin pidetty var-

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

sin lyhyenä. Oikeusjärjestelmän on tunnettava oikeudenmukaiselta. Muutos parantaisi ehdonalaisten vapauttamisen järjestelmän oikeudenmukaisuutta, uskottavuutta — juuri sitä, mitä tässäkin salissa monet ovat vaatineet.

Esitys ankaroitaisi seuraamusjärjestelmää jonkin verran. Korostan, että käytännössä muutos koskisi pääsääntöisesti vain rikoksenuusijoita. Muutoksesta seuraisi, että nykyistä useampi vanki suorittaisi pidemmän määräosan rangaistuksestaan vankilassa. Määräosa olisi useammalle kaksi kolmasosaa rangaistuksesta nykyisen puolen sijaan. Pidemmistä vankilassa suoritetuista tuomioista aiheutuisi Rikosseuraamuslaitokselle lisäkustannuksia yhteensä noin 2,2 miljoonaa euroa vuodessa. Tämä rahoitus on huomioitu julkisen talouden suunnitelmassa tuleville vuosille.

Arvoisa puhemies! Tämä esitys on osa rangaistusten kiristämisen ohjelmaa. Tämä esitys on myös osa sitä käännettä, jolla uhri ja teon sovittaminen nostetaan keskeisempään rooliin.

15.49 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Kiitos ministeri Häkkäselle jo toisesta maalista tänä iltana. Erinomainen esitys, jossa tiukennetaan rangaistuksia ja vahvistetaan meidän oikeusjärjestelmämme yleistä hyväksyttävyyttä. Tässä esityksessä siis rikoksenuusijoiden mahdollisuutta ehdonalaiseen vapautumiseen tiukennetaan, eli puhutaan niin sanotusta ensikertalaisuusmääritelmästä. Esityksellä halutaan ennen muuta lisätä meidän rikosoikeusjärjestelmämme oikeudenmukaisuutta ja yleistä hyväksyttävyyttä.

Tässä esityksessä ehdotetaan, että vanki vapautettaisiin ehdonalaiseen vapauteen, kun hän on suorittanut puolet vankeusrangaistuksestaan, jos hän ei ole rikosta edeltäneiden viiden vuoden aikana ollut vankilassa. Nykyisin tämä vastaava määräaika on kolme vuotta. Tämä on hyvä uudistus, joka vie oikeaan suuntaan omasta mielestäni tätä tilannetta, ja sen takia tästä täytyy antaa kiitosta ministeri Häkkäselle. Meillä on ollut tähän asti tilanne, jossa on voinut raiskata kolmen vuoden välein ensi kertaa. Nyt onneksi tätä ollaan muuttamassa, mutta tietyllä tavalla tämä haaste jää vielä jatkoinkin. Tällä muutoksella siis kovennetaan ennen muuta rikoksenuusijoiden rangaistuksia ja halutaan parantaa ehdonalaisjärjestelmää nykyistä oikeudenmukaisemmaksi ja uskottavammaksi.

Nyt vihreistä ei enää edustaja Niinistö ole täällä paikalla, mutta edellisen esityksen eli sakon muutorangaistuksen palauttamisen kohdalla, jota hän kiivaasti täällä puolueensa kanssa ainoana vastusti, hän syytti kokoomusta ja edustaja Zyskowiezia ja allekirjoittanutta. En tiedä, syyttäisikö hän tässäkin tapauksessa edustaja Zyskowiezia tästä muutoksesta, sillä tämä tehtiin 1970-luvulla, kun viidestä vuodesta siirryttiin kolmeen vuoteen. Nyt onneksi palautetaan ministeri Häkkäsen aikana tämä takaisin viiteen vuoteen. [Ben Zyskowiez: Siihen aikaan ei ainakaan ollut kokoomus koskaan hallituksessa!]

Tämän uudistuksen on arvioitu lisäävän vuotuisia vankilakustannuksia noin 2,2 miljoonaa euroa, ja tämä uudistus on hyvä.

Arvoisa puhemies! Itse haluan nostaa keskusteluun myös sen, olisiko oikeus ja kohtuus — ja vastaan, että olisi — että vähintäänkin vakavissa väkivaltarikoksissa, seksuaalirikoksissa ja huumoririkoksissa ensikertalaisuusmääritelmää käytettäisiin rikoksentekijän kohdalla maksimissaan sen yhden kerran. Ei tarvitse tässä maassa voida raiskata monta kertaa ensimmäistä kertaa. Ei tarvitse tässä maassa voida tappaa monta kertaa ensimmäistä kertaa. Ei tarvitse tässä maassa tuoda isoja huumelasteja ja jäädä kiinni ensimmäistä kertaa monta kertaa. Minun mielestäni, jos ensikertalaisuusmääritelmää ensinnäkään meidän oikeusjärjestelmässämme tarvitaan, näissä henkilöön kohdistuvissa väkivaltarikoksissa ja

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

huumerikoksissa olisi syytä edetä siihen suuntaan, että ensikertalaisuusmääritelmää voitaisiin käyttää enintään yhden kerran ihmisen kohdalla, tai sitten ei lainkaan, ja niistä saatavat tuomiot istuttaisiin kokonaan, päivästä päivään.

Arvoisa puhemies! Ministeri Häkkäsen aikana kriminaalipolitiikkaa viedään oikeaan suuntaan, yleisesti hyväksyttävään suuntaan. Olen vakuuttunut, että suomalaisista valtaosa on sitä mieltä, että on oikein, että tätä uudistusta viedään eteenpäin ja tiukennetaan rikoksenuusijoiden rangaistuksia.

15.54 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Tämänkin esityksen yhteydessä täytyy ihmetellä, miksi tällainen jo alusta alkaen hallitusohjelmaan kuulunut asia on esittelyssä vasta istuntokauden aivan viimeisenä vuonna. Kenties siihen joku syy löytyy.

Sinänsä tämä esitys ehdonalaiseen vapauttamisen määräaikojen pidentämisestä kolmesta vuodesta viiteen vuoteen on yleisen oikeustajun mukainen ja kannatettava, ainakin siinä mielessä, että suunta on oikea. Mutta sitä sopii kysyä, onko muutos siltikään riittävä. Sen voi kansalainen varmaankin ymmärtää useimmissa tapauksissa, jos lievemmän pään rikoksissa ensikertalainen pääsisi sillä ensimmäisellä kerralla, aidosti ensimmäisellä kerralla, vähemmällä — tämänkään ei pitäisi tosin olla käytössä puhuttaessa vakavista väkivaltarikoksista tai seksuaalirikoksista. Mutta kukaan ei pysty normaalilla järjellä ymmärtämään sitä, miten ensikertalaisuus voi ikään kuin uusiutua. Tässä on tällainen kriminaalipoliittinen omituisuus, joka Suomen laista kyllä pitäisi korjata. Itse ainakin kyseenalaistan sen pohjaoletuksen, että tuomioita ei istuttaisi niin kuin ne tuomitaan. Useista rikoksista tuomitut rangaistukset kuitenkin ovat liian lieviä jo päivästä päiväänkin istuttuna, puhumattaakaan tällaisesta alennusmyynnistä.

15.55 Reijo Hongisto sin: Arvoisa rouva puhemies! Edustajakollega Mäkelälle totean, että parempi myöhään kuin ei ollenkaan. Tästä asiasta sovittiin kevään 2015 hallitusneuvotteluissa sisäisen turvallisuuden työryhmässä. Minä olin itse sitä työryhmää johtamassa, ja hallituspuolueet silloin sopivat, että näitä kiristyksiä tehdään, niin kuin tuossa edellisessä kohdassa käsiteltiin ja nyt myös tässä, ja hallitus noudattaa omaa linjaansa ja saattaa maaliin näitä asioita, mitkä silloin on laitettu alulle. [Timo Heinosen välihuuto] — Anteeksi, nimenomaan, oikeusministeri.

Arvoisa puhemies! Lakimuutoksessa ehdotetaan, että vangilla olisi mahdollisuus päästä ehdonalaiseen vapauteen suoritettuaan puolet rangaistusajasta, jos hän ei ole rikosta edeltäneiden viiden vuoden aikana suorittanut ehdotonta vankeusrangaistusta vankilassa. Nykyllaissa määrä on kolme vuotta. Aikaa on pidetty oikeudenmukaisuuden kannalta liian lyhyenä, erityisesti toistuviin vakaviin rikoksiin syyllistyneiden kohdalla. Moni sanoo, että ei voi olla niin, että ensikertalaisena tuomitaan aina, kun edellisestä tuomiosta on kulunut kolme vuotta ja yksi päivä. Tätä ei todellakaan moni ymmärrä, ja tässä lakiesityksessä tuo ”ensikertalaisuus” pitenee siis kolmesta vuodesta viiteen vuoteen. Niin kuin edustaja Heinonen — ennen kuin poistui salista — totesi tuossa, että hänen mielestään ensikertalainen voisi olla vain kerran, minä kyllä yhdyn lämpimästi edustaja Heinosen ajatukseen. Olen samaa mieltä, että ensikertalainen voi olla vain yhden kerran ja sen jälkeen toistuu.

Ehdonalaisella vankeusrangaistuksella on maassamme pitkä historia. Rikoslakiin asia kirjattiin jo vuonna 1889. Käytännössä menettely oli tuolloin jo kymmenen vuotta vanha. Ehdonalaisten vankeus ehdottoman vankeuden loppupäässä on osoittautunut pääosalle tuomituista hyväksi tavaksi sopeutua yhteiskuntaan. Asteittaisella vapauttamisella paranne-

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

taan myös yhteiskunnan turvallisuutta, kun rikoksentekijän valvonnan intensiivisyyttä lasketaan portaittain ja samalla hänen vastuunsa ja valmiutensa elää rikoksetonta elämää kasvaa. Näin me ainakin toivomme.

Kokemukseen perustuvien tutkimusten mukaan käytäntö on toiminut erityisesti nuorten vankien kohdalla varsin hyvin. Määräajan nostaminen kolmesta viiteen vuoteen ei ole uutta, vaan palataan siis vanhaan käytäntöön. Kiristys kohdistuu pieneen määrään taparikollisia. Näin ollen se ei aiheuttane merkittäviä lisäkustannuksia, päinvastoin. Muutos saattaa jopa vähentää vankipäivien määrää.

Arvoisa rouva puhemies! Minä kannatan tätä lakiesitystä lämpimästi.

15.57 Mika Kari sd: Arvoisa rouva puhemies! Tässä tulee peräkkäisissä asioissa kehua ministerin esitystä ja annettua palautetta. Syytä on antaa positiivista palautetta, kun sen paikka on.

Ministeri Häkkinen tuossa esittelypuheenvuorossaan hyvin kuvasi tätä tilannetta, jossa nyt elämme, ja hallituksen esitystä siitä, mihin suuntaan tätä lainsäädäntöä tältä osin ollaan viemässä. Kuitenkin kyse on nyt vuosien lisäämisestä tähän asteikkoon kolmesta viiteen. Ensikertalaisuuden raja käsitteenä siirtyy nyt kahdella vuodella.

Tässä edustaja Heinonen viittasi siihen, että hänen mielestään ei voi olla ensikertalainen kuin yhden kerran. Olisin mielelläni kysynyt tässä yhteydessä ministeriltä ministerin näkemystä tähän ensikertalaisuuteen ja samassa yhteydessä myös sitä, onko Euroopassa oikeuskäytäntöä, jossa ensikertalaisuutta käsiteltäisiin niin, että kyse on vain ja ainoastaan yhdestä kerrasta, jolloin tämä armo käy oikeudesta -periaate toteutuu, ja mikäli rikoksen uusii, niin sitten ei. Tämä tietenkin, luonnollisesti, koskisi vain näitä vakavia rikoksia — mikä se vakavan rikoksen määrittely sitten onkaan, mutta ainakin julkisessa keskustelussa usein puhutaan väkivaltarikoksista tai vastaavista. Löytyykö Euroopasta oikeuskäytäntöä, jossa ei tunneta tällaista jatkuvaa tai toistuvaa, jonkun vuosirajan taakse kätkeytyvää ensikertalaisuuden uusiutumista?

Pidän hyvänä tätä esitystä. Viittaan aikaisempaankin puheenvuorooni edellisen lakiehdotuksen käsittelyn yhteydessä. Puhutaan ihmisten oikeustajusta, siitä, mikä on oikeus ja kohtuus. Meillä on valitettavan paljon tässä yhteiskunnassa vakavia rikoksia, joiden kohdalla rikoksenuusijat saavat kohtuutonta etua siitä, että ensikertalaisuuden toistuva raja on ollut näinkin pieni kuin kolme vuotta. Siltä osin askel viiteen vuoteen on oikeansuuntainen, mutta onko se riittävä, herra ministeri?

16.00 Katri Kulmuni kesk: Arvoisa rouva puhemies! Myös minä yhdyn kiitoksiin oikeusministerille, että nyt sitten saamme näitä jo hallitusohjelmassa päätettyjä linjauksia eduskunnankin käsittelyyn. Kuten tässä keskustelussa on tullut esille, itse asiassahan me palaamme nyt siihen vanhaan, alkuperäiseen järjestelmään, joka tässä maassa on varsin pitkään ollut.

Mielenkiintoinen detalji lienee se, että vuonna 76, kun siirryttiin tähän lyhyempään, kolmen vuoden vankeusrangaistukseen rikoksenuusijoille siinä, miten tarkastellaan heidän ensikertalaisuuttaan, perusteena oli valtiontalouden tiukka tilanne. Eli mielenkiintoisilla perusteilla on kriminaalipolitiikkaa aikaisemminkin tehty.

Minusta on erittäin hyvä, että palataan tuohon alkuperäiseen käytäntöön siitä, että rikoksen uusimisen ensikertalaisuudessa pidättäydytään viidessä vuodessa. On ihan totta toki, että keskustelussa erityisesti vakavista henkeen, väkivaltarikoksiin liittyvistä asioista on

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

perusteltua kysyä, onko viisikään vuotta riittävä aika ensikertalaisuudelle ja sen mitätöitymiselle, mutta tietenkin järjestelmän selkeyden kannalta täytyy jostain aloittaa, ja sikäli viisi vuotta on perusteltu aika.

Täytyy huomioda se, kuten tässä hallituksen esityksessäkin sanotaan, että kolmen vuoden rangaistuksen suorittamisen jälkeen yleisimmin nämä rikosnimikkeet, jotka ovat sitten toistuneet, ovat olleet kulkuneuvon kuljettaminen oikeudetta, varkaus, näpistys, huumausaineiden käyttörikos, rattijuopumus, petos ja pahoinpitely. Sen sijaan törkeitä henkeen ja terveyteen kohdistuvia rikoksia on ollut huomattavasti vähemmän, joten sikäli varmasti kansan oikeustajun mukaista on se, että siirrytään tähän alkuperäiseen käytäntöön ensikertalaisuuden osalta, kolmesta viiteen vuoteen.

16.02 Johanna Karimäki vihr: Arvoisa puhemies! Varsinkin vakavien rikosten osalta kansalaisten oikeustajua on kummastuttanut se, että ensikertalaisuus on ollut kiinni kolmen vuoden määrärajassa, joten tuntuu järkevältä, että tämä nyt nostetaan viiteen vuoteen.

Tällä esityksellä on arvioitu olevan noin 2 miljoonan euron budjettivaikutuksia, ja kysyisinkin ministeriltä: onko nämä budjettivaikutukset otettu huomioon? Haluaisin myös kysyä teidän arviotanne siitä, kohdentuuko tämä esitys vakavien rikosten uusijoihin ja voivatko nyt kansalaiset sen suhteen olla paremmalla mielellä eli parantaako tämä esitys mielestänne heidän turvallisuuttaan.

Lakivaliokunnassa on käyty paljon vakavaa keskustelua siitä, että oikeusministeriön toimialalta on säästetty ja nakerrettu vuodesta toiseen niin valtavan paljon, että nyt ollaan jo tilanteessa, että oikeusvaltion perusteet ovat siinä mielessä natisemassa, että resurssien määrä on niin niukka, että tuomioistuinkäsittelyt pitkittyvät, monet jutut ovat monimutkaistuneet, joskus tullaan jopa tilanteisiin, että määräajat, missä ajassa asiat pitäisi käsitellä ja tuomiot antaa, ovat tulossa vastaan, koska määrärahat ovat niin niukat. Miten te arvioisitte koko tilannetta ottaen huomioon varsinkin sen, että teillä on lukuisia esityksiä, jotka lisäävät määrärahan tarpeita teidän toimialallanne mutta myös laajemminkin poliisilla ja muilla toimialoilla?

Edellä keskustelimme sakon muuntorangaistuksesta, joka esityksenä on huomattavasti kalliimpi kuin tämä esitys. Kerroitte, että 10 miljoonaa euroa sen osalta löytyy budjetista, mutta toisaalta haluan muistuttaa siitä, että siinä rahassa ei ole kuitenkaan arvioitu kaikkia niitä vaikutuksia, jotka muihinkin viranomaisiin kohdistuvat, kuten esimerkiksi poliisien määrärahan tarpeisiin. Näin ollen toivoisin, että pitäisitte huolen myös oman toimialanne määrärahan kehityksestä.

16.04 Ben Zyskowitz kok: Arvoisa rouva puhemies! Huomaan, että vihreät miehet ovat kaikonneet ja jättäneet edustaja Karimäen edustamaan vihreiden kriminaalipoliittisia linjauksia. Hyvä niin, sillä edustaja Karimäki suhtautuessaan positiivisesti tähän esitykseen edustaa mielestäni parempaa kriminaalipoliittista linjaa kuin edellisessä päiväjärjestyksen kohdassa, jossa vihreät edustaja Ville Niinistön johdolla vastustivat sakon muuntorangaistuksen palauttamista.

Edustaja Karimäki varsinkin siinä keskustelussa kiinnitti huomiota taloudellisiin seikoihin, kuten nytkin, ja totta kai, kaikessa, mitä täällä päätämme, merkitystä on myös sillä, mitä se maksaa veronmaksajille. Mutta itse näen, että nämä taloudelliset seikat ovat saaneet liikaakin painoarvoa kriminaalipoliitikassa viimeisten vuosien aikana — tarkoitan siis, että ennen ministeri Häkkäsen toimikautta.

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

Taloudellisista syistä johtui myös se poukkoilu sakon muuntorangaistuksen palauttamisen ja ei-palauttamisen kanssa, johon täällä aiemmassa keskustelussa viitattiin. Kun edustaja Karimäki siinä keskustelussa sanoi, että tulee kalliiksi pitää ihmisiä vankilassa — ja tämä oli yksi argumentti, niin ymmärsin, suhtautua torjuvasti sakon muuntorangaistuksen palauttamiseen — niin kaikkien vankien pitäminen tulee kalliiksi. Jos en väärin muista, niin on laskettu, että yhden vankipäivän hinta on, olisiko, noin 200 euroa kaikkine kului-neen. Mutta emme me kuitenkaan tämän takia, edustaja Karimäki ja vihreät, ole sitä miel-tä, että me voimme hyvin pitkälle sitten luopua vankiloista kokonaan, että siinä säästetään pitkä penni, joka raha voidaan antaa poliisille — no, en tiedä, mitä poliisikaan niillä rahoil-la tekee, jos ei konnia enää pantaISI kiven sisään. Eli taloudelliset seikat ovat relevantti ar-gumentti, mutta se, että kriminaalipolitiikan keskeisin pyrkimys olisi säästöt ja sitä kautta sitten vankiluvun vähentäminen, ei voi olla oikea lähtökohta.

Oli erittäin tervetullutta, että ministeri Häkkänen selosti sitä, miten rangaistusjärjestel-mällä on monta merkitystä. Jos todellakin olisi niin, niin kuin edustaja Niinistö edellisessä keskustelussa sanoi, että kaiken tarkoituksena on vain ennaltaehkäistä rikoksia, niin miksi me sitten rankaisemme joitakin mustasukkaisuuskiihkossa tehdyistä rikoksista, koska ei välttämättä ole oletettavaa, että asianomainen uudelleen samanlaiseen syyllistyisi?

Kaiken kaikkiaan kannatan poliisin voimavarojen lisäämistä ja kannatan tätä esitystä, joka on erittäin perusteltu.

16.07 Timo Heinonen kok: Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti. Unohdin tuossa omassa pu-heenvuorossani, kun kyse on uudistuksesta, jossa ensikertalaisuusvaadetta muutetaan kol-mesta viiteen vuoteen, ja puhemies kertoi, että tämä lähetetään lausunnolle perustuslakiva-liokuntaan, kysyä ministeri Häkkäselä: miksi tämä esitys vaatii perustuslaillisen arvioin-nin, vai onko tämän päivän niin sanottu uusi normaali se, että kaikki lainsäädännöt lähete-tään perustuslakivaliokuntaan?

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ja ministeri Häkkänen, 3 minuuttia, olkaa hyvä.

16.08 Oikeusministeri Antti Häkkänen: Arvoisa puhemies! Kiitoksia hyvästä keskuste-lusta. Tämä paketti on tosiaan osa rangaistusten kiristämisen ohjelmaa.

Ehkä laajemmin rikollisuuden torjunnasta. Sehän on tosiaan niin kuin sanoin ja edustaja Zyskowiezkin korosti: rikollisuuden torjunta on yksi osa rangaistusjärjestelmää ja sen tar-koitusta, mutta rangaistusjärjestelmän tehtävä on myös sovittaa rikokset uhrin ja yhteis-kunnan silmissä ja lisätä sitä kautta myös lain noudattamisen uskottavuutta. Erityisesti asialistalla on ollut oikeusministeriössä se, että minulle valmistellaan hankkeita, joilla puu-tutaan fyysiseen koskemattomuuteen liittyviin rikoksiin, ovat ne sitten naisiin ja lapsiin kohdistuvia seksuaalirikoksia, mikseivät miehiinkin, väkivaltarikoksia tai muita tämänkal-taisia. Nämä rikokset ovat niitä kaikista vakavimpia, mutta emme me voi jättää pienempiä-kään rikoksia huomioimatta.

Ensikertalaisuuden poistaminen kokonaan nousi täällä esille. Sanotaan näin, että henki-lökohtaista ajattelua on sellainen, että tässä rangaistusjärjestelmässä on vielä aika reilusti korjattavaa useissa eri osissa — eikä pelkästään niin, että joka paikassa pitää kiristyksiä tehdä, vaan niin, että siellä on siellä täällä viilaamista aika paljon. Nyt vain on sellainen ti-lanne, koska aloitin puolivälissä vaalikautta, että tässä nyt ei sitten ihan kaikkia hankkeita ehditty käynnistämään, niitä ei saada lainvalmistelussa tänne asti etenemään.

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

Otan esimerkin. Kansainvälisessä vertailussa ensikertalaisuusmenettely ja siihen osittain liittyvä vapautuminen vankilasta puolet istuttua tai kaksi kolmasosaa istuttua eivät ole ainakaan tiukimmasta päästä — ne ovat enemmänkin leppäsummasta päästä. Ja Suomessa, mitä tulee siihen ajatukseen, että päätavoite olisi vankiluvun laskeminen tai taloudelliset perusteet, mitä täällä mainittiin, se ei saa mielestäni olla mikään pääperuste, vaan ratkaisut rangaistusjärjestelmässä täytyy tehdä arvoihin perustuen ja tässä salissa punniten, minkälainen rangaistus on oikeudenmukainen rangaistus vaikkapa törkeästä pahoinpitelystä tai vaikkapa törkeästä raiskauksesta, ja sen jälkeen ne yhteensovitetaan resurssien kanssa. Ja siellä vankilassa, niin kuin jo nyt tehdään, pitää antaa kuntoutusta seksuaalirikollisille, väkivaltarikollisille, sarjanäpistelijöille. Siellä pitää antaa rangaistuksen kärsijöille kuntoutusta. [Mika Kari: Kriminaalipolitiikka on sosiaalipolitiikkaa!]

Eli kriminaalipolitiikassa täytyy ottaa pientä suunnanmuutosta, ja näillä esityksillä sitä ollaan tuomassa. Mutta samaan hengenvetoon sanon sen, mistä täällä edustaja Karikin osittain mainitsi: Yhteiskunta on kokonaisuus. Turvallisuus rakentuu siitä, että meillä on eheä yhteiskunta, jossa sosiaaliturva, koulutus, kaikki muut tukevat sitä, että ihmiset eivät lähisi rikoksen poluille. Tämä on äärimmäisen tärkeää. Mutta samaan hengenvetoon sanon myös sen, että taloudellisista ongelmista, mielenterveysongelmista tai mistä tahansa muista ongelmista johtuen kenelläkään ei ole nyt eikä jatkossa oikeutta tehdä rikoksia.

16.12 Johanna Karimäki vihr: Arvoisa rouva puhemies! Tässä keskustelussa on nousut esiin oikeusministeriön toimialan resurssit. Kysehan on juuri siitä, että niiden resurssien tulee olla riittävät, jotta ihmiset saavat oikeutta. Monelle ihmiselle heidän asiassansa on todella keskeistä se, että saadaan nopea käsittely, että he saavat laadukkaan esitutkinna ja että heidän oikeutensa otetaan huomioon, että uhrin asema on turvattu. Ja siihenhan juuri liittyy se kysymys, mitä olisin toivonut teidän arvioivan, että oikeusministeriön määrärahat riittävät oikeusturvan takaamiseen ja oikeusvaltion perusteiden vankistamiseen. On ollut paljon keskustelua siitä, että tällä hetkellä määrärahan taso on ollut vuosia niukkeneva ja että jos tästä vielä mennään alaspäin, niin oikeusturvan taso heikkenee kohtuuttomasti. Elikkä haluan tässä oikaista sen väärän käsityksen, että ikään kuin meidän tavoitteemme olisi säästää tältä toimialalta. Näinhän ei suinkaan ole, vaan tarpeet ovat huomattavasti suuremmat kuin mitä nyt on satsattu.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ampuma-aselain, vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain sekä asevelvollisuuslain 97 a §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 179/2018 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja puolustusvaliokunnan on annettava lausunto.

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

Lähetekeskusteluun varataan enintään 45 minuuttia. Mikäli puhujalistaa ei ehditä annettussa ajassa käydä loppuun, asiakohdan käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan tämän päivän istunnossa muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi. Jos keskustelu asiasta puolestaan päättyy ennen sille varatun määräjän päättymistä, siirrytään päiväjärjestyksen seuraavaan, 7. asiakohtaan.

Keskustelu

16.14 Sisäministeri Kai Mykkänen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tunnetusti lähtökohtana tässä lakiesityksessä on rajoittava direktiivi, ja Suomen hallituksen tavoitteena on toimeenpanna direktiivi aiheuttamatta vaikeuksia asialliselle ja turvallisel le aseiden käytölle metsästyksessä, ampumaurheilussa ja reserviläistoiminnassa suomalaisin erityispiirtein, kuitenkin niin, että direktiivin tarkoitus eli erityisen vaarallisten aseiden le viämisen estäminen entistä varmemmin täyttyy.

Direktiivi edellyttää ennen kaikkea sitä, että kaikki itselataavat kertatuliaseet isolla latauslaitteella ovat lähtökohtaisesti kiellettyjä. Tämä on merkittävin muutos, jonka kanssa olemme työskennelleet. Toiseksi niin sanotun ison lippaan eli ison latauslaitteen myyminen on kiellettyä, jos ostajalla ei ole niin sanottua A-luokan lupaa, joka tarvitaan näihin lähtökohtaisesti kiellettyihin erityisen vaarallisiin aseihin. Kolmanneksi direktiivi edellyttää nykyistä tarkempaa seurantaa. Tästä seuraa tarve peruuttaa aselupa, jos peruste sen olemassaoloon ei enää täyty, ja myöskin velvollisuus ilmoittaa ase en lainaamisesta ja niin edelleen.

Onneksi meidän kaikkien ja monien suomalaisten yhteisellä ponnistuksella direktiiviin saatiin myös niin sanottu reserviläispoikkeus, joka on kuitenkin hyvin tiukkaan rajattu. Se mahdollistaa A-luokan erityisen vaaralliseen aseeseen luvan myöntämisen reserviläistoiminnan perusteella kansallisen puolustuksen kannalta asianmukaisesti perustellussa tapauksessa yksittäistapauksena ja poikkeuksellisesti.

Näistä lähtökohdista lähdimme rakentamaan hallituksen esitystä, ja nyt on päästy tähän tulokseen, joka teillä on edessän ne, ja haluan jo tässä kiittää erityisesti reserviläisjärjestöjä, ampumaurheiluseuroja, metsästysjärjestöjä, aktiivisia kansanedustajia ja vaikuttajia siitä, että olemme varsin hyvin pystyneet tällä esityksellä mahdollistamaan asianmukaisen ase en käytön [Simon Elon välihuuto] niissä puitteissa, joissa direktiivi sen mahdollistaa.

Erityisesti ytimenä on se, miten määrittelemme isojen latauslaitteiden käytön jatkossa. Tältä osin, arvoisa puhemies, käytettävien isojen latauslaitteiden ja niiden mukaisten aseiden osalta siirrytään luvanvaraisuuteen, mutta seuraavilla poikkeuksilla:

Ensinnäkin, reserviläinen, joka osoittaa harrastuneisuuden 12 kuukauden ajalta, suorittaa MPK-ampumakokeen ja saa Puolustusvoimien puollon, saa jatkossa luvan myös ison latauslaitteen kanssa tapahtuvaan toimintaansa. Samoin myös sovelletun reserviläisammunnan, practical-ammunnan ja urheiluammunnan piirissä voidaan myöntää poikkeuslupia. Asekeräilylle voidaan myöntää poikkeuslupia. Ja mikä erityisen oleellista tuhansille harrastajille, löysimme ratkaisun, jolla ennen viime vuoden kesäkuuta hankittujen laillisten aseiden — myös isoilla latauslaitteilla — luvat jatkuvat automaattisesti normaalisti myös tulevaisuudessa, eli mitään suurta ruljanssia tuhansien aselupien rullaamisesta ensi vuonna uuteen asentoon tai uhkaa niiden menettämisestä ei ole edessä.

Myös yhteisölupien osalta MPK ry:n asema vahvistuu. Sille on mahdollista myöntää suoraan reserviläistoimintaan, maanpuolustustarkoitukseen, myös isojen latauslaitteiden

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

lupia, ja löysimme myös mahdollisuuden siihen, että ampumaurheiluperusteisesti, SRA-ammuntaan perustuen, koulutukseen perustuen muillekin reserviläisjärjestöille kuin MPK:lle pystytään yhteisölupia jatkossa myös isoihin latauslaitteisiin luomaan. [Mikko Savola: Tämä on tärkeä asia!] — Tämä on myös erittäin tärkeä asia.

Koriste- ja keräilyesineiden osalta ennen vuotta 1946 valmistukseen tulleet sarjatuliase-malleihin tarkoitetut pitkät latauslaitteet — puhumme siis Suomi-konepistooleista, Emma-pikakivääreistä, Lahti-Saloranta-pikakivääreistä — tulkitsemme nyt koriste-esineiksi. Niistä ei tule luvanvaraisia. Tämä jälleen koskettaa kymmeniätuhansia, ellei jopa satojatu-hansia, kappaleita. Muillekin koriste-esineitä, keräilyesineitä hallussaan pitävälle: jos voi tehdä lippaan toimintakyvyttömäksi asetuksella määrätyllä tavalla, silloin se ei ole enää aseiden osa, joka olisi luvanvarainen.

Arvoisa puhemies! Erityisesti se on minusta suuri saavutus, että reserviläispoikkeuk-sien osalta olemme luoneet varsin selkeän polun siihen, että kaikki sijoituskelpoiset — ei siis ainoastaan sodanajan sijoitetut vaan sijoituskelpoiset — joilla on asiallinen tarve ja oi-kea, aktiivinen reserviläisharrastus Suomessa, voivat jatkossakin harrastusta kaikilla ase-tyypeillä, joita tähän tarvitaan, suorittaa. Uskon itse asiassa, että se jopa hitsaa suomalai-sen perinteisen reserviläistoiminnan järjestökenttänsä kanssa aiempaa tiukemmin suoma-laisen yhteiskunnan peruskallioon, kun siitä tulee nyt myös aselaissa selvästi peruste ase-luvan saamiselle toisin kuin tällä hetkellä.

Myös lukuisia muita muutoksia on lakiin lausuntokierroksen jälkeen tehty. Esimerkiksi keräilyaseiden kategorinen ampumakielto on poistettu, siinä pidetään nykytila voimassa. Löysimme siihen tavan, jolla se on perusteltavissa. Lainaamisen ilmoitusajassa siirryttiin 10 päivästä 30 päivään, jolloin ilmoitus täytyy tehdä. Tämä helpottaa myös harjoittelua näihin lupaedellytyksien vaatimiin harjaantuneisuuden osoittamisiin. Harrastuneisuuden osoittamista on yksinkertaistettu. Metsästäjille riittää voimassa oleva metsästyskortti. Sil-loin viiden vuoden välein voi osoittaa, että edelleen aseensa tarvitsee. Varsinaista määrä-aikaisuutta lupiin, esimerkiksi reserviläispoikkeuksen alaisiin lupiin, ei ole nyt tulossa. [Vastauspuheenvuoropyyntöjä]

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Jaha, on ilmiselvää tarve debattiin. Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat käyttää tässä debatissa puheenvuoron, painamaan V-painiketta ja nousemaan seisomaan.

16.21 Mika Kari sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Puolustusvaliokun-ta on näistä maanpuolustuksen asioista vastaava valiokunta, ja puolustusvaliokunnan ko-kouksessa olemme reserviläispoikkeusta aselakiin liittyen kommentoineet ja siitä lausu-neet ja huomattavasti myös keskustelleet. Täällä salissa on myös puolustusvaliokunnan jä-seniä, ja — mikä on ollut ilahduttavaa valiokunnan työskentelyssä — meillä on ollut yh-teinen käsitys siitä, että maanpuolustuksemme perusrakenteisiin kuuluva yleinen asevel-vollisuus ja laaja reservi saa sille kuuluvan oikeuden myös ampumaharrastuksen suoritta-miseen ja ylläpitämiseen. Ja on ollut ilo työskennellä valiokunnassa myös tukien tätä reserviläistoiminnan, peruskallion, säilyttämistä ja kehittämistä ajassa. Tässä meillä ei ole eroa hallituksen ja opposition välillä, ainakaan tuolla puolustusvaliokunnassa. Mutta ky-syn kuitenkin, ministeri, teiltä: Olen ollut huomaavinani, että sisäministeriön ja puolustus-ministeriön välillä [Puhemies koputtaa] on ollut painotuseroja lain valmistelun yhteydes-sä. [Puhemies koputtaa] Kuulisin mielelläni ministeriltä hieman siitä taustasta.

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

16.22 Mikko Savola kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Mielestäni keskeinen viesti tässä aselain sisällössä on se, että reserviläistoiminta voi jatkua. Urheiluumunta, esimerkiksi sovellettu reserviläisammunta, voi jatkua ennallaan käytännössä, Tämä on erittäin merkittävä asia, koska aselaki juontaa juurensa sieltä EU-direktiivistä ja nyt meidän aselakimme, tämä esitys, on toteutettu niiden direktiivin reunaehtojen puitteissa, mielestäni sen pienimmän riesan tien kautta — se on pyritty löytämään tässä koko ajan.

Valitettavasti byrokratiaa tässä tulee harrastajille lisää. Se ei johdu Suomen tai hallituksen tahdosta, se johtuu EU:sta johtuvista syistä.

Se on hyvä, että tämä esitys koskee koko reserviä. Ampumataito on sotilaan tärkein yksittäinen ominaisuus.

Ne lähtökohdat huomioiden, mistä lähdettiin liikenteeseen, verrattuna siihen, mitä nyt on tehty ja mitä tämä esitys pitää sisällään, on tehty erittäin suuri työ niin siellä EU:n päässä suomalaisten toimesta kuin sitten täällä sisäisesti näissä erinäisissä [Puhemies koputtaa] neuvotteluissa.

16.23 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä EU:n asedirektiivi lähti itse asiassa liikkeelle näiden Euroopassa tapahtuneiden vakavien terroriiskujen jälkeen. Itse en ihan usko sitä, että tämä tulee ratkaisemaan esimerkiksi laitonta asekauppaa taikka niitä ongelmia, joiden ratkaisemiseen tällä tähdätään. Varsinkaan Suomessa tällä ei ole tällaista vaikutusta, ja me emme tällaista olisi lainkaan tarvinneet ilman EU:n pakottavaa velvoitetta.

Onneksi meillä on ollut laaja kansallinen yhteisymmärrys ja — niin kuin edustaja Kari puolustusvaliokunnan varapuheenjohtajana toi esille — valiokunnassakin hyvä yhteisymmärrys siitä, millä tavalla etsimme keinon siihen, että teemme vain sen, mitä direktiivi vaatii, emme yhtään yli. Sillä tavalla reserviläistoiminta, toisaalta ikaikainen metsästys ja hieno urheiluumunta voivat tässä maassa jatkua kutakuinkin normaaliin entiseen tapaan. Ja kiitos tästä myös ministerille, että ratkaisu on yhdessä löytynyt.

16.25 Jani Mäkelä ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä on sellainen ongelma, että tässä edelleenkaan ei kiristetä lupakäytäntöjä niin vähän kuin olisi EU-vaatimusten vuoksi mahdollista. Tämähän meni niin, että ensin EU lähti kiristämään näkökulmastamme täysin aiheetta suomalaisten metsästäjien, aseharrastajien ja reserviläisten toimintaa. Näitä tiukennuksia me emme lähtökohtaisesti olisi tarvinneet, ne eivät ratkaise mitään sellaista ongelmaa, mitä meillä on. Sitten niihin vaikutettiin EU:ssa sen verran kuin pystyttiin, vaihtelevalla menestyksellä, kenties tärkeimmät asiat turvaten. Mutta haluan muistuttaa, että vaikka reserviläistoinnilla onkin oma arvonsa, niin silti myös aseharrastuksella yleensä ja metsästyksellä on arvonsa, eli niitä ei suinkaan pidä väheksyä tämän reserviläistoinnin rinnalla.

Nyt sitten hallitus tulee kuitenkin esittämään eduskunnalle aselakia, jossa on täysin kiistämättä lukuisia kohtia, joita direktiivi ei sellaisenaan vaadi, eli niin sanottuja Suomi-lisiä. [Mikko Savola: Luettele ne!] — Ne varmaankin tulevat täällä keskustelussa esille myöhemmin. — Miksi näitä on edelleen mukana? Miksi emme päinvastoin yritä löytää direktiivistä niin sanottuja soveltamisen kohtia muiden, luovempien maiden tapaan?

16.26 Simon Elo sin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On tosiaan tärkeää lähteä siitä, mistä tässä on taustaltaan kysymys. Silloin vuonna 2016, aivan niin kuin edustaja

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

Heinonen sanoi, EU-tasolla tämä lähti näistä terrori-iskuista ja niihin liittyvästä huolesta. Suomalaisille tämä on suoraan sanottuna turhaa — ei sitä kukaan meistä voi kiistää — mutta koska olemme EU:n jäsen, niin emme me siitä mihinkään pääse, että direktiiviä on täälläkin jollain tavalla sovellettava. Oleellista on se, että kansallisella tasolla ollaan tähän hyvä ratkaisu löydetty. Myös EU-neuvottelu sillä tasolla oli hyvin tärkeä, koska se alkuperäinen esitys, mikä EU-komissiolta tuli asedirektiivistä, olisi lopettanut Suomessa meidän puolustusratkaisumme. Sitä ei nyt tapahdu, ja siitä täytyy kiittää ministereitä Niinistö ja Mykkänen ja toki sitten myös esimerkiksi edustaja Savolaa ja Kopraa. Tässä hallitusrintamassakin tehtiin hyvää yhteistyötä, ja olen iloinen myös siitä, että — niin kuin edustaja Kari sanoi — tässä myös oppositio on ollut hyvin samalla linjalla kuin hallituskin. Tämä oli ensimmäinen kysymys, mikä meidän piti hoitaa. Seuraavaksi tulivat sitten muut kysymykset, jotka liittyvät tietysti siihen, [Puhemies koputtaa] että Suomessa on satojatuhansia metsästäjiä ja ampumaurheilijoita ja muita aseharrastajia, joiden edut, näin katson, on tässäkin [Puhemies koputtaa] pystytty huomioimaan.

16.28 Hanna Halmeenpää vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tiedän, kuten tässä on jo sanottu, EU-laajuisestihan tässä on ollut tarkoitus muun muassa kieltää kaikkein vaarallisimpien itsetuhoavien aseiden siviilikäyttö ja tehostaa unionimaiden välistä tiedonvaihtoa, ja nämähän ovat kannatettavia tavoitteita. On hyvä, että näin kansainvälisesti ajatellen direktiivi puuttuu puolivälikomponenttien ja automaattien saatavuuteen ja on tavoitteena, että lisätään turvallisuutta ja yhteiskuntavakautta.

Sitten tähän Suomen neuvottelemaan reserviläispuolustukseen, joka koskee laajaa joukkoa, noin 900 000:ta reserviläistä. Olisi siihen yksi kysymys vain, joka nousi tuolta: Huomasin, poliisin lausunnosta, että poliisi on huomionnut, että reserviläispuolustuksen piiriin kuuluisi henkilöitä, jotka eivät esimerkiksi rikollisen menneisyytensä vuoksi ole sopivia pitämään hallussaan ampuma-aseita. Poliisi kiinnitti huomiota siihen, että on jopa todennäköistä, että näiden henkilöiden aseistautumisella olisi vaikutusta yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen ja mahdollisesti sen vaarantumiseenkin. Haluaisin kuulla vähän ministerin kannanottoa tähän, [Puhemies: Aika!] onko tämä huomiotu.

16.29 Ilkka Kanerva kok (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Tämä on erittäin tärkeää koko Suomen maanpuolustuksen kannalta, että reserviläistoiminta kykenee jouhevasti toimimaan niiden suuntaviivojen mukaan, jotka lainsäädännössä tuodaan esille. Samoin luonnollisesti ampumaurheilu on seikka, joka tämän lain perusteluissa ja kirjoittamisessa on aiheutta noteerata tunnontarkasti. Metsästys luonnollisesti on eräs näistä.

On tärkeää, että eduskunta kampa nyt hyvin läpi tämän esityksen, jotta siellä ei vain sattuisi olemaan mitään sellaista, mitä me emme oikeasti tarkoita. Tässä mielessä on hyvä, että asia on nyt täällä hyvässä käsittelyssä, joskin en ole vielä ihan selvästi saanut käsitystä siitä puolesta, minkä vuoksi tämän asian käsittely tulisi edellyttämään käsittelyä myöskin perustuslakivaliokunnassa, jonka työreun määrän tänä päivänä suurin piirtein tiedämme. Riski siitä, että tätä ei ehdittäisikään käsitellä, ei saisi nyt kyllä toteutua.

16.30 Sirpa Paatero sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kyse on nyt direktiivin säännöksistä, joita sitten muutetaan, mutta ihan en yhdy välttämättä siihen ajatukseen, että Suomessa ei olisi ollut myöskin ihan kansallisesti tarvetta jossain määrin arvioida näitä uudelleen, nyt ei ehkä tähän liittyen mutta ajatellen niitä edellisiä tiukennuksia esi-

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

merkiksi lupien saantiin ja muuhun — meillä on valitettavat koulusurmatapaukset, aseiden säilytykseen liittyvät kysymykset ja monet muut asiat — jotka ovat olleet erittäin perusteltuja tehdä täällä Suomessa, Suomen omien ongelmien vuoksi.

Tässä on hyvä uudistus. Se, mitä ministeri ei ehkä vielä maininnut, on se, että aseiden osittain henkilöllisyys myöskin nettikaupan osalta tulee nyt tarkastettavaksi ja myöskin aseiden omaaminen, mikä on erittäin perusteltua, niin ettei netistä voi ostella ihan miten vain.

Hyvä, että tämä harrastaminen tässä mahdollistuu.

Mutta minulla on nämä kaksi kysymystä yhä edelleen, joista toinen on se, että miksi niiden kaikkien 900 000 hengen, jotka ovat joskus käyneet armeijan, voi olla mahdollista tätä hakea, ja toinen on se MPK:n rooli, liittyykö tämä siihen tulevaan, MPK:n mahdolliseen tehtävämuutokseen, joka on ehkä sieltä tulossa.

16.31 Reijo Hongisto sin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Paatero tuossa sanoi, että hän ei ymmärrä, miten voi olla mahdollisuus hakea. Minä kyllä ymmärrän sen, että henkilöllä voi olla mahdollisuus hakea ampuma-aseen hankkimislupaa, mutta poliisin ei tarvitse sitä myöntää. Poliisi kyllä seuraa varsin selvästi ja selkeästi, mitä siellä henkilön taustalla on. Jos on edesottamuksia, että on syylistynyt rikoksiin tai muihin, niin lupaa voi hakea mutta todetaan, että lupaa ei myönnetä. Tämä reserviläispuoli ei ole mikään lupa-automaatti, kyllä tässä pidetään turvallisuudesta huolta. Ja niin kuin monissa puheenvuoroissa on todettu, meillä on ampuma-aselaki kyllä jo nyt Suomessa niin tiukassa mallissa, että sitä ei olisi enää tarvinnut kiristää.

Kehotankin nyt sitten siihen, että valiokunnassa kun asiaa käsitellään, niin lähtökohta on kuitenkin se, että tässä salissa, tässä talossa, päätetään — kansanedustajat päättävät — laeista, ei Poliisihallitus, Poliisihallitus vain esittää niitä. Edustaja Kanerva käytti mielestäni hyvän, rakentavan puheenvuoron, että valiokuntatyöskentelyssä tämä lakiesitys on kammattava erittäin tiukalla kammalla läpi ja on poistettava sieltä ne epäasiallisuudet, jotka sinne mahdollisesti vielä tässä vaiheessa ovat jääneet.

16.33 Olli Immonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Perussuomalaiset ovat alusta asti vaatineet, että tähän ampuma-aselakiin ei tule tehdä mitään sellaisia tiukennuksia, joita tämä täysin järjetön EU:n pakkodirektiivi ei vaadi. Kysyisinkin arvoisalta ministeriltä: onko tästä esityksestä nyt karsittu kaikki ylimääräiset tiukennukset pois? Täällä aikaisemmassa puheenvuorossa kävi ilmi, että näin ei tilanne tällä hetkellä esityksen kohdalla olisi. Mutta voitteko vakuuttaa, että kaikki turha tiukennus on karsittu pois? — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Edustaja Savola, ja sitten ministerin vastaus.

16.33 Mikko Savola kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Se suurin asia, mikä siellä EU-päässä saatiin läpi silloin 2016 jälkeen, kun tämä direktiivi lähti tulemaan, oli meidän puolustusratkaisumme perusteleminen. Meillä on yleinen asevelvollisuus, reserviläisiin pohjautuvat sodanajan joukot ja omaehtoinen harjoittelu, mikä reserviläisellä ja vapaaehtoisella maanpuolustuksella on aivan olennainen osa myöskin, ampumataittoa jokainen sotilas tarvitsee.

Meillä on hyvin säännelty aselainsäädäntö jo tälläkin hetkellä. Se, mitä lisäyksiä tämä tuo: en usko, että tässä lainsäädännössä on suuria turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä, mut-

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

ta tässä mennään nyt sitten EU:n direktiivien reunaehtojen mukaisesti siinä, kuinka se tähän meidän omaan lainsäädäntöömme tuodaan.

Tärkein viesti on se, että reserviläistoiminta voi jatkua, vapaaehtoinen maanpuolustus-toiminta voi jatkua ja urheiluammunta voi jatkua. Tämä on se tärkeä asia, missä me olemme onnistuneet ja mistä meidän pitää pitää jatkossakin kiinni.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ja sitten ministerin vastauspuheenvuoro, 3 minuuttia.

16.35 Sisäministeri Kai Mykkänen: Arvoisa puhemies! Kiitos ensinnäkin rakentavista puheenvuoroista. Teistä useiden kanssa ollaan tehty yhteistyötä tässä pitkin vuotta, ja olette pitkälti myös esityksen hyvien puolien taustalla olevia tekijöitä.

Tässä joihinkin kysymyksiin yritän vastata:

Ensinnäkin edustaja Kari kysyi ministeriöiden, sisäministeriön ja puolustusministeriön, välisistä painotuksista. No, ihan luonnollista on, että puolustusministeriö tietysti alusta alkaen katsoo tätä nimenomaan sen kannalta, miten mahdollisimman sujuvasti voidaan reserviläispoikkeuksen mukaiset luvat saada myönnettyä. Yleensä minkä tahansa ministeriöiden tai virastojen välisen valmistelun kohdalla päästään siihen tilanteeseen, jossa ruvetaan myöskin etsimään sitä, miten kumpikin osapuoli voisi olla mahdollisimman sujuvasa osassa sitä prosessia ja siirtää toiselle osapuolelle mahdollisimman monta kohtaa, jotka joka tapauksessa täytyy ikään kuin tsekata. Tässä on nyt viime kuukaudet ollut esillä minusta varsin tällainen operatiivinen kysymys. Olemme kyllä poliittisella tasolla ministeri Niinistön kanssa olleet koko ajan hyvin yhtä mieltä tästä päätavoitteesta, että reserviläistoiminta on Suomen kansallisen puolustuksen peruskiviä ja sen eteen täytyy tehdä töitä niin pitkälle kuin vain voidaan, ja hyvin on kyllä voitukin.

Edustaja Heinonen ja muutamat muut tässä kysyivät, onko sinänsä tarvetta näille kiristyksille. Sinänsä näissä iskuissa on käytetty myös eri lähteistä koottuja aseita, joita nyt sitten tämän suuria latauslaitteita koskevan luvanvaraisuuden myötä pystytään paremmin valvomaan. Tästä viimeksi perjantaina keskustelin Ruotsin sisäministerin Morgan Johanssonin kanssa, että tietty ymmärrettävyys siinä isojen latauslaitteiden luvanvaraisuudessa on. Mutta toki on niin, että jos tekisimme tämän puhtaasti Suomen oloihin soveltaen, niin kirjoittaisimme toisella tavalla lainsäädännön tarvittavat valvontapäivitykset kuin mitä tässä direktiivissä on tehty. Mutta niitä meidän kannalta haasteellisia asioita on tässä tosiaan, niin kuin monessa puheenvuorossa on sanottu, pystytty kyllä hyvällä yhteistyöllä oikaisemaan niin, että nyt asiallisista syistä lupia suomalaisiin tarpeisiin tarvitsevat pystyvät ne kyllä jatkossakin hankkimaan.

Suomi-lisistä kysyttiin. Jos tässä viitataan esimerkiksi pistooleihin harjaantuneisuuden osoittamisen kahden vuoden aikaan, niin sen lisäksi eduskunta, mihin myös edustaja Paatero viittasi, omalla työllään ennen tämän direktiivin antamista. Tämän tyyppisiä eroja tässä laissa ja muiden maiden laeissa on. Mutta nyt kun direktiiviä implementoidaan, niin on lähdetty siitä, että ei hankaloiteta aselupien myöntämistä siitä, mitä direktiivi aivan väistämättä aiheuttaa.

Halmeenpää kysyi rikoksista ja reserviläispoikkeuksesta. Niin kuin täällä taisi jo edustaja Hongisto viitata, luonnollisesti Poliisihallitus antaessaan näitä erityislupia myös tekee turvallisuustsekkaukset, niin kuin nykyiselläänkin tehdään. Se on sinänsä poliisilta vain

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

huomio, että siellä tietenkin voi olla joukossa reserviläinenkin, joka on ajautunut rikolliselle tielle, mutta se tulee kyllä helposti tässä esiin.

Miksi 900 000? Edustaja Paatero viittasi myös tähän peruskysymykseen. Ensinnäkin viime kädessä isänmaan reservinä on koko reservi eli se 900 000 sijoituskelpoisen henkilön joukko. On hyödyllistä, mitä useampi heistä vapaaehtoisesti harjoittelee aseellista maanpuolustusta, ja on hyödyllistä luoda siihen hyvät ja mielekkäät edellytykset. Toiseksi sanoisin, että reserviläistoiminnassa tiheässä rivissä tuetaan toinen toistaan, eli meillä pitää olla aktiivinen kenttä. Senkin takia on hyvä, että siellä on myös henkilöitä, joiden sodanajan sijoitus ei tällä hetkellä välttämättä ole ensimmäisenä [Puhemies koputtaa] rynnäkkökiväärin kanssa eturintamassa kulkeminen vaan joku muu.

16.39 Kari Kulmala sin: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ampuma-aselakia, vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annettua lakia ja asevelvollisuuslakia. Olen ampumaharrastajana, asekeräilijänä, metsästäjänä ja reserviläisenä sekä siviiliammattilani poliisina tyytyväinen tähän uuteen aselakiin.

Tätä esitystä on toki odotettu lähinnä kauhulla harrastajapiireissä. Mielestäni tämä on nyt varsin hyvä. Eli kokonaisuutena ajatellen tätä lakiesitystä voi pitää hyvänä. Siinä tiukennetaan vain niitä kohtia, mitä EU vaatii, eli muutokset on tehty järjellä, ei tunteella. [Olli Immonen: Onko näin?] — Kyllä on, edustaja Immonen.

Tässä on mielestäni varsin hyvin muotoiltu kansallinen poikkeama, jonka ehdottomasti tarvitsemme. Esityksen voimaantulon jälkeenkin reserviläiset voivat saada lupia reserviläiskivääriin. Alkuperäinen esitys olisi kieltänyt puoliautomaattiset reserviläiskiväärit pitkällä lippaalla. Nyt lakiesitys lähtee siitä, että sijoituskelpoinen reserviläinen voi saada luvan reserviläiskivääriin, mikäli tälle on Puolustusvoimien näkökulmasta tarve ja myös muut lupaehdot täyttyvät. Mielestäni näin tulee olla. Tämä on hyvä lähtökohta, jolloin pystytään turvaamaan reserviläisten laaja ampumaharrastus koko Suomessa.

Huolenaiheena tietenkin on, että jatkossa myös Puolustusvoimien on puollettava luvan myöntämistä. Luvan saaminen edellyttää Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen tai reserviläisjärjestön ampumatoimintaan osallistumista vähintään vuoden ajan. Toisena, vaihtoehtoisena lupaperusteena on urheiluammunta. Silloin edellytetään jäsenyyttä ampumaseurassa, joita tietenkin myös reserviläisyhdistykset ovat.

On selvää, että kun Puolustusvoimien sodanajan vahvuus on 280 000 henkeä ja heistä 96 prosenttia on reserviläisiä, harjoittelumahdollisuuksien on oltava kunnossa. Tällaisen joukon ampumataitojen ylläpitäminen ei ole mahdollista vain kertausharjoituksissa, vaan tarvitaan omaehtoista ampumaharjoitusta. Esityksen myötä ampuma-aselain määritelmiä ja luvan myöntämisen edellytyksiä koskevia säännöksiä muutettaisiin vastaamaan direktiivin muutosta, jolla osa aikaisemmin luvanvaraiseen B-luokkaan kuuluneista aseista on siirretty kiellettyjen aseiden A-luokkaan. Pidän hyvänä, että niin sanottuihin A-luokan aseisiin voivat saada Maanpuolustuskoulutusyhdistys sekä erilaiset ampumaseurat yhteisölupia. Tämä mahdollistaa valvotun ampumaharrastuksen niillekin, joilla ei aseita lähtökohdaisesti ole, erityisesti nuorille reserviläisille.

Arvoisa puhemies! Ampuma-aselakiin lisättäisiin säännös aseiden ostajan henkilöllisyyden ja aseluvan tarkastamisesta etäkaupan yhteydessä. Mielestäni tämä on erittäin hyvä muutos ja vähentää osaltaan aseiden joutumista väärin käsiin.

Sitten huoli poliisiorganisaation suunnasta. Tämä viesti on tullut varmaan teistä useammallekin. Huomattava osa järjestyspoliisin partioista varautuu työvuoronsa aloittaessaan

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

siihen, että vuoron aikana voidaan joutua turvautumaan konepistooliin, ja yhä useampi käy läpi vaativien tilanteiden koulutuksen ja varustautuu vielä järeämmin partiokiväärillä, joka tosiasiallisesti on sotilaskäyttöön suunniteltu rynnäkkökivääri. Aseiden hallussapito vaatii lain mukaan säännöllisen koulutuksen ja kertauksen, mutta tällä hetkellä määrä täyttää juuri ja juuri asetetut minimi. Esimerkiksi partiokiväärin osalta tämä tarkoittaa kahta harjoituskertaa vuodessa.

Kun ampuma-aseelaki uudistettiin vuosikymmenen alussa, siihen lisättiin käsiaseiden osalta harrastusvaatimus. Luvan saaminen käsiaseeseen hankkimiseksi on siitä lähtien vaatinut, että hakija esittää yhdistyslain 4 §:ssä tarkoitetun luvan saaneen yhdistyksen ampuma-asekouluttajan antaman todistuksen harrastuksestaan, joka on jatkunut aktiivisesti vähintään kaksi vuotta. Käytännössä tämä tarkoittaa siviilikerhoa, jolla ei ole mitään tekemistä valtion viranomaisen kanssa. Poliisilta, rajavartiomieheltä, sotilaalta tai muulta virkamieheltä, joka kantaa työssään palvelusasetta, ei edellytetä kahden vuoden harrastuneisuutta, vaan hänen tulee esittää harrastuksestaan luotettava selvitys.

Hallituksen esityksen mukaan konepistoolimme ja partiokiväärimme tyyppiset aseet kuuluvat tulevan lain tultua voimaan niin sanottuun A-luokkaan eli ovat erityisen vaarallisia aseita. Edellä mainittujen asetyyppien osalta on astumassa voimaan sekä jo ennen luvan hakemista 12 tai 24 kuukautta jatkuneen ampumaurheilun tai -harrastuksen todistaminen että viiden vuoden välein suoritettava harrastuksen jatkumisen osoittaminen. Ongelman ydin on se, että ampumaurheilun tai -harrastuksen voi tämänhetkisen esityksen mukaan todistaa vain ja ainoastaan yhdistyslain 4 §:ssä tarkoitetun luvan saaneen yhdistyksen ampuma-asekouluttaja, ei esimerkiksi poliisilaitoksen voimankäytön kouluttaja tai muu virkamiehen työhön tai siinä käytettäviin välineisiin perehtynyt henkilö. Lisäksi hallituksen esityksen ajalliset vaatimukset harrastuksen jatkumisesta ovat virkamiehen kannalta ongelmallisia. Mielestäni harjoittelu olisi tarpeellista silloin, kun väline ja sen käyttöön liittyvät tekniikat ja taktikat ovat henkilölle uusia asioita. Tällä hetkellä partiokiväärikoulutuksen saava poliisimies joutuu ensin hakeutumaan jonkun ampumaseuran jäseneksi ja harjoittelemaan siviiliampumaurheilua lainavälineistöllä vuoden päivät, konepistoolin osalta kaksi vuotta, ennen kuin hän kykenee edes hakemaan lupaa palvelusasettaan vastaavaan omaan välineeseen, jolla harjoitella työmukaisemmin. Ja tämänkin jälkeen harjoittelun urheilutoimintamalleilla siviiliseurassa on jatkuttava aktiivisesti, jotta oikeus pitää hallussaan palvelusasettaan vastaavaa välinettä pysyisi voimassa. Toivon, että näihin epäkohtiin puututaan vielä valiokunnassa ennen lain voimaantuloa.

Kerron vielä hieman esimerkkiä tästä henkilön mainitsemasta asiasta. Vanhempi konstaapeli käy vaativien tilanteiden kurssin elokuussa 2018. Välittömästi kurssin jälkeen hän toteaa työnantajan tarjoamat harjoittelumahdollisuudet täysin riittämättömiksi. Hän hakee ja saa luvan omaan, partiokivääriä vastaavaan itselataavaan kivääriin, ostaa aseensa, liittyy siviiliseuraan ja aloittaa aktiivisen harjoittelun lokakuussa 2018. Uusi laki astuu voimaan 1.12.2018. Kyseisen konstaapelin on uuden lain mukaan annettava uudelleen lupaa omista maansa aseeseen kuuden kuukauden sisällä lain voimaantulosta, 1.6.2019 mennessä. Tässä vaiheessa hän voi siviilikouluttajan todistuksella toteen näyttää 8 kuukauden aktiivisen harrastuksen, joka ei ole riittävä, koska laki vaatii 12 kuukautta. Työkseen kivääriä kantavan poliisin oman kiväärin lupa raukeaa, ja hän joutuu luovuttamaan aseensa pois, esimerkiksi korvauksetta valtiolle. Toivoisin tämän asian huomioitavan viimeistään valiokunnissa.

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

16.46 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Hyvä ministeri! Hyvät edustajakollegat ja muut paikallaolijat! Tämä EU:n asedirektiivin muutos lähti siis liikkeelle aikanaan siitä, kun Euroopassa tapahtui pieni sarja vakavia terrori-iskuja, joissa käytettiin sarjatuliaseita. Niin kuin tuossa debattikeskustelussa esille tuli, aseita oli koottu eri lailla, ja sen takia tässä on näitä elementtejä, mitä tämä EU:n asedirektiivi nyt sisällään pitää.

Siitä huolimatta, niin kuin aiemminkin totesin, mielestäni tämäntyypisessä asiassa olisi voinut hyvin lähestyä asiaa ehkä kansallisenkin lainsäädännön kautta ja tarkastella tilannetta niin, että tehdään toimenpiteitä siellä, missä niitä erityisesti tarvitaan. Näistä toimenpiteistä, mitä tuossa esityksessä kaiken kaikkiaan on matkan varrella ollut, osa on ollut kyllä ehkä vähintäänkin ylimitoitettuja Suomeen, mutta hyvällä, laajalla kansallisella yhteistyöllä ja yhteisymmärryksellä tästä esityksestä on mielestäni saatu nyt sellainen, että tämän kanssa on mahdollista edetä. Tällä voidaan turvata reserviläistoiminta. Tämä reserviläispoikkeama oli merkittävä saavutus hyvästä yhteistyöstä, joka EU:ssa saatiin aikaiseksi, ja nyt sitten myös metsästys- ja urheiluammunnan turvaaminen tulevaisuudessa.

Tämä esitys itse asiassa on muuttunut aika merkittävästikin lausuntokierroksen ja myös hyvän, yli puoluerajat ja osittain jopa yli hallitus—oppositio-rajatkin ylittävän yhteistyön aikana, ja tästä on tullut mielestäni sellainen, että tämän kanssa voidaan edetä. Nämä isoimmat muutokset, joita esitykseen nyt on tullut, haluan ainakin osittain käydä läpi sen takia, että julkisuudessa edelleen on aika paljon myös väärää tietoa ja edelleen leviää lähtökohtaisesti sellaista tietoa, mitä esitys on pitänyt sisällään jossain aiemmassa vaiheessa mutta mitä tämä eduskuntaan tuotu hallituksen esitys ei enää sisällä. On siis syytä muutamia huomioita nostaa esille. Nämä merkittävimmät muutokset liittyvät siis muun muassa isokokoisten latauslaitteiden luvanvaraisuuteen ja myös tähän reserviläispoikkeukseen sekä siihen liittyviin ikärajiin ja myös harrastuneisuusvaatimusten pituuksiin ja yhteisöjen aselupiin.

Muutama huomio näistä keskeisistä, lausuntokierroksen jälkeen tulleista muutoksista, jotka on nyt siis kirjattu tähän hallituksen esitykseen, joka eduskunnan käsittelyssä tänään on:

Isokokoisten latauslaitteiden luvanvaraisuus ei koske toimintakelvottomia laitteita eikä latauslaitteita, jotka on valmistettu sarjatuliasemalliin, jonka valmistus on alkanut ennen vuotta 1946. Näin siis suuri osa muisto- ja koriste-esineistä jää tämän sääntelyn ulkopuolelle. Tärkeä huomio monelle, julkisuudessa tästä on väärää tietoa edelleen liikkeellä.

Myös niin sanottua reserviläispoikkeusta koskevia muotoiluja on muutettu merkittävästi, niin että ”sijoituksen” tai ”suunnitellun sijoituksen” sijaan tässä esityksessä käytetään termiä ”sijoituskelpoinen”. Myös aiempien esityksien viittaukset yläikärajaan on poistettu, eli Puolustusvoimat voivat jatkossa halutessaan puoltaa myös yli 60-vuotiaan hakemusta isolla latauslaitteella varustettuun reserviläiskivääriin. Erittäin perustelua Suomessa, missä meidän uskottava maanpuolustuksemme perustuu vahvaan, osaavaan, kokeneeseen reserviläisarmeijaan.

Reserviläispoikkeusperusteen ikäraja on laskettu 20 vuodesta 18 vuoteen. Aktiivisuutta vaaditaan 12 kuukautta aiemman 24 kuukauden ajan sijaan, ja aktiivisuuden osoittamista voi osittain korvata myös Maanpuolustuskoulutusyhdistyksessä tapahtuvan harjoittelun lisäksi muulla reserviläistoiminnalla eli esimerkiksi reserviläisjärjestössä tapahtuvalla harjoittelulla. Lausunnolla olleessa versiossa ensimmäinen lupa reserviläisperusteella olisi ollut määräaikainen, nyt tässä lopullisessa esityksessä lähtökohtaisesti toistaiseksi voimassa oleva.

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

Seuraava muutos: yhteisöt, kuten ampumaurheilujärjestöt ja reserviläisjärjestöt, voivat saada A-luokan aseisiin yhteisölupia asedirektiivin koulutuspoikkeusperusteen mukaisesti. Tämä on tässä esityksessä huomioitu. Myös urheilupoikkeusperusteella luvitettavissa A-luokan pitkissä aseissa vaatimus aktiivisuudesta on 12 kuukautta, ei 24 kuukautta, ja käsiaseissa säilyisi tuo vaatimus 24 kuukauden harjoittelusta ennen luvan hakemista.

Ilmoitus aseiden lainaamisesta tulisi tehdä, jos lainaaminen kestää yli 30 päivää. Aiemmin on esityksissä ollut 10 päivää. Merkittävä muutos tähänkin, ja uskon, että tuon 30 päivän määräajalla voidaan hyvin edetä.

Viimeisenä huomiona: Keräilyaseiden ampumakieltoa koskeva muutosehdotus on poistettu esityksestä, ja käytäntö säilyy ennallaan, eli lupaviranomainen voi sisällyttää lupaan ehdon, jonka mukaan keräilykokoelmaan kuuluvalla ampuma-aseella ei saa ampua. Eli tämäkin on korjattu, niin kuin laajassa kansalaiskeskustelussa on esillä pidetty.

Arvoisa puhemies! Tämä esitys on syytä käydä huolellisesti ja tarkasti eduskunnassa läpi ja varmistaa se, että menemme niin sanotulla minimivaatimuksella direktiivin näkökulmasta. Se on se, mikä meillä tästä on vain ja ainoastaan syytä toimeenpanna.

16.53 Mika Raatikainen ps: Arvoisa rouva puhemies! Hyvät edustajat! Perussuomalaiset ovat johdonmukaisesti ja yhtenäisesti vastustaneet asedirektiivin uudistuksen kohtuuttomia kiristysia, mutta olemme aselakiasiassa jääneet puoluekentässä tietyiltä osin hienman yksin. Kiristysia on edelleen enemmän kuin EU-direktiivi vaatii, ja niitä on myös tässä esityksessä.

Ensin Euroopan unioni on hyväksynyt hyvin moniulotteiset turvallisuusuhat eli järjestäytyneen rikollisuuden ja terrorismin rantautumisen Eurooppaan ja jopa edesauttanut niitä, ja sen jälkeen turvallisuusuhkia perusteena käyttäen ajetaan alas tavallisten lainkuuliaisien kansalaisten perusoikeuksia. Mitä Euroopan unionissa aiotaan tehdä varsinaisille turvallisuusuhkille eli järjestäytyneelle rikollisuudelle ja terrorismille niiden eliminoimiseksi?

Hallituksen esityksessä ei puututa keinoihin, joilla rikollisten hallussa olevia luvattomia ampuma-aseita saataisiin vähennettyä. Keinojen valikoimassa olisi helposti käytettävissä muun muassa rangaistusten koventamisperusteet tapauksissa, joissa rikoksesta epäillyn ammatti- tai taparikollisen hallusta on löytynyt mikä tahansa toisen ihmisen vahingoittamiseen soveltuva väline, ampuma-aseet mukaan lukien.

Voiko olla niin, että tämä lakiehdotus käytännössä kieltää uusien erittäin vaarallisten aseiden — esimerkiksi rynnäkkökivääri plus 30 patruunan lipas — yhteisölupien myöntämisen muille kuin Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle? Myös maanpuolustustahto on koetuksella. Reserviläisten omaehtoinen harjoittelu on vastatuulella, sillä ampumakoulutuksen jättäminen ainoastaan maanpuolustuskoulutuksen tehtäväksi aiheuttaa Reserviläisliiton ja reserviupseerien aktiiveille vaikean tilanteen. [Mikko Savola: Ne saa jatkossakin luvan!] — Hyvä näin, jos näin on. Tässä olikin tämmöinen ehdollinen asia, vähän kyselen, onko mahdollisesti näin. Mutta saadaan vastauksia, hienoa.

Myös monien ampumaseurojen toiminta tulee vaikeaksi, ja samalla nousee uusien urheiluammunnan harrastajien aloituskynnys. Reserviläisen urheilukiväärit ovat edelleen luvallisia B-kategorian aseita, paitsi jos niissä käytetään normaalikokoisia lippaita, jolloin ne ovat ERVA-lupia eli erityisen vaarallinen -lupia, joita voidaan myöntää vain tietyin perustein. Asekatgoria siis muuttuu sen mukaan, minkäkokoinen lipas on aseessa kiinni. AR-15:n 30 patruunan lipas on erityisen vaarallinen, ja AR-15:n 10 patruunan lipas on lä-

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

hes harmiton. Tämä tulee varmaan aiheuttamaan sekaannusta ja ikäviä tilanteita harrastajille, jos asia todella on näin.

Asialla on vaikutuksia myös metsästäjiin. Nykyisessä käytännössä pitkiä lippaita on ollut mahdollista pitää hallussa ilman niihin oikeuttavaa erillistä aselupaa, mutta jatkossa pitkien lippaiden kohtelu muuttuu — tai latauslaitteiden, kuten täällä puhutaan — kun niiden hallussapitoa säädellään aiempaa tarkemmin. EU:n ampuma-asedirektiivin kansallista täytäntöönpanoa koskevassa hallituksen esityksessä ennen sallitut ja luvallisesti hallussa olleet suuret lipmaat muuttuisivat usein kielletyiksi. Lippaan luvaton hallussapito johtaa aselupien peruuttamiseen. On siis olemassa riski, että joku tietämättään syyllistyy ampumaaserikokseen omistaessaan käytännössä romumetallia tai muovia.

Asedirektiivin niin sanottu grandfathering-pykälä sallii vanhojen lupien jatkamisen, mikäli lupa on myönnetty ennen päivää 12.6.2017. Myös tämän ja uuden aselain voimaantulon välillä myönnettyihin lupiin tulisi soveltaa grandfathering-pykälää, jotta vältetään takautuva lainsäädäntö. 12.6.2017 jälkeen hankittujen kiellettyjen aseiden vanhat luvat ovat voimassa siihen asti, kunnes uusi lupahakemus on ratkaistu. Tässä voidaan todeta, että lupahakemus on ilmainen ja sitä tulisi hakea kuuden kuukauden kuluessa lain voimaantuloa.

Vielä muutama sana, arvoisa rouva puhemies: Ammattisotilaiden asema jää lakiesityksessä epämääräiseksi aselupaa haettaessa. Esimerkiksi erittäin tulivoimaisten aseiden ja ampumakoulutuksen kanssa päivittäin tekemisissä oleva ammattisotilas saattaa jäädä jopa huonompaan asemaan kuin reserviläinen, joka voi saada poliisin hyväksymältä siviiliampumakouluttajalta tai Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen, MPK:n, reserviläistoimihenkilöltä puollon aselupaansa. Virassa palveleva ammattisotilas ei ole reserviläinen vaan saattaa lain silmissä rinnastua asevelvollisuutta suorittamattomaan henkilöön. Esityksessä ei myöskään määritetä palvelusta ammattisotilaana ampumaharrastusajaksi, jota esityksessä vaaditaan kaksi vuotta aseluvan hyväksymiseksi. Varusmiespalvelusajasta kuitenkin hyväksytään puolet. Aika erikoista. Laissa muodostuu ongelmalliseksi myös kirjaus, että ampumaurheilun tai -harrastuksen voi tämänhetkisen esityksen mukaan todistaa vain ja ainoastaan yhdistyslain 4 §:ssä tarkoitetun luvan saaneen yhdistyksen ampuma-asekouluttaja. Kuten edustaja Kulmalakin totesi tuossa, niin esimerkiksi poliisilaitoksen voimankäytön kouluttaja ei voi harrastustodistusta kirjoittaa. Tuleva laki siis pakottaa virkamiehet harjoittelemaan siviilien keskuudessa, mahdollisesti. Pykälässä tulisi olla poikkeus, jonka mukaan poliisilta, rajavartiomieheltä, sotilaalta tai muulta virkamieheltä, joka kantaa työssään palvelusasetta, ei edellytetä kahden vuoden harrastuneisuutta, vaan riittäisi, että harrastuksesta voi esittää luotettavan selvityksen. — Kiitos.

16.59 Hanna-Leena Mattila kesk: Arvoisa rouva puhemies! Lähetekeskustelussa oleva hallituksen lakiesitys ampuma-aselain muutokseksi juontaa synkistä tapahtumista Pariisissa marraskuussa 2015. Tapahtuman jälkeen Euroopan unionin komissio halusi kieltää kategorisesti tietyntyyppisten aseiden käytön.

Maamme puolustusjärjestelmä nojaa yleiseen asevelvollisuuteen ja sitä kautta syntyvään reserviin, jolla muodostetaan tarvittaessa Puolustusvoimien sodanajan joukot. Jotta reserviläisjoukot olisivat tosipaikan tullen toimintakykyiset, on ampumataidon jatkuva ylläpitäminen välttämätöntä. Ampumataidon harjoittelu on ollut pitkälti kiinni reserviläisten omasta aktiivisuudesta. Tämän lisäksi toimintakykyä on pidetty yllä kertausharjoituskoulutuksella ja omaehtoisella toiminnalla.

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

Yleiseen asevelvollisuuteen ja suureen reserviin nojautuva Puolustuslaitoksemme on harvinainen Euroopassa. Valtaosa Euroopan unionin jäsenmaiden armeijoista on henkilövahvuudeltaan pieniä, eikä Suomessa käytössä olevaa laajamittaista asevelvollisuutta ole juuri muualla käytössä. Harvinaista on myös reserviläistoimintamme, joka nojaa vapaaehtoisuuteen, omaan haluun kehittää ja ylläpitää maanpuolustukseen tarvittavia taitoja. Eräs tärkeimmistä taidoista on ampuminen, joka tapahtuu omilla aseilla ja myös reserviläiskivääreillä.

Kun Euroopan unionin asedirektiivin sisällöstä saatiin käsitys, käynnistyi reserviläisjärjestöillä ennennäkemätön operaatio sen muuttamiseksi kansallisiin olosuhteisiin sopivaksi juuri puolustusratkaisuumme vedoten. Vaikutustyö aloitettiin eduskunnasta, joka hyväksyi neuvottelutavoitteen myös kansalliseksi neuvottelutavoitteeksi. Reserviläisjärjestöt ovat tehneet ansiokasta vaikutustyötä, jotta unionin esittämä malli kansalliselle laille ei vaarantaisi olemassa olevaa hyvää järjestelmää. Tehty edunvalvontatyö on ollut niin mitätävää, ettei vastaavaa ole tehty aikaisemmin, ei kansallisesti eikä varsinkaan Euroopan unionin puitteissa. Kiitos kuuluu myös sisä- ja puolustusministeriön virkamiehille, jotka reserviläisjärjestöjen luottamus- ja toimihenkilöitten kannustamina veivät kansallisia tavoitteita läpi. Kiitos kuuluu myös europarlamentaarikoille.

Alkukesästä näytti vielä valmisteilla olevan kansallisen lain sisältö huolestuttavalta. Siinä esitetyt muutokset menivät lainsäädäntötavoitetta pidemmälle ja toteutuessaan olisivat kiristäneet merkittävästi aselain eri osa-alueita vaikeuttaen metsästystä, urheiluammuntaa, asekeräilyä ja nimenomaan reserviläistoimintaa. Erityisen pahalta tuntui, että kansallisen poikkeaman pohjalta myönnettävät aseluvat olisi rajattu niin ahtaasti, että merkittävä osa reserviläisistä ei olisi voinut saada lupaa A-luokan aseeseen.

Nyt käsillä oleva lakiesitys tyydyttää reserviläistoimijoita ja sitä kautta merkittävää määrää vapaaehtoista maanpuolustustyötä tekevää joukkoa. Tämän esityksen pohjalta tulevaisuudessa yhdistykset voivat omistaa pitkiä, itselataavia, kertatulta ampuvia aseita koulutustarkoituksessa ja ampumaharjoittelu tapahtuu turvallisessa ja valvotussa paikassa. Lakiesityksen mukaan myönnettävien lupien määräaikaisuus paranee. Hyvää on myös se, ettei ampumaharrastaja syyllisty tietämättään lainvastaiseen toimintaan, kun lippaiden säilyttämisestä sekä eri asetyyppien ja niiden lippaiden käyttämisestä on selvät määräykset. Pitkien lippaiden luvanvaraisuus kuuluu keskeisimpiin muutoksiin lain tullessa aikanaan voimaan.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys ampuma-aselain muutokseksi on hioutunut matkan varrella sen muotoiseksi, ettei se estä aseharrastamista, etteivät vaaralliset aseet joudu väärin käsiin, että ampumakoulutuksessa voidaan käyttää A-luokan aseita ja aselupa voidaan peruuttaa, jos edellytyksiä luvan myöntämiseksi ei enää ole.

Toivon, että laki etenee suotuisassa ilmapiirissä valmiiksi asti ja turvaa siten osaltaan jatkuvuuden maanpuolustustyössä.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Olemme käyttäneet tähän asiaan yli 45 minuuttia, joten keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Keskustelu keskeytettiin kello 17.03.

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

Keskustelua jatkettiin kello 18.30.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Nyt jatketaan aikaisemmin tässä istunnossa keskeytetyn 6. asiakohdan käsittelyä.

18.30 Reijo Hongisto sin: Arvoisa herra puhemies! Asiaa käsiteltiin tosiaan jo aikaisemmin päivällä, ja siinä käytettiin paljon hyviä puheenvuoroja. Näissä useissa puheenvuoroissa on jo lueteltu tyhjentävästi lakiesitykseen tehdyt muutokset ja ne oleelliset kohdat. Minun ei liene tarpeen ryhtyä niitä tässä toistamaan, joten käsittelen tätä lakiesitystä yleisellä tasolla.

Arvoisa puhemies! Viime lauantaina aloitin 41. hirvijahtikauteni. 40 syksyä on passissa oltu, ja nyt alkaa se 41. Passissa istuskellessani mietin tätä nyt lähete keskustelussa olevaa aselakia ja sen vaikutuksia meihin metsästäjiin ja aseharrastajiin. Olen neljän vuosikymmenen aikana poistanut monta hirveä teiden varsilta ja männynntaimikoista ja kokenut tekeväni ihan yhteiskunnankin kannalta hyödyllistä työtä. Me metsästäjät avustamme ja palvelemme yhteiskuntaa omalla tavallamme, poliisin kannalta erittäin tarpeellinen suurriistavirka-aputoiminta mukaan lukien.

Kun me metsästäjät koemme avustavamme yhteiskuntaa, on luonnollista, että yhteiskunnan tulisi edes jollain tavalla huomioida avustajansa. Me emme odota hurraa-huutoja mutta emme myöskään ymmärrä sitä, että viime vuosina meidät on asetettu ikään kuin käkikellon käen asemaan. Kellon käkikin on tarpeellinen vain tasatunnein, ja muun ajan sen on oltava poissa näkyvistä ja poissa häiritsemästä. Minä metsästäjänä koen aivan samoin: Kun yhteiskunta tarvitsee apua, tarvitaan näkymättömissä olevia suurriistavirka-aputoimijoita avustamaan kolarissa loukkaantuneen eläimen jäljityksessä ja lopettamisessa. Meitä tarvitaan myös karkottamaan karhuja ja susia pois ihmisasutusten liepeiltä. Kun virka-apu on saatu päätökseen, poistuu metsästäjä näkymättömiin odottamaan seuraavaa kutsua ikään kuin kellon käki.

Ampuma-ase on metsästäjän ja reserviläisen työkalu, ja sen työkalun on oltava käyttäjälleen mieluinen ja turvallinen. Työkalut kuluvat käytössä, joten niitä on uusittava taikka niihin on uusittava kuluneita osia. Uusiminen on luvanvaraista toimintaa. Luvituksesta vastaa poliisi kulloinkin voimassa olevan lainsäädännön mukaan.

Olemme laatimassa uutta ampuma-aselakia aseiden omistajia taikka omistajiksi aikovia varten. Lain tarkoitus on parantaa turvallisuutta niin, että ainakaan ampuma-aseella ei kenenkään turvallisuutta uhattaisi taikka vaarannettaisi. Tarkoitus on hyvä, minä poliisina ymmärrän sen. Poliisina minä ymmärrän myös sen, että paraskaan laki ei estä kaikkia rikoksia, sillä aina on ollut ja aina valitettavasti tulee olemaan henkilöitä, jotka laeista ja asetuksista viis veisaavat. Kun he eivät välitä voimassa olevasta lainsäädännöstä, he hankkivat aseensa Keski-Euroopan pimeiltä asemarkkinoilta ja tuovat ne Suomeen — tuovat Suomeen, kun rajoilla ei enää ole käytännössä juuri minkäänlaista valvontaa. Aseiden salakuljettaminen on näin suhteellisen helppoa ja riskitöntä. Rahalla saa pimeiltä markkinoilta millaisen aseensa haluaa ja siihen sopivia lippaita ja latauslaitteita niin paljon kuin haluaa. Näitä käytetään sitten erilaisissa väkivallanteoissa. Minun mielestäni turvallisuushka on Suomeen salakuljetettavat pimeät aseet, joita järjestäytynyt rikollisuus käyttää. Turvallisuushka ei ole — siis turvallisuushka ei ole — tavallinen suomalainen lainkuuliainen aseomistaja.

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

Lähetekeskustelussa olevassa lakiesityksessä viitataan monta kertaa perusteisiin, joilla aseiden lupa on peruttava. Lupien perumisesta kannetaan erityistä huolta mutta ei siitä, että ampuma-ase on tavallisen ihmisen harrastusväline siinä, missä jalkapallo taikka kuminen jääkiekkokin.

Lakiesityksessä on muutamia kohtia, joihin toivon valiokuntakäsittelyssä kiinnitettävän huomiota. En lähde niitä tyhjentävästi luettelemaan. Nostan esille vain yhden kohdan, joka muistamani mukaan lainvalmistelutyöryhmässä sovittiin toisin kuin tähän lakiesitykseen on kirjoitettu. Lakiesityksessä todetaan: ”Lisäksi direktiivin mukaan B-luokkaan kuuluvan ampuma-aseiden lupa täytyy peruuttaa, jos havaitaan, että henkilöllä on hallussaan laatuslaite, joka sopii asennettavaksi keskisyytteisiin itselataaviin kertatuliaseisiin tai lippaallisiin kertatuliaseisiin ja jonka kapasiteetti on yli 20 patruunaa tai kapasiteetti on yli 10 patruunaa, jos kyse on pitkistä ampuma-aseista.” Muistiinpanojeni mukaan valmistelutyöryhmässä asia sovittiin niin, että lupa täytyy peruuttaa vain siinä tapauksessa, jos henkilöllä on hallussaan ampuma-ase, johon tämä suurikapasiteetinen lipas sopii. Jos henkilö on ostanut Puolustusvoimain myymälästä vaikkapa rynnäkkökiväärin lippaan ja hänellä ei ole asetta, johon tämä lipas sopii, niin silloin lipas ei olisi myöskään peruste peruuttaa B-luokkaan kuuluvan aseiden lupa. Esimerkiksi jos henkilöllä on itselataavaa kertatulta ampuva .30-06 Springfield -kaliiperin ase mutta ei rynnäkkökiväärin patruunalla toimivaa asetta, niin silloin lippaan hallussapito ei olisi peruste peruuttaa tuon .30-06-kaliiperin lupaa. Arvoisa puhemies, tähän toivon valiokuntatyöskentelyssä tarkennusta. Asia pitää kirjata lakiin niin selkeästi, että tunnusmerkistö ei jää tulkinnanvaraiseksi.

Edustaja Kulmala ja edustaja Raatikainen nostivat omassa puheenvuorossaan esille, että lakia pitäisi muuttaa niin, että virka-asetta kantavalta henkilöltä ei enää edellytettäisi todistusta harrastuksen jatkumisesta. Sitä en enää toista, mutta yhdyin edustajakollegoiden ja virkaveljien toiveeseen. Juuri näin, se oli erinomaisen hyvä huomio. [Kari Kulmala: Kiitos!]

Ja siunatuksi lopuksi, arvoisa puhemies: Olen usein sanonut, että ase ei ole uhka kenellekään, ase ei ole vaarallinen — vaarallinen on käsi, joka asetta pitelee. Useimmat lait kohdistuvat seurauksiin, kun pitäisi puuttua alkusyihin. Alkusyynä toisen ihmisen vahingoittamiseen löytyy usein heikentyneestä terveydentilasta. — Kiitoksia.

18.38 Kari Kulmala sin: Arvoisa puhemies! Edustaja Hongisto piti kyllä niin erinomaisen ja tyhjentävän puheen, että tässä on hieman hankala jatkaa, mutta pyrin kuitenkin parhaaseeni.

Viime viikolla meillä oli käsittelyssä hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ampuma-aselain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännösten muuttamisesta, ja se tavallaan koskee myös tätä nyt käsittelyssä olevaa lakiesitystä. Siinä hallituksen esityksessä ampu-aselain sisältöä ei muuteta, eli muutos on lähinnä teknisluontoinen. Sähköisen asioinnin mahdollistaminen on pitkään odotettu uudistus, jolla sujuvoitetaan aselupien käsittelyprosessia ja asiointia lupaviranomaisessa. Valitettavasti se on viivästynyt, mutta aikataulumuutos on kuitenkin tarpeellinen, koska nyt varmistutaan siitä, että tietojärjestelmän uudistamiseen on käytettävissä riittävä resursointi ja hankinta- sekä tietotekninen osaaminen eikä uudistus viivästy enempää. Ainakin minä toivon, arvoisa puhemies, ettei tälle uudistukselle käy kuten poliisin Vitja-hankkeelle, joka maksaa edelleen miljoonia euroja, mutta valmistumisesta ei ole mitään takeita vielä. Joka tapauksessa meillä on jo nyt toimiva asetietojärjestelmä aselupien hakemiseksi, joten sähköisen asiointijärjestelmän käyttöön-

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

oton viivästyminen ei aiheuta katkoksia aselupien hakemiseen tai lupien voimassaoloon. Asekeräilijänä minua erityisesti ilahduttaa, että siirtymäsäännöksen voimassaoloajan pidentäminen mahdollistaa lupahakemusten ja ilmoitusten tekemisen viranomaisavusteisesti ja koordinoitusti. Tällä menettelyllä varmistetaan asekeräilijöiden sujuva asiointi viranomaisessa sekä aseiden ja esineiden luvittaminen ja tietojen syöttäminen asetietojärjestelmään virheettömästi.

Nyt käsiteltävänä olevalla asedirektiivimuutoksella myös museot ja keräilijät sisällytetään asedirektiivin soveltamisalaan, ja toisin kuin aiemmin myös heihin soveltuvat samat säännökset kuin muihin yksityisiin aseenomistajiin. Asedirektiivissä myös määritellään, mitä museolla ja asekeräilijällä direktiivissä tarkoitetaan. Muutos edellyttää myös joitakin muutoksia ampuma-aselakiin. Asedirektiiviin on otettu myös deaktivoituja ampuma-aseita koskeva määritelmä, jonka muutos aiheuttaa muutostarpeen ampuma-aselakiin. Jatkossa deaktivoitujen aseiden on asedirektiivin mukaisesti ilmoituksenvaraisia ampuma-aseita ja niiden hankinnasta tulee tehdä ilmoitus poliisille. Toivon, että jatkossakin asekeräilijät voivat myös käyttää näitä aseita eivätkä pelkästään pitää siellä vitriinissä tai lukitussa tilassa, koska jos joku kerää esimerkiksi puukkoja, niin totta kai hän myös käyttää niitä puukkoja eikä pelkästään pidä vitriinissä. — Kiitoksia.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja puolustusvaliokunnan on annettava lausunto.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi siviilihenkilöstön osallistumisesta kriisinhallintaan annetun lain, Pelastusopistosta annetun lain sekä tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 164/2018 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Asia pantiin 10.10.2018 pidetyssä täysistunnossa pöydälle 16.10.2018 pidettyyn istuntoon, jolloin asia poistettiin päiväjärjestyksestä. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Mikäli puhujalistaa ei ehditä annettussa ajassa käydä loppuun, asiakohdan käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan tämän päivän istunnossa muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi. Jos keskustelu asiasta puolestaan päättyy ennen sille varatun määräajan päättymistä, siirrytään päiväjärjestyksen seuraavaan, 8. asiakohtaan.

Keskustelu

17.04 Sisäministeri Kai Mykkänen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomen siviilikriisinhallintatoiminta on muuttunut merkittävästi sen jälkeen, kun nykyinen laki siviilihenkilöstön osallistumisesta kriisinhallintaan tuli voimaan vuonna 2005. Myös suomalaisten osallistuminen siviilikriisinhallintaan on kehittynyt ja monipuolistunut kansainvä-

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

lisen toimintaympäristön muutosten myötä. Suomi osallistuu vahvasti myös perinteisten siviilikriisinhallintakumppaniensa EU:n, Etyjin, YK:n operaatioihin mutta lisäksi myös Isilin vastaiseen koalitioon esimerkiksi Irakissa. Samaan aikaan suomalaisia työskentelee selvästi aiempaa enemmän myös kansainvälisten järjestöjen sihteeristötehtävissä. Lisäksi kansainvälinen pelastustoiminta on yhä enemmän eriytynyt siviilikriisinhallinnasta erilliseksi tärkeäksi osakseen.

Sisäministeriö asetti vuoden 2017 alussa selvitysryhmän arvioimaan Kriisinhallintakeskuksen asemaa ja tehtäviä. Ryhmä kiinnitti huomiota muun muassa Kriisinhallintakeskuksen toimintaedellytyksiin hallinnollisena osana Pelastusopistoa. Työryhmä yhtyi jo aiemmissa selvityksissä todettuun: Pelastusopiston yhteys ei ole tuonut synergiaetuja, sillä opiston ja keskuksen ydintehtävät ovat huomattavan erilaiset. Ryhmä suosittikin, että Kriisinhallintakeskus irrotettaisiin hallinnollisesti Pelastusopistosta.

Sisäministeriö tarkasteli valmistelussa eri hallintomalleja. Pienen kokonsa vuoksi keskukselta ei katsota voitavan tehdä itsenäistä, omana kirjanpitoyksikkönään toimivaa virastoa. Siksi mallia on otettu niin sanotusta erillisyyksikkömallista. Valmistelussa on katsottu, että keskuksella on parhaat edellytykset pitää Suomi kriisinhallinnan suurvaltana, jos se toimii erillisyyksikkömallin mukaisesti sisäministeriön yhteydessä. Samalla otettaisiin huomioon siviilikriisinhallinnan ja kansainvälisen pelastustoiminnan toimintojen hallinnollinen eriytyminen.

Arvoisa puhemies! Siviilikriisinhallinnan asiantuntijoille maksettavia korvauksia koskevaa järjestelmää ehdotetaan samalla uudistettavaksi. Haluamme erityisesti helpottaa perheellisten hakeutumista siviilikriisinhallinnan asiantuntijatehtäviin. Samalla parannamme Suomen mahdollisuuksia rekrytoida näihin tehtäviin parhaat mahdolliset asiantuntijat erityyppisistä elämäntilanteista lähtevistä ihmisistä. Kenttätehtävistä poiketen sihteeristötehtäviin on nimittäin maksettu kaikkialle samaa olosuhdekorvausta, vaikka kaupunkien todelliset kustannustasot ovat poikenneet toisistaan. Jatkossa toteutetaan asetuksessa määrittely ulkoministeriön ulkomaankorvausjärjestelmää hyödyntäen kaikkiin sihteeristökaupunkeihin, ja myös asiantuntijatehtäviin lähtevät pääsevät hyödyntämään perheenjäseniä koskevia kuluja koskevia korvausjärjestelmiä, siis lasten päivähoidosta, koulunkäynnistä aiheutuvia kuluja ja näin poispäin.

Arvoisa puhemies! Kriisinhallintakeskuksen hallinnollisesta asemasta säädetään siis lailla. Hallinnollinen siirto sisäministeriön yhteyteen ei ole sidoksissa keskuksen fyysiseen sijaintipaikkaan. Fyysisestä sijainnista ei säädetä lailla, eikä lakiesityksessä pyydetä eduskunnan suostumusta fyysisen sijainnin siirtämiselle. Sijaintipaikan muuttamisesta sisäministeriö on päättänyt noudattaen sijaintipäätöksistä säädettyä menettelyä. Hallinnollista siirtoa ja hallinnollista kehittämistä koskeva hallituksen esitys olisi siis annettu eduskunnalle, vaikka Kriisinhallintakeskuksen sijaintipaikkaa ei olisikaan toisessa prosessissa muutettu.

17.07 Markku Rossi kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tämä lähetekeskustelu on ainakin osittain toisinto viime viikon keskiviikolta, jolloin Kriisinhallintakeskuksen siirrosta vastaava ministeri Kai Mykkänen ei ollut täysistunnossa esittelemässä asiaa ja asia päätettiin siirtää tälle viikolle. Nyt olemme tässä tilanteessa.

Arvoisa puhemies! Tässä ensin taustaa asiaan:

Sisäministeriö tiedotti 6.4. tänä vuonna ministeri Kai Mykkäsen päätöksestä siirtää Pelastusopiston yhteydessä toimiva Kriisinhallintakeskus Kuopiosta pääkaupunkiseudulle.

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

Päätöstä edelsi Kriisinhallintakeskuksen asemaa ja tehtäviä tarkastelleen selvitysryhmän selvitys.

Silloinen sisäministeri Paula Risikko ja sisäministeriön kansliapäällikkö Päivi Nerg ilmoittivat toukokuussa 2017, että Kriisinhallintakeskus säilyy ja sitä kehitetään Kuopiossa verkostomaisesti johdetuksi ja toimivaksi, ei paikkasidonnaisena toimintana. Sisäministeri Risikon ilmoituksen jälkeen ei ole tullut mitään uutta siirtoa puoltavaa tietoa ilmi.

Pohjois-Savon liitto ja Kuopion kaupunki ovat esittäneet omalla kannanotollaan perusteluja, jotka osoittivat selvitystyön loppuraportin tietoja ja johtopäätöksiä vähintään kiistanalaisiksi. 6.4.2018 tiedotetun päätöksen valmistelu näyttäytyi asenteellisena, puutteellisena ja hyvän hallintotavan vastaisena. Sisäministeriö ei vienyt asiaa alueellistamisen koordinaatioryhmän käsittelyyn ennen kuin ministeriö tiedotti sisäministerin jo tehneen päätöksen. Näin sisäministeri Mykkäsen toiminta näyttäytyy myös luottamuksensuojan näkökulmasta hyvän hallintotavan vastaisena, sillä edellinen sisäministeri Risikko oli jo ilmoittanut Kriisinhallintakeskuksen säilyvän Kuopiossa, eikä tämän päätöksen muuttamiselle ole tullut uusia perusteita, eikä asian uudelleenarvioinnista ollut tiedotettu.

Ilmetystä herättää myös, mitä ministeri Mykkäselä on esitetty virkavastuulla heti hänen alkaneella virkakaudellaan, kun hän on päätenyt täysin toiseen ratkaisuun kuin edeltäjänsä ministeri Risikko, joka päätyi virkavastuulla ja virkamiesesittelyn pohjalta säilyttävään ja kehittävään ratkaisuun. Ennen tiedotettua päätöstä sisäministeriö ei myöskään kuullut asianomaisia paikkakuntia ja Kriisinhallintakeskuksen henkilöstöä, joiden enemmistö haluaa jatkaa toimintaa Kuopiossa.

Sisäministeriön tiedotteessa Kriisinhallintakeskuksen siirtopäätös yhdistettiin Helsingin Pelastuskoulun alaisuudessa olleen koulutuksen keskittämiseen Kuopion Pelastusopistoon. Tällä asialla ei kuitenkaan ole mitään tosiasiallista yhteyttä Kriisinhallintakeskukseen, vaan koulutuksen keskittäminen Kuopioon johtuu maakuntauudistuksesta, jonka myötä koulutus Helsingin Pelastuskoulussa päättyy joka tapauksessa. Asioiden kytkeminen toisiinsa sisäministeriön tiedottamisessa oli harhaanjohtavaa.

Ministeriön sijoittamisselvitys oli tehty painotuksiltaan niin, että Helsinki näyttäytyy Kuopiota houkuttelevampana ratkaisuna. Tähän myös alueellistamisen koordinaatioryhmä kiinnitti huomiota päätöksessään. Vasta sisäministeriön jo tehdyn ja tiedotetun Kriisinhallintakeskuksen siirtopäätöksen jälkeen ministeriö pyysi alueellistamisen koordinaatioryhmän lausunnon ja teki sijoittamisselvityksen. Sijoittamisselvitys näyttäytyy kyseenalaisena, kun siirtopäätöksestä oli jo tiedotettu.

Alueellistamisen koordinaatioryhmä antoi yksimielisesti 29.6. tänä vuonna lausuntonsa, jossa se edellytti, että ministeriön tulisi ennen toimivaltaansa kuuluvan asian ratkaisua harkita tarvetta siirtää kyseinen asia valtioneuvoston yleisistunnon ratkaistavaksi. Alueellistamisen koordinaatioryhmä totesi seuraavaa: ”Alueellistamislain tavoitteena on kaikkia hallinnonaloja koskeva yhtenäinen käytäntö ja kansanvaltainen päätöksenteko. Alueellistamislain tavoitteiden toteutumisen kannalta käsiteltävinä olevilla sijoittamisratkaisuilla on periaatteellinen ja laajakantoinen merkitys.”

Arvoisa puhemies! Huolimatta alueellistamisen koordinaatioryhmän lausunnossaan vahvasti edellyttämästä harkinnasta viedä päätös valtioneuvoston yleisistunnon ratkaistavaksi teki sisäministeriö ministeri Mykkäsen ja kansliapäällikkö Ilkka Salmen allekirjoittamana päätöksen siirtää Kriisinhallintakeskuksen sijaintipaikka Kuopiosta Helsinkiin. Tuo päätös on tehty 5.7.2018, ja siitä tiedotettiin seuraavana päivänä. Sisäministeri Mykkäsen lopullinen päätös on tehty hyvin lyhyessä ajassa alueellistamisen koordinaatioryh-

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

män käsittelyn jälkeen, jolloin perusteelliselle ja huolelliselle arvioinnille ei ole annettu sisäministeriössä suurta painoarvoa. Toiminta ei ole mielestäni hyvän hallintotavan mukaista.

Arvoisa puhemies! Kokonaisuutena Kriisinhallintakeskuksen sijoittumista koskeva päätöksentekoprosessi näyttäytyy hyvän hallintotavan näkökulmasta kyseenalaisena. Sisäministeriö teki päätöksen siirrosta ja tiedotti päätöksestä mutta vei asian alueellistamisen koordinaatioryhmän käsittelyyn vasta tämän jälkeen. Sisäministeriö ei vienyt päätöstä valtioneuvoston yleisistunnon ratkaistavaksi huolimatta alueellistamisen koordinaatioryhmän antamasta lausunnosta ja siinä esitetystä vahvasta signaalista, päätöksen periaatteellisesta ja laajakantoisesta merkityksestä sekä alueellistamislain tavoitteena olevasta kansanvaltaisesta päätöksenteosta. Tällä perusteella olen myös pyytänyt oikeuskansleria arvioimaan kantelun kohteiden toiminnan lainmukaisuuden ja sen, ovatko kantelun kohteet toimineet hyvän hallintotavan vastaisesti tai muutoin moitittavasti. Tietämäni mukaan Oikeuskanslerinvirasto käsittelee parhaillaan asiaa ja pyrkii saamaan myös ministeriön lausunnon jälkeen vastauksensa, joka tietysti toivottavasti toimii myös eduskunnan päätöksenteon taustalla ja pohjana.

Arvoisa puhemies! Edellä olevan perusteella katson, että eduskunnan ei tule hyväksyä... Vaikkakin ministeri sanoi, että Kriisinhallintakeskuksen siirto Kuopiosta Helsinkiin on ministerin oman päätöksen takana, tässä on kuitenkin mahdollisuus arvioida kokonaisuudessaan tämän hallituksen esityksen myötä myös tätä Kriisinhallintakeskuksen fyysistä sijaintipaikkaa. Nythän käsitellään siis hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi siviilihenkilöstön osallistumisesta kriisinhallintaan annetun lain, Pelastusopistosta annetun lain sekä tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain muuttamisesta.

17.15 Mika Raatikainen ps: Arvoisa rouva puhemies! Edustajat, kuulijat, on mukava puhua Kriisinhallintakeskuksesta. Olen itse ollut siellä useita viikkoja kursseilla ja tietysti ollut siviilikriisinhallinnassakin useita vuosia ympäri maailmaa — tuttu paikka.

On positiivista, että hallitus on ymmärtänyt, että esityksessä olevat lait tulee päivittää ja siten parantaa Suomen valmiuksia ja mahdollisuuksia osallistua kansainväliseen siviilikriisinhallintaan ja kansainväliseen pelastustoimintaan. Siviilikriisinhallinnan kansallisen strategian mukaan siviilikriisinhallinnan tavoitteena on yhteiskunnan toimintaedellytysten palauttaminen, valtion keskeisten yhteiskunnallisten toimijoiden tukeminen, konfliktien ehkäiseminen sekä rauhan ja vakauden ylläpitämistoiminta. Pitkäkestoisempien toimien tavoitteena on vahvistaa julkista hallintoa, oikeusvaltioperiaatteita, ihmisoikeuksia ja demokratiaa. Siviilikriisinhallintalain nykysäännökset eivät täysin vastaa siviilikriisinhallinnan kansallisessa strategiassa mainittuja tavoitteita johtuen muuttuneista painotuksista. Siksi lakia on päivitettävä.

Siviilikriisinhallintalain mukainen velvoite myöntää virkavapaata tai vapautusta työstä palvelussuhteen ajaksi koskee tällä hetkellä valtiota työnantajana. Velvoite ei koske kuntia tai kuntayhtymiä, jotka ovat kuitenkin erityisesti kansainväliseen pelastustoimintaan osallistuvien henkilöiden pääasiallisia työnantajia. Siksi on varsin tärkeää, että henkilöitä saadaan myös pelastusalan tehtäviin lainsäädäntömuutoksilla.

Esitys myös selkeyttää Suomen ulkomaille lähettämien henkilöiden ja heidän työnantajensa oikeuksia sekä velvollisuuksia. On tarpeen myös laajentaa tapaturman ja palvelussairauden korvaamista kriisinhallintatehtävissä siten, että se koskee sotilaallisen kriisinhallintaa.

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

linnan tavoin myös siviilikriisinhallintalain mukaisessa harjoituksessa olevia henkilöitä ja sellaisia harjoituksia, jotka ovat välttämättömiä Suomelta edellytettävän valmiuden saavuttamiseksi ja ylläpitämiseksi. Tapaturman ja palvelussairaudesta ottaminen laissa paremmin huomioon on erityisen tarpeellista, sillä usein kriisinhallintaa tehdään jopa yhtä vaarallisilla tai jopa vaarallisemmilla alueilla kuin sotilaallista kriisinhallintaa. Lakia tapaturman ja palvelussairaudesta korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä sovelletaan siviilikriisinhallintalain nojalla tällä hetkellä palvelussuhteessa ja koulutuksessa olevaan henkilöön, mutta sitä ei sovelleta siviilikriisinhallintalain mukaiseen harjoitukseen osallistuvaan henkilöön. Kuitenkin esimerkiksi kansainväliseen pelastustoimintaan liittyy sellaisia harjoituksia, jotka ovat välttämättömiä Suomen kansainvälisten sitoumusten edellyttämän valmiuden saavuttamiseksi ja ylläpitämiseksi. On tarpeellista, että lakia tässä esityksessä tul- laan yhdenmukaistamaan.

Kriisinhallintakeskus perustettiin Pelastusopiston yhteyteen Kuopioon vuonna 2007. Tärkein peruste silloin oli opiston uudet ja riittävät tilat. Silloin ei juurikaan arvioitu toiminnallista yhteyttä opiston ja keskuksen välillä. Vuoden 2017 selvitysryhmän mukaan Pelastusopiston yhteys ei luo synergiaetuja. Osa yhteisistä palveluista on siviilikriisinhallintalain tarpeiden kannalta kalliita ja epätarkoituksenmukaisia. Erityisen hankalaksi on osoittautunut keskuksen nykyisen sijainnin vuoksi yhteistyö ministeriöiden ja muiden kumppanien kanssa. Sijainti myös saattaa vähentää osallistumista alan kansalliseen ja kansainväliseen yhteistyöhön. Työryhmien raporteista ilmenee, että Kriisinhallintakeskuksen ja Pelastusopiston toiminnot ovat erilaisia ja nykyinen hallinnointimalli ei toimi parhaalla mahdollisella tavalla. Ei siis ole tarkoituksenmukaista, että Kriisinhallintakeskus jatkaisi Pelastusopiston yhteydessä.

Tärkeintä on, että kokonaisuus toimii. Erillisyyksikömalli vahvistaa Kriisinhallintakeskuksen itsenäisyyttä ja päätösvaltaa sille kuuluvissa asioissa. Erillisyyksikömalli tukee myös siviilikriisinhallinnan poikkihallinnollista ja verkostomaista yhteistoimintamallia. Sisäministeriön yhteys tukee poikkihallinnollista toimintaa Pelastusopiston yhteyttä paremmin. Lainmuutoksilla vastataan hyvin Kriisinhallintakeskuksen ja Pelastusopiston ydintehtävien eroista johtuviin hallinnollisiin ongelmiin. Sijoittuminen Helsinkiin on yhteistyön kannalta erinomaista, koska muun muassa Puolustusvoimain kansainvälinen yksikkö FINCENT on jo Helsingissä, kuten ulkoministeriö ja muut yhteistyötahot. Tietysti liikenneyhteydetkin ovat ehkä hieman yksinkertaisemmat Helsinkiin kuin Kuopioon. Siellä on aika paljon myöskin kansainvälisiä kursseja, mihin tulee ihmisiä ympäri maailman. [Markku Rossi: Mitäpä täällä ei olisi! — Sari Essayah: Ja lisää vaan tulee!] — Aivan.

Sisäministeriö on luonnollinen valinta isäntäministeriöksi, koska siellä on jo hoidettu kyseessä olevia asioita ennen Crisis Management Centren eli Kriisinhallintakeskuksen perustamista. — Kiitoksia.

17.20 Kari Kulmala sin: Arvoisa rouva puhemies! Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi siviilihenkilöstön osallistumisesta kriisinhallintaan annettua lakia, Pelastusopistosta annettua lakia sekä tapaturman ja palvelussairaudesta korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annettua lakia.

Hallituksen esityksen ehkä suurin ja keskeisin linjaus on se, että ministerin tekemän linjauksen mukaisesti Kriisinhallintakeskus siirtyy Kuopiosta Pelastusopiston yhteydestä Helsinkiin. En pidä tätä siirtoa millään tavoin puolusteltavana. Tämä ratkaisu on jälleen esimerkki siitä, miten meillä alueellistetaan virastoja eli keskitetään toiminnot Kehä kol-

mosen sisään. Kuljemme näissä valtionhallinnon järjestelmissä ihan eri suuntaan kuin mitä on esimerkiksi pohjoismainen malli. Miksi ihmeessä meidän täytyy koko ajan keskittää yhdelle alueelle kaikki valtionhallinnon yksiköt? Viimeisin esimerkki on tuomioistuinviraston sijoituspaikka Vantaalle. [Markku Rossi: Aivan!] Sitä olisi tarvittu maakunnissakin. Toimipisteitä karsitaan koko ajan maantieteellisesti. Valtakunnallisia tehtäviä hoitavia valtionhallinnon yksiköitä ei näy sopivan minnekään muualle kuin pääkaupunkiseudulle. Onko tosiaan niin, että vain täällä on hyvät kulkuyhteydet ja esimerkiksi Kuopiossa ei ole mitään?

Valitettavasti yksittäiset ministerit ja ministeriöt käyttävät täydellistä valtaa, kun tekevät päätökset virastojen paikoista. Siinä ei yksittäisten kansanedustajien sana paina puupennin vertaa. Ikävä kyllä historia todistaa, että aina kun on saatava säästöjä aikaan, ainoat ratkaisuvaihtoehdot tuntuvat olevan, että toimipisteitä tulee vähentää ja keskittää yhteen isoon yksikköön. Pieni ei ole enää kaunista, vaan pyritään rakentamaan mahdollisimman isoja virastoja. [Markku Rossi: Ja kalliita!] Näin on ollut myös poliisilaitosten osalta, jolloin maaseutu on saatu poliiseista tyhjäksi. Maaseudulla asujat eivät kiitä, mutta rikolliset kiittävät, koska heillä on työrauha. On aika erikoista huomata, että samaan aikaan Ruotsissa valtion palveluja ja työpaikkoja hajautetaan eri puolille kuningaskuntaa. [Simon Elo: Tarvitaan satoja poliiseja lisää!] Siellä pyritään lähivuosina jopa tuhansien työpaikkojen alueellistamiseen koko maassa. Meillä täällä Suomessa osataan vain keskittää toimintoja Kehä kolmosen sisälle. Tässä asiassa tulisi ottaa mallia Ruotsista, monessa muussa asiassa ei.

Arvoisa rouva puhemies! Tänään käsittelyssä oleva Kriisinhallintakeskuksen siirtäminen Kuopiosta Helsinkiin on varsin erikoinen asia. Jostain syystä sisäministeriö muutti puolen vuoden aikana täysin kantansa aikaisemmasta linjauksestaan, kuten edustaja Rossi tässä hyvin kertoi. Tässähän sinänsä ei ole täällä meillä mitään uutta, jos ajattelee vaikka liikkuvan poliisin lakkauttamista: ministerit, sisäministeri Räsänen ja liikenneministeri Kyllönen, vakuuttivat, että liikkuva poliisi säilyy, ja muutaman viikon kuluttua olivat jo allekirjoittamassa lakkauttamispapereita. Eli takinkääntö tuulen mukaan meillä osataan oikein hyvin. Tämä ei ole kuitenkaan kovin johdonmukaista hallintoa, saati sitten johtamista.

Ensi kaudella tulisi mielestäni kaikkien valtionhallinnon virastojen sijaintipaikasta päättää kaikkien hallituspuolueiden kesken, eikä niin kuin nyt, että päätökset tekee vain sisäministeriö sisäisesti. Kaikki viisaus ei voi olla yhdessä ministeriössä, sekin on tällä hallituskaudella jo huomattu. Kysymys on koko maan kehittämisestä ja kaikkien päätösten kerrannaisvaikutuksista sekä kaupunkien ja kuntien verotuloista eli meidän ihmisten palveluista.

Arvoisa puhemies! Olemme tuottavimmillamme juuri sellaisessa ympäristössä, jonka koemme omaksemme. Emme kaikki halua asua korkeiden kustannusten pääkaupunkiseudulla vaan siellä, missä on vapaus hengittää.

17.24 Sari Essayah kd: Arvoisa rouva puhemies! Vaikka tuo Kriisinhallintakeskuksen fyysinen sijainti ei todella ole tässä varsinaisessa lainsäädäntöpaketissa, niin kuitenkin siitä asiasta itsekin haluan tässä puheenvuorossani puhua. Ja tietysti kiitoksia siitä, että ministeri on paikalla. Tämän asian käsittelyssä on täällä eduskunnassakin ollut hivenen tämmöistä kompurointia, koska täällä eilen illalla istuimme melko pitkään ja odotimme, että tämä viimeisenä listalla oleva asia tulee käsittelyyn, mutta sitten todettiin, että sinä iltana

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

na se ei ministerin aikatauluihin sopinut, ja se pöydättiin sitten tälle päivälle. Mutta hyvä, että nytten olemme tästä aiheesta puhumassa.

Tämä Pelastusopiston yhteydessä sijaitseva Kriisinhallintakeskus ja sen siirtäminen muualle — tässä edustajat Kulmala ja Rossi ovat hyvin kertoneet sitä taustaa, viitanneet siihen toukokuuhun 2017, silloisen ministeri Risikon ja kansliapäällikkö Nergin perusteluihin tästä verkostomaisesta toimintatavasta, joka silloin tuntui olevan ihan hyvä ja hyväksyttävä ja joka nyt sitten, kun uusi ministeri astui toimeensa, yhtäkkiä muuttuikin sitten jostakin syystä toimimattomaksi. Tämä kyllä herättää kovasti kysymyksiä. Kuinka on mahdollista, että näin lyhyessä ajassa se, mitä edellinen ministeri oli pitänyt ihan toimivana ratkaisuna, yhtäkkiä ei sitä enää ollut?

Kuopiossa Kriisinhallintakeskuksella on ollut erinomaiset tilat siinä mielessä, että siinä Pelastusopiston yhteydessä on ollut mahdollisuus tällaisiin todella, voisi sanoa, Euroopan tasollakin arvostettuihin ja toimiviin harjoitusalueisiin. Olen itsekin niillä alueilla käynyt tutustumassa, ja siellä todellakin käy ministeriöitten väkeä ympäri Eurooppaa — en tiedä, tuleeko kauempaakin — tutustumassa näihin toimiviin harjoitusalueisiin. Ja siellä todellakin, kun siellä hätäkeskuspäivystäjät ja pelastusalan opiskelijat ovat samoissa harjoitustiloissa, voidaan järjestää tällaisia hyvin monipuolisia ja hyvin aidon oloisia erilaisia kriisinhallintatehtäviä ja erilaisiin pelastustehtäviin liittyviä harjoituksia. Siinäkin mielessä sitten kyllä kummastuttaa, onko todella niin, että nämä tilat yhtäkkiä ovatkin sitten jossakin muualla sitä samaa tasoa.

Täällä toki kuuntelin vähän ihmeissäni, että täällä oppositiosta perussuomalaisilta tuli puhe, joka olisi aivan hyvin voinut tulla hallituspuolueen suusta, ja sitten toisaalta täällä kollegat Kulmala ja Rossi pitivät ansiokkaat puheenvuorot hallituspuolueiden edustajina ja hyvin toivat esille sen, miksi ovat niin hämmentyneitä näistä päätöksistä, mitä nyt ministerin puolelta on tehty. Ja kyllä tässä täytyy todeta, että itsekin peräisin tässä keskustelussa nyt kovasti näitä perusteluja, miksi päädyttiin näihin ratkaisuihin ja näin lyhyellä ajalla [Puhemies koputtaa] tehtiin täysin päinvastainen päätös kuin mihin edellinen ministeri päätyi — samasta puolueesta oleva ministeri.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ja nyt sitten vastauspuheenvuoro, ministeri Mykkänen, 3 minuuttia. — Olkaa hyvä.

17.27 Sisäministeri Kai Mykkänen: Arvoisa puhemies! Kiitos rakentavista ja analyttisistä puheenvuoroista kaikille. Esityksen sisältöä käsitteli lähinnä edustaja Raatikainen, ja ymmärsin, että saatiin myös tukea yhdessä valmistellulle linjalle siitä, miten Kriisinhallintakeskuksen hallintoa tulee kehittää ja myöskin näitä henkilöstön edellytyksiä toimia vaativissa tehtävissä. Kiitos siitä.

Vaikka tämä esitys ei todella koske fyysisistä sijaintipaikkaa, niin pidän arvossa eduskunnan ja kansanedustajien mahdollisuutta keskustella, jolloin kommentoin myös omalta osaltani tätä teemaa.

Ensinnäkin silloin, kun aloitin sisäministerinä, päätös oli valmisteluvaiheessa tämän hallinnollisen muutoksen ja sijaintipaikan osalta. Helpompi olisi tietysti ollut pitää se paikallaan, mutta itselleni saatan perustella vain sellaisen valinnan, kun asia pöydälläni on, joka maksimoi toiminnan laadun ja tehokkuuden. Tältä osin selvitykset jo aiempina vuosina ovat olleet suosittelemassa sitä, että tämän tapauksen osalta sijoittamispaikka nykyi-

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

sessä ei ole toimivin, ja selvitykset, joita tehtiin itse asiassa tämän prosessin aikana, vahvistivat sitä vielä erityisesti tässä kesän aikana.

Miksi julkistimme tämän jo huhtikuussa ennen alueellistamisen koordinaatioryhmän käsittelyä, josta tietysti oli tiedossa, että se on normaalin käsittelytavan mukainen? Siksi, että se olisi joka tapauksessa tullut julki AKR:n esityslistan yhteydessä ja katsoimme järkeväksi, että kerrotaan se myöskin ministeriön suunnasta silloin, kun se on esityksenä sinne menossa. Tämä AKR:n kehuma selvitys itse asiassa, jonka kesäkuussa teimme sitten heidän edellyttämällään tavalla, toi sinänsä myös uutta tähän keskusteluun. Kun AKR otti kantaa tähän asiaan, niin se ei sinänsä suosittanut asian viemistä valtioneuvostoon vaan edellytti todella, että sisäministeriö harkitsee ennen toimivaltaansa kuuluvan asian ratkaisua tarvetta siihen. Tätä harkintaa jouduimme tekemään suhteessa perustuslakiin, jonka mukaan valtioneuvostoon on saatettava laajakantoiset ja periaatteellisesti tärkeät asiat, ja symboliarvostaan huolimatta tässä on nyt kysymys kuitenkin vain noin 1 prosentista valtion työntekijöistä Kuopion seudulla. Tästä syystä AKR:n yksimielisestä lausunnosta myös poistettiin viittaus asian laajakantoisuuteen. [Markku Rossin välihuuto] Tältä osin näimme, että on perustuslain kirjaimen kannalta järkevintä ratkaista asia ministeriötasolla.

Yksimielisessä lausunnossaan AKR myös toteaa sijoittamisselvityksestä käyvän ilmi, että toiminnalliset seikat puoltavat selvästi Kriisinhallintakeskuksen sijoittamista Helsinkiin. Selvityksen kyselyssä myös henkilöstön enemmistö sanoo pitävänsä Helsinkiä keskuksen toiminnan kannalta parhaana sijaintipaikkana. Ymmärrän sen haasteen, mikä Kuopioon asettuneella henkilöstöllä on tässä. Kun sen jälkeenkin enemmistö sanoo näin, niin minusta sekin kertoo kyllä omaa kieltään.

Tässä edustaja Essayah aivan oikein kuvasi sitä, mitä tavoiteltiin kymmenen vuotta sitten, että harjoitusalue Pelastusopistolla — olen itsekin siihen tutustunut, se on kansainvälisestikin ansiokas pelastusalan harjoitusalue — toimisi synergisesti. Käytännössä sitä ei ole kuitenkaan käytetty enää viimeisen viiden vuoden aikana, vaan harjoitukset on pidetty Poliisiammattikorkeakoulun harjoitusalueella tai Säkylässä armeijan kanssa. Kriisinhallinnan luonne on siirtynyt siihen suuntaan, joka ei valitettavasti enää palvele tätä Pelastusopiston yhteyttä.

Meidän tehtävämme täällä on antaa tälle Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan keskeiselle toimeenpanijalle parhaat mahdolliset edellytykset kehittää Suomea jatkossakin kriisinhallinnan suurvaltana. Hallinnollinen uudistus, joka varsinaisesti tänään on hallituksen esityksenä pöydällä, on keskeinen osa tätä parhaiden edellytysten antamista, ja siksi toivon asiallista käsittelyä eduskunnassa lakiesitykselle.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Myönnän vielä edustaja Essayahille ja Rossille vastauspuheenvuorot, ja sitten meillä alkaa taas aikaraja lähestyä.

17.31 **Sari Essayah kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Haluaisin ministeriltä vielä kysyä, pitäisikö ministerin puheenvuoro ymmärtää sillä tavalla, että todellakin siviilikriisinhallinta ja siellä nimenomaan siviilihenkilöstön toimiminen alkavat olla jollakin tavalla vähäisempiä ja tässä ollaan vain koko ajan menossa enempi erityyppisten aseellisten konfliktien ja vastaavien hoitamiseen myöskin siviilikriisinhallinnan puolella. Jotenkin tästä tulee sellainen olo. Kun näköjään parhaat harjoitusalueet sitten yhtäkkiä ovatkin jossakin armeijan alueella, niin onko tässä nyt ymmärrettävä jotenkin niin, että tätä painopistettä on myöskin haluttu kansallisesti meidän omalla päätöksellämme lähteä sitten vie-

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

mään yhä enemmän nimenomaan sinne sotilaallisen kriisinhallinnan puolelle? Kuitenkin käsittääkseni kyse on siviilikriisinhallinnasta ja siviilihenkilöstön osallistumisesta siihen. Tämä ministerin kommentti hivenen nyt herätti myöskin hämmennystä.

17.32 Markku Rossi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Muistaakseni kyllä niissä selvityksissä lukee, että enemmistö Kriisinhallintakeskuksen henkilöstöstä haluaisi toiminnan pysyvän Kuopiossa tai ainakin hyvin lähellä. Minulla on tuolla laukussa ne paperitkin, mutta en nyt kaiva tässä niitä esille. Mutta olipa niin tai näin, niin joka tapauksessa on aika mielenkiintoista se, että kun Fimea-keissin yhteydessä henkilöstö Helsingissä sanoi, että he eivät halua muuttaa sitten työpaikan perässä Kuopioon, niin sillä katsottiin olevan suurta painoarvoa. Tässä tapauksessa se painoarvo ei ole ollut kyllä sama.

Sitten niihin kaikkiin perusteisiin, että Helsingistä löytyy ministeriö, täältä löytyvät kansalaisjärjestötkin ja Helsingistä pääsee Eurooppaan ikään kuin helpommin, [Naurua] minä voin kyllä yhtyä, ne ovat ihan totta kaikki. Eihän tällä 20 henkilön työpanoksella — jos ajatellaan alueellistamisen kannalta, Kuopion kannalta — ole siinä suhteessa merkitystä, että se kaataisi Kuopion, joskaan ei se varmaan Helsinkiäkään auta mihinkään. Mutta kyllä periaatteessa se on iso kysymys, ja tässä suhteessa olen jyrkästi ministerin kanssa eri mieltä myös tästä substanssikysymyksestä, johonka edustaja Raatikainenkin viittasi. Mutta tähän keskusteluun ei ole nyt aikaa tällä erää.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Haluaako ministeri vastata? — 1 minuutti paikalta.

17.34 Sisäministeri Kai Mykkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Essayahin kysymykseen: Ei ole mitään erikseen tehtyä politiikkalinjausta kohti sotilaallista kriisinhallintaa siviilikriisinhallinnan tehtävissä, mutta käytännössä operaatioiden vaatimukset ovat menneet siihen, että asiantuntijat harjoitusalueiden käytön osalta tarvitsevat yhteyttä sotilaalliseen harjoitteluun tai vaativiin poliisioperaatioiden harjoitteluihin Tampereen Poliisiammattikorkeakoulun harjoitusalueella. Tämä on ollut vain tosiasia, joka tässä selvityksessäkin on todettu.

Totean tässä vielä myös sen varmuuden vuoksi, kun edustaja Rossi aiemmin viittasi oikeuskanslerille tehtyyn kanteluun ja tämän tulevaan päätökseen, että sinänsä se ei vaikuta tämän lakiesityksen käsittelyyn, koska kantelu ei koske esityksessä ehdotettua Kriisinhallintakeskuksen aseman muutosta, eli tämä lakiesitys sinänsä on siitä täysin riippumaton.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi opintotukilain muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 171/2018 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Mikäli puhujalistaa ei ehditä annettussa ajassa käydä loppuun, asiakohdan käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan tämän päivän istunnossa muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi. Jos keskustelu asiasta puolestaan päättyy ennen sille varatun määräajan päättymistä, siirrytään päiväjärjestyksen seuraavaan, 9. asiakohtaan.

Keskustelu

17.35 Eurooppa-, kulttuuri- ja urheiluministeri Sampo Terho (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen laiksi opintotukilain muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Esityksessä todetaan, että lukiokoulutuksen tai ammatillisen koulutuksen alle 20-vuotias pienituloisen perheen opiskelija olisi oikeutettu oppimateriaalilisään, jonka määrä olisi 46,8 euroa kuukaudessa. Oikeus oppimateriaalilisään olisi vanhempien pienituloisuuden perusteella korotettua opintorahaa saavalla 17—19-vuotiaalla vanhemman luona asuvalla opiskelijalla, 17-vuotiaalla itsenäisesti asuvalla opiskelijalla sekä vastaavasti pienituloisen perheen alle 17-vuotiaalla opiskelijalla. Oppimateriaalilisää ei otettaisi tulona huomioon asumistuessa, toimeentulotuessa eikä sotilasavustuksessa.

Lukiokoulutuksen lukuvuoden tukiajan määräytymisperusteet ehdotetaan yhtenäistettäväksi ammatillisen koulutuksen tukiajan määräytymisperusteiden kanssa, jolloin lukio-koulutuksen lukuvuoden tukiaika pitenisi yleensä yhdellä kuukaudella.

Vanhempien tulokäsittelyä ehdotetaan muutettavaksi siten, että huomioon otettaisiin opiskelijan vanhempien tuloverolaissa tarkoitettujen puhtaiden ansio- ja pääomatulojen sijaan veronalaiset ansio- ja pääomatulot. Samalla tulorajoja korotetaan noin 5 prosentilla, jotta tarveharkinta ei kiristy. Käsitteen muutos mahdollistaisi tulorekisterin hyödyntämisen opintotuen toimeenpanossa.

Esitys liittyy vuoden 2019 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Esitys lisää valtion menoja kokovuotisesti noin 12 miljoonaa euroa. Esityksen tavoitteena on parantaa pienituloisista perheistä tulevien lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen nuorimpien opiskelijoiden taloudellisia edellytyksiä opiskeluun. Lisäksi tavoitteena on edistää lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden yhdenvertaisuutta.

Oppimateriaalilisan valmistelun lähtökohtana oli kohdentaa oppimateriaalilisa eniten tuen tarpeessa oleville mahdollisimman yksinkertaisesti. Täten päädyttiin malliin yhdestä euromääräisestä lisästä eli käytännössä opintorahan korotuksesta jo nykyisin vähävaraissuuskorotuksen piirissä oleville opiskelijoille. Opiskelija voisi saada oppimateriaalilisää, jos vanhempien veronalaisten ansio- ja pääomatulojen yhteismäärä on enintään 41 100 euroa. Tuloraja on sama kuin opintorahan vähävaraissuuskorotuksen tuloraja. Lisäksi oppimate-

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

riaalilisän piiriin otettiin pienituloisten perheiden alle 17-vuotiaat opiskelijat, koska he eivät muutoin ole opintorahan piirissä. Oppimateriaalilisä olisi osa kuukausittain myönnettävää opintorahaa. Se ei siis ole erillinen etuus, lukukausikohtainen korvaus taikka erisuu-ruinen eri opintoaloilla, koska sellaiset toteuttamisvaihtoehdot olisivat monimutkaistaneet järjestelmää tarpeettomasti. Kuukausikohtainen oppimateriaalilisä on myös yhteensovitet- tavissa luontevasti muihin kuukausiperusteisiin etuuksiin. Säännöllisesti oppimateriaalili- sää saisi noin 33 000 opiskelijaa, mikä on yli puolet opintotukea saavista alle 20-vuotiaista ja vajaa viidennes kaikista alle 20-vuotiaista lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuk- sen opiskelijoista.

Lisäksi esityksen mukaan lukiokoulutuksen lukuvuoden tukiajan määräytymisperusteet yhtenäistyvät ammatillisen koulutuksen määräytymisperusteiden kanssa. Tällöin tyypilli- nen lukuvuoden tukiaika pitenisi lukiossa 9 kuukaudesta 10 kuukauteen. Tukiajan piden- nys koskee noin 15 000:ta lukiolaista, ja he saisivat opintorahaa keskimäärin 115 euroa eli yhden tukikuukauden lisää.

Arvoisa puhemies! Oppimateriaalien kustannuksissa on olemassa erilaisia arvioita, ja käytännössä ne voivat vaihdella oppilaitos- ja opintoalakohtaisesti sekä opiskelijan yksi- löllisistä tarpeista johtuen hyvin paljon. Oppimateriaalilisä tarkoittaisi pienituloisesta per- heestä tulevalle opiskelijalle kolmen lukuvuoden opintoihin käyttövaroja yhteensä noin 1 400 euroa. Tuon summan opiskelija voisi käyttää lukiossa tai ammatillisessa koulutuk- sessa tarvittaviin oppikirjoihin ja muihin opiskelumateriaaleihin, kannettavaan tietokonee- seen, laskimeen tai esimerkiksi ohjelmistolisensseihin. Ammatillisessa koulutuksessa opiskelija voi lisäksi hankkia alakohtaisesti tarpeellisia työvälineitä. Summa kattaa tyypil- liset ammatillisen koulutuksen oppimateriaalikustannukset ja suurimman osan keskimää- räisistä oppimateriaalikustannuksista lukiossa.

Oppimateriaalilisän tarkoituksena on siis parantaa opiskelijan toimeentuloa, joten on pe- rusteltua yhteensovittaa se eräiden etuuksien kanssa. Oppimateriaalilisä säädettäisiin toi- meentulotukilaissa etuoikeutetuksi tuloksi. Tällöin toimeentulotukilaskelmaa tehtäessä oppimateriaalilisää ei otettaisi tulona huomioon. Näin toimeentulotukiperheessä asuvan nuoren saama oppimateriaalilisä ei vähentäisi perheelle maksettavaa perustoimeentulotu- kea oppimateriaalilisän suuruusella summalla. Oppimateriaalilisä olisi etuoikeutettua tuloa myös sotilasavustuksessa ja asumistuessa eikä vähentäisi myöskään näitä etuuksia.

Arvoisa puhemies! Esityksessä ehdotetut toimenpiteet kohdentuvat merkittävän suurel- le opiskelijaryhmälle ja parantavat erityisesti pienituloisten perheiden opiskelijoiden toi- meentuloa tuntuvasti. Näin esitys toteuttaa perustuslain sivistyksellisiä oikeuksia yhtäläi- siin mahdollisuuksiin saada kykyjensä ja erityisten tarpeiden mukaisesti myös muuta pe- rusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Mennään puhujalistaan.

17.42 **Hanna Sarkkinen vas:** Arvoisa puhemies! Toisen asteen opintotuen oppimateriaa- lilisän lähtökohta pienituloisten opiskelijoiden toimeentulon helpottamisesta on hyvä, mut- ta lakimuutoksessa on myös ongelmansa. Ongelma toisen asteen koulutuksen kalleudesta on todellinen. Materiaalikustannukset aiheuttavat tuskaa monessa perheessä, ja joidenkin nuorten kohdalla se voi johtaa jopa koulun keskeyttämiseen. Hallituksen lääke ongelmaan on kuitenkin puutteellinen. Se perustuu köyhäinavun ideologiaan sen sijaan, että haettais-

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

siin universaaleja eli kaikkia koskevia ratkaisuja. Vasemmisto katsoo oppimateriaalilisää paremmaksi ratkaisuksi aidosti maksuttoman toisen asteen kaikille.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä oppimateriaalilisään ovat oikeutettuja kotona asuvat alle 20-vuotiaat vähävaraisuuskorotukseen oikeutetut opiskelijat tai alle 17-vuotiaat, jotka eivät ole opintotuen piirissä ja joiden vanhempien tulot jäävät pieniksi. Ministeri Terho, haluaisin kysyä: minkä takia lisän ulkopuolelle on jätetty yksin asuvat 18—20-vuotiaat, joiden taloudellinen tilanne on kuitenkin usein hyvinkin tukala? Mielestäni tämä on merkittävä puute.

Toinen asia koskee vähävaraisuuden määritelmää. Oppimateriaalilisä kohdennetaan pääasiassa opintorahan vähävaraisuuskorotukseen oikeutetuille, jolloin vanhempien yhteenlasketut tulot jäävät alle 41 100 euroon. Ongelma tässä on se, että tuon tulorajan ylittävilläkin perheillä voi olla merkittäviä toimeentulo-ongelmia johtuen esimerkiksi sairaudesta, perheen koosta, velkaantumisesta tai epäsäännöllisistä tuloista. Voi myös olla, että kaikki vanhemmat eivät halua aina tukea lapsensa koulutusta rahallisesti.

Oppimateriaalilisä, joka olisi 46,80 euroa kuukaudessa, kohdentuisi joka kuukaudelle opintotuen päälle. Todellisuudessa kuitenkin hankinnat joudutaan tekemään usein isompiina kertainvestointeina, ja tästä syystä kuukausittainen korotus ei välttämättä palvele tarkoitustaan aina parhaalla mahdollisella tavalla.

Pitää myös miettiä, miten me pystyisimme jatkossa varmistamaan nykyistä paremmin, että materiaalikustannukset saataisiin yleisesti ottaen laskuun tai että ne eivät ainakaan nousisi, kun jatkossa tuottajille on luvassa valtion epäsuoraa subventiota. Eli tarvitsemme myös rakenteellisia toimia oppimateriaalikulujen yleiseksi hillitsemiseksi.

Arvoisa puhemies! Vasemmistoliitto pitää tavoitetta opiskelijoiden taloudellisen tilanteen helpottamisesta oikeana, ja pidämme oppimateriaalilisää sinällään positiivisena asiana ja eteenpäin menemisenä, mutta itse olisimme lähteneet ratkomaan ongelmaa kokonaan maksuttoman toisen asteen kautta. Myös kansalaisaloite asiasta on ollut keskustelussa täällä eduskunnassa, ja toivon, että se saadaan käsittelyyn vielä tällä vaalikaudella. Me vasemmistoliitossa olisimme valmiita jatkamaan oppivelvollisuutta toiselle asteelle ja tekemään samalla opetuksesta aidosti maksutonta. Tämä varmistaisi kaikkien nuorten siirtymisen toiselle asteelle, lisäisi tasa-arvoa ja vähentäisi syrjäytyneisyyttä sekä pitkäaikaistyöttömyyttä ja siihen liittyviä raskaita kansantaloudellisia kustannuksia.

17.45 Simon Elo sin: Arvoisa puhemies! Tämä esitys on erittäin tärkeä ja merkitsee paljon tuhansille suomalaisille opiskelijoille ja heidän perheilleen. Tosiaan, niin kuin ministeri kertoi, on 33 000 opiskelijaa, joita tämä koskee. Tämä on siniseltä eduskuntaryhmältä merkittävä tapa tukea nuorten koulutusta. Tämähän lähti kehysriihestä, hallituksen neuvotteluista, meidän omana esityksenämme, ja täytyy kyllä kunniaa antaa sekä kokoomukselle että keskustalle siitä, että ei tähän vaikea ollut tukea saada, eli kaikki ryhmät näkivät tämän hyvänä asiana.

Vähävaraiset opiskelijat saavat jatkossa noin 47 euroa tukea kuukaudessa koulukirjojen ostamiseen, ja tuki on tarkoitettu vähävaraisten perheiden alle 20-vuotiaille ammattiin opiskeleville ja lukiolaisille. Ja mikä hyvin merkityksellistä, tuki ei leikkaa toimeentulotukea, eli kohdennus on nimenomaan kaikkein eniten tarvitseville. Hieman jäin ihmettelemään tässä edustaja Sarkkisen puheenvuorossa sitä, haluaako vasemmisto todella — ja onko tämä sitten myös sosiaalidemokraattien kanta, en osaa siihen suoraan vastata — kustantaa vuorineuvostenkin lasten oppimateriaalit yhteisistä julkisista varoista. [Hanna Sark-

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

kinen pyytää vastauspuheenvuoroa — Timo Heinonen: Nimi mainittu!] Minun on vaikea ymmärtää tällaista linjaa. Eikö ole nimenomaan järkevää kohdentaa valtion rajalliset resurssit, meidän yhteiset verorahamme, juuri niille, jotka niitä eniten tarvitsevat? Tämä on kuitenkin merkittävä kysymys. Jos kolmen lukuvuoden aikana saa yhteensä 1 400 euroa, niin kyllä sillä jo jotain aikaan saakin.

Yksi asia, minkä haluan nostaa tässä esille, on ylipäätään tämän meidän opintotukijärjestelmämme uudistaminen esimerkiksi seuraavalla kaudella. Itse edustan sitä linjaa, että pitäisi siirtyä ajattelussa siihen, että ei ole niinkään kyse sosiaaliturvasta vaan nimenomaan kannusteesta opiskella — sosiaaliturvan pitää tulla tavallaan muuten, yleisen sosiaaliturvan kautta. Eli siirryttäisiin tällaiseen opintotuen palkkiomalliin. Sen mukaan saisi tietyllä logiikalla opintotukea sen perusteella, miten opinnoissa edistyy, opintopisteiden kautta. Silloin voitaisiin tulorajat poistaa ja ahkeruus palkittaisiin aina, eli jos tekee paljon töitä ja paljon opiskelee, niin sitä enemmän niin sanotusti saa.

Kysyisin tähän lakiesitykseen liittyen asianomaiselta ministeriltä: katsotteko tämän esityksen nyt kuitenkin olevan sekä hallituksen että sinänsä sinistenkin vastaus erilaisiin esityksiin, mitä on tullut maksuttomasta toisesta asteesta?

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Myönnän vastauspuheenvuoron edustaja Sarkkiselle.

17.48 Hanna Sarkkinen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vasemmistoliitto haluaa laajentaa oppivelvollisuutta toiselle asteelle ja sen myötä myös taata maksuttoman toisen asteen kaikille, eli aivan oikein olette ymmärtänyt. Onhan peruskoulukin Suomessa maksuton kaikille. Koulukirjat ovat maksuttomia siellä niin vuorineuvoksen kuin työttömän lapsille. Haluatteko te viedä maksuttomat koulukirjat pois peruskoulusta? Me itse näemme, että koulupolkua pitää kehittää myös sinne toiselle asteelle, ja jos oppivelvollisuutta ja koulupolkua kehitetään toiselle asteelle, silloin myös maksuttomien oppimateriaalien tulee kuulua siihen. Me katsomme sen niin, että vuorineuvokset maksavat sen sitten progressiivisessa verotuksessa takaisin. Siihen perustuu hyvinvointiyhteiskunta: progressiiviseen verotukseen, universaaleihin palveluihin, universaaleihin koulutuksiin. Eli kyllä näemme, että sitä kautta, progressiivisella verotuksella, vuorineuvokset kompensoivat myös ne lasten saamat maksuttomat koulukirjat.

17.49 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Varmasti maksuton toinen aste on hyvä pitkän aikavälin tavoite, mutta pitää muistaa, että se maksaa vähintään noin 100 miljoonaa, ja siinä ei vielä oteta huomioon matkakustannuksia tai asumiseen liittyviä kustannuksia, mitkä pitää kyllä ottaa siinä tilanteessa huomioon, jos halutaan puhua aidosti maksuttomasta toisesta asteesta. Tällä hetkellä moni nuori joutuu toisen asteen ammatillisen koulutuksen perässä muuttamaan pois tai sitten kulkemaan varsin pitkiä matkoja, ja silloin puhutaan aivan eri kokoluokan summista. Mutta ymmärrän sen, että jos velkaantumisesta ei haluta kantaa huolta, niin silloin tämän tyyppisiä ajatuksia voidaan esillä pitää.

Mielestäni tämä ministeri Terhon esitys on hyvä ja vastuullinen tässä tilanteessa, ja huolehdimme ennen muuta niistä nuorista, jotka nyt eniten apua tarvitsevat.

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Annan vielä vastauspuheenvuoron edustaja Elolle ja Sarkkiselle, ja sitten mennään puhujalistaan.

17.50 Simon Elo sin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta vasemmistoliiton linja tässä on, niin kuin itse asiassa aika monessakin kysymyksessä, sinänsä johdonmukainen ja tietyllä tavalla ymmärrettävä siitä näkökulmasta, mistä he katsovat. Eli tähän esitätte, että sekä pitäisi olla maksuton toinen aste — tosiaan julkisista varoista kaikille — että sitten pitäisi myös oppivelvollisuutta pidentää. Siinä mielessä siinä on logiikkansa ja ymmärrettävyytensä, mutta siniset eivät kannata tuossa mielessä maksutonta toista astetta kaikille, vaan nimenomaan niin, että kohdennettaisiin niille, jotka sitä tukea eniten tarvitsevat, esimerkiksi juuri tällaisen oppimateriaalilisan kautta. Emmekä kannata pidentettyä oppivelvollisuutta. Peruskoulusta, niin kuin nimikin kertoo, on ainakin jossain vaiheessa yhteisesti sovittu, että se on se perustehtävä, joka meillä kaikilla tässä yhteiskunnassa on, käydä se peruskoulu, ja se antaa tietyt puitteet. Mutta tässä katsomme, että on tietysti sitten sekä ideologinen että käytännöllinen ero siinä, mitä kannatetaan. Ymmärrän näkemyksenne tässä suhteessa, vaikka en samaa mieltä olekaan.

17.51 Hanna Sarkkinen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Me todellakin näemme, että ilman toisen asteen koulutusta ei enää nykyisessä yhteiskunnassa ja työmarkkinoilla pärjää, ja näemme, että toinen aste ja sen suorittaminen kuuluu kaikille, ja näemme, että oppivelvollisuutta tulisi sen takia sinne jatkaa ja sen myötä ulottaa myös maksutomuus sinne, aivan kuten siellä oppivelvollisuuden piirissä peruskoulussakin se on.

Jos puhutaan sitten näistä kustannuksista, niin valtavat yhteiskunnalliset kustannukset aiheutuvat siitä, jos nuoret eivät jatka opintojaan toisella asteella. Se on varmin tie pitkäaikaistyöttömyyteen, syrjäytymiseen, valtaviin inhimillisiin kustannuksiin mutta myös valtaviin kansantaloudellisiin kustannuksiin. Myös monet taloustieteilijät ovat viime aikoina heränneet tähän kysymykseen ja suositelleet oppivelvollisuuden jatkamista toiselle asteelle nähdessä sen nimenomaan kustannustehokkaana kansantalousinvestointina.

17.52 Jani Toivola vihr: Arvoisa rouva puhemies! Niin kuin täällä on varmaan jokaisessa puheenvuorossa todettu, sinällään esitys oppimateriaalilisästä on äärimmäisen hyvä, ja siitä ehdottomasti kuuluu kiitos ministerille ja ministeriölle, ja ehkä nimenomaan siitä näkökulmasta, että jollain tavalla, vaikka oppositiossa ollaan, näen tässä sen arvokkaan asian, että kun me mietimme yleensä niitä rakenteita ja sitä, miten täällä esitykset ja asiat etenevät, niin tässä on kuitenkin jollain tavalla tartuttu kysymykseen, joka on kauden aikana noussut vahvaan keskusteluun, ja näkisin, että tässä on kuitenkin pyritty jonkinlaisissa raameissa tekemään joku ensimmäinen askel.

Olen ehdottomasti samaa mieltä ja me olemme vihreissä ylipäättään sitä mieltä, että maksuttoman toisen asteen täytyy olla se tavoite, mutta tätä voidaan samaan aikaan katsoa ensimmäisenä tärkeänä askeleena, ja silloin tietenkin on tärkeää myöskin, että aloitetaan niistä pienituloisimmista ihmisistä.

Se yksi kritiikki tai haaste, mikä tässä esityksessä selkeästi on ja mikä sieltä on nyt tässä vaiheessa ainakin nostettu esiin, liittyy tähän maksuun kuukausittain. Ja sitten kun me ajatellaan niitä todellisia kustannuksia siellä opinnoissa, niin usein ne saattavat esimerkiksi kerääntyä opintojen alkuun ja yleensä pitäisi olla joku isompi summa, jos puhutaan esimerkiksi oppikirjojen hankinnasta tai sen tietokoneen tai jonkun muun laitteen tai välineen

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

hankinnasta. Nyt esityksessä on viitattu muun muassa vaikka opintolainaan tai tämmöisiin erilaisiin maksutileihin, mutta me näemme, että se on kuitenkin sitten aika kyseenalainen ratkaisu, että esimerkiksi alle 18-vuotiaita ikään kuin samaan aikaan kuitenkin ohjattaisiin tämmöiseen lainapainotteisuuteen. Eli tämä on semmoinen selkeä ongelma, mikä tässä esityksessä on noussut esiin.

Hienoa on myös se, että tuodaan nyt koko toinen aste tasavertaiseen asemaan näissä tukikuukausissa elikkä molemmissa on se kymmenen, se on tärkeä asia.

Mutta ehdottomasti pidemmän aikavälin tavoitteena tulisi olla se maksuton toinen aste, ajamme sitä vakaasti. Ja itse näen, että se linkkiytyy myöskin laajempaan visio 2030 -työhön ja ylipäättään suomalaisten koulutusasteen nostamiseen, ja sitä tavoitetta aivan ehdottomasti tukee myös maksuton toinen aste, ja silloin se on myös asia, jolla voi olla hintalap- pu, koska se on laaja, iso tavoite.

17.54 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Hyvä ministeri! Hyvät edustajakollegat ja muut paikallaolijat! Tämä esitys on erittäin hyvä ja kannatettava, kiitos siitä ministeri Terholle. Oppimateriaalilisä on monelle erittäin tärkeä, tervetullut lisä. Vajaa 50 euroa kuukaudessa on merkittävä satsaus niihin nuoriin, [Simon Elo: Näin on!] joilla on taloudellisesti haasteita pystyä jatkamaan toiselle asteelle opintojaan. Itse en kannata oppipakkoa tai toisen asteen pakkoa ja näen mieluummin niin, että meillä pitää olla järjestelmä, joka kannustaa siihen ja mahdollistaa sen. Vähän niin kuin olen joskus aiemminkin todennut, että ei kannettu oppilas koulussa pysy, niin se pakko ei ehkä tässä ole ratkaisu vaan nimenomaan tällaiset mahdollisuudet. Itse asiassa, jos oikein muistan, aika pienen osan kohdalla kustannukset ovat olleet ainoa keskeyttämisen syy, mutta on totta, että osan kohdalla ne sitä ovat.

Minun mielestäni tässä edustaja Sarkkisen puheenvuorossa oli paljon hyvää ja kannatettavaa niin kuin edustaja Toivolankin puheenvuorossa, ja yhtenä, minkä itse laitoin ylös, oli tämä, että pitäisi löytää jokin keino, miten oppimateriaalilisää voitaisiin kohdentaa ehkä sinne opintojen, syksyn alkuaan vähän enempi taikka johonkin muuhun kohtaan, missä taita tulee. Näin tapahtuu itse asiassa lukiokoulutuksessa, vaikka puhuttaisiin kurssimuotoisesta opiskelusta, puhumattakaan ammatillisesta koulutuksesta, missä esimerkiksi kokiksi opiskeleva joutuu ostamaan vaatteita ja erilaisia tämänäntyyppisiä asioita, tai sitten kauneusalasta, missä ostetaan saksia ja muuta materiaalia siinä vaiheessa opintoja ehkä enempi. Olisi hyvä löytää jonkinlainen tämmöinen pankkiratkaisu, millä voitaisiin tätä asiaa ehkä helpottaa.

Tämän kustannusvaikutukset ovat siis 12 miljoonaa. Se on hyvä muistaa tässä keskustelussa, kun puhutaan maksuttomasta toisesta asteesta, minkä hintalappu ilman matkakustannuksia on noin 100 miljoonaa. Eli tämä on nyt tähän taloustilanteeseen minun mielestäni erinomainen ratkaisu, missä panokset kohdistetaan ennen muuta niihin nuoriin, jotka sitä eniten tarvitsevat. Tämän piiriin tulee tällä järjestelmällä noin 33 000 toisen asteen opiskelijaa, ja pidän myönteisenä sitä, että pidennetään opintotukijakso tällä esitetyllä tavalla.

Mitä toisen asteen kustannukset sitten ovat tänä päivänä? Ne vaihtelevat hyvin paljon, ja itseni pysäytti se, miten hurja kustannusten kasvu on itse asiassa ollut aivan viime vuosina. Vuonna 2016—2017 lukiokustannukset nousivat noin 400—700 euroa, tämän yhden vuoden aikana. Tässä näkyy paljon tietysti se, että siirrytään sähköisiin kirjoituksiin, mutta varmasti on myös jotain muuta sen taustalla, ja myös lukiokohtaiset erot ovat kohtuullisen

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

suuria. Mutta niin kuin edustaja Sarkkinen, muistaakseni edustaja Sarkkinen, toi esille tämän, että pitäisi löytää keinoja, että nämä kustannukset eivät nousisi, niin tämä on mielestäni sellainen asia, josta sitten heitetään palloa ehkä opetusministerin suuntaan. Pitäisi etsiä ehkä pysyvämpiä järjestelmiä vaikkapa opetussuunnitelmien näkökulmasta, että ne eivät muuttuisi niin nopeasti, että kaiken materiaalin täytyy päivittyä tällä tahdilla kuin nyt on päivittynyt. Tällainen perinteinen kierrättäminen ei tänä päivänä lukioissa enää oikeastaan onnistu, kun materiaalit ovat sähköisiä. Silloin pitäisi huolehtia siitä, että päivittystarve ei olisi niin nopeaa, ja ehkä mennä siihenkin suuntaan, kun tietoa maailma on täynnä, että mietittäisiin, missä kaikessa tarvitaan ostettua materiaalia lainkaan. Ymmärrän entisenä opettajana myös sen, että en pelkästään sen varaan menisi, että opettajat niitä materiaaleja rakentaisivat, vaan tarvitaan myös tällaista yhdessä tuotettua materiaalia, vaikka opettajilla vapaus aika pitkälle näissä kysymyksissä on.

Arvoisa puhemies! Samaa aikaan Helsingin kaupunki on tehnyt ratkaisun, ymmärtääkseni, että heillä maksuton toinen aste toteutetaan. Tämä on mielenkiintoista myös siitä tulokulmasta ja näkökulmasta, mitä tapahtuu tulevaisuudessa isossa kuvassa eli tapahtuuko tässä eriytymistä, niin että meillä tulee olemaan lukioita, kaupunkeja, ehkä kuntiakin, joissa toinen aste on aidosti maksuton ja oppikirjat maksetaan, ja sitten toisissa paikoissa siihen ei ole varaa. Tätäkin minun mielestäni meidän pitää lainsäätäjinä seurata, että meidän nuoret säilyisivät tasa-arvoisemmassa ja tasa-arvoisessa tilassa toisiinsa nähden eikä asuinpaikka vaikuttaisi siihen sillä tavalla.

Tämä voi muuten Helsingissä olla mielenkiintoinen tilanne, mitä se tarkoittaa [Simon Elo: Kalliiksi tulee!] esimerkiksi Vantaan tai Espoon nuorten osalta eli kuinka moni espoo-lainen tai vantaalainen hakeutuu lukioon Helsinkiin sen takia, että täällä on maksuttomat oppikirjat, kun ymmärtääkseni ne on pakko tarjota kaikille lukiolaisille eikä vain oman kunnan tai kaupungin asukkaille. Silloin voidaan olla mielenkiintoisessa tilanteessa, sillä lukio ei voi edes laittaa niitä opiskelupaikkoja omille korvamerkittyinä, vaan kun sinne edustaja Elon kotikaupungista Espoosta tulee erinomaisia nuoria, niin he menevät jonossa sitten ohi niistä nuorista, jotka eivät esimerkiksi keskiarvon näkökulmasta Helsingissä pärjääkään, ja tilanne saattaa nopeasti olla hyvinkin mielenkiintoinen. Tätä on syytä seurata kaupunkien välillä mutta mielestäni myös meidän sivistyspoliitikkojen yhdessä.

Arvoisa puhemies! Meidän huolenamme ovat kaiken kaikkiaan ne 600 000 suomalaista, jotka ovat pelkän peruskoulun varassa, ja itse uskon ja toivon, että tämä yhtenä — ei välttämättä kaikista tärkeimpänä mutta yhtenä aika merkittävänäkin — asiana on tukemassa sitä, että nuoret opiskelisivat itselleen lukio- tai toisen asteen ammatillisen tutkinnon.

Tästä esityksestä iso kiitos ministeri Sampo Terholle.

18.02 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Kehysriihen yhteydessähän tuli esille tämä oppimateriaalilisä, minkä hallitus aikoo toteuttaa, ja nyt sitten lainsäädäntö on tässä meillä edessämme — toki täällä on toinenkin tärkeä asia elikkä tämä tukikuukausien yhdenvertaistaminen toisen asteen opintojen osalta. Tässä on kyllä sellainen hallituksen esitys, jota jo silloin kehysriihen jälkeen kehuin, ja sanoin, että ehdottomasti tästä voi oppositiosta käsin antaa tunnustusta. On tärkeää, että vanhempien vähävaraisuus tai pienet tulot eivät ole estämässä nuorten opintoja.

Toki voidaan sitten miettiä, pitäisikö tässä tuessa olla jaksottamista vähän toisella tavalla. Lukiolaisen äitinä tiedän, että aina silloin jakson alussa on ne kirjahankinnat ja niitä tapahtuu kurssimuotoisessakin lukiossa useampia, mutta toki sitten esimerkiksi ammatilli-

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

sessä koulutuksessa on niin, että siellä yleensä nimenomaan heti lukukauden alussa tarvitaan ne panostukset erilaisiin oppimateriaaleihin.

Täällä vasemmisto nosti esille tätä universaalia ratkaisua. Siinä tullaan kyllä siihen problematiikkaan, että se ei sitten loppujen lopuksi ehkä niin universaali olisikaan, tai sitten mennään todella, todella massiivisiin kustannuksiin, kun ajatellaan, että kyse ei ole pelkästään niistä oppimateriaaleista, vaan jos ajatellaan täysin maksutonta toista astetta, niin on ne asumisen kustannukset, on ne matkakustannukset. Itä- ja Pohjois-Suomen näkökulmasta katsottunahan tällä hetkellä toisen asteen opiskelijoilla on pisimmät matkat oppilaitokseen, elikkä siellä tapahtuu sitä, että joko kuljetaan varsin pitkiäkin matkoja — 60—70 kilometriä voi olla ammattikoululaisella ihan hyvin päivittäinen yhdensuuntainen matka — tai sitten mennään asumaan sinne paikkakunnalle, missä oppilaitos on. Kyllä silloin puhutaan huomattavan paljon suuremmista kustannuksista kuin se 100 miljoonaa, mitä on arvioitu ilman näitä asumiseen ja matkakuluihin liittyviä kustannuksia, kun lähdetään puhumaan kaikille maksuttomasta toisesta asteesta.

Näin ollen kyllä itse ajattelen, että on tärkeää nimenomaan tasata ne mahdollisuudet, antaa samat mahdollisuudet ja kohdistaa se apu niihin perheisiin ja niille opiskelijoille, jotka sitä todella tarvitsevat ja joitten kohdalla voi sanoa... Ei voi olla koskaan niin, että vanhempien kukkaro on se, joka määrittelee lapsen tai nuoren mahdollisuudet edetä omassa opiskelussaan.

Tuossa edustaja Heinonen toi esille tämän mielenkiintoisen tilanteen, minkä nyt tämä Helsingin kokeilu aiheuttaa, että onko niin, että todellakin sitten helsinkiläisiä alkaa olla huomattavan paljon suurempi määrä elikkä että lukioihin hakeudutaan Helsinkiin ja sitten toisaalta kirjaudutaan helsinkiläiseksi — riippuen nyt sitten siitä kaupungin päätöksestä, millä tavalla se koskee, pitääkö olla kunnan asukas vai koskeeko se kunnan lukiossa opiskelevia. Tämä on kyllä mielenkiintoinen kokeilu, ja varmaan muuallapäin Suomea sitten mielenkiinnolla seurataan, mihin tämä on johtamassa.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Arvoisat edustajat, tälle asialle varattu aika on juuri tällä hetkellä ohitse, mutta mieluusti myönnän vielä puheenvuorot edustajille Puumala ja Elo. Toki heillä on oikeus puhua 7 minuuttia tai minuutti tai kenties siltä väliltä. En ala heitä ohjaamaan. Arvelen, että he osaavat ihan oikein mitoittaa puheenvuoronsa.

18.05 Tuomo Puumala kesk: Arvoisa puhemies! Erinomainen esitys on siis käsillä, ja me lähdemme todella hyvin mielin käsittelemään tätä valiokuntaan.

Tavoitteenahan on aidosti maksuton toinen aste. Minusta tässä lähdetään nyt aivan oikeassa järjestyksessä liikkeelle niistä henkilöistä, jotka tarvitsevat tukea eniten ja joilla lähtökohdat ovat sellaiset, että vanhemmat eivät niin paljon pysty tuota opiskelua tukemaan. Hienoa, että saimme tämän yhdessä aikaiseksi.

Ja kun liian vähän ehkä tässä salissa toisia kehutaan, niin haluaisin myöskin kehua tässä ministeriä: olette ollut tässä asiassa ihan sellainen luottopakki tai keskushyökkääjä viemässä tätä asiaa eteenpäin, on ollut hienoa tätä yhdessä tehdä. Tämä on merkittävä askel ja hieno päivä suomalaiselle koululaitokselle. Mahdollistamme ja edistämme tasa-arvoa. Vielä on työtä paljon tehtävänä, aina se pitää muistaa sanoa myöskin meidän täältä hallituksesta käsin, mutta tämä on iso ja tärkeä askel. Hyvä, että saimme tämän aikaiseksi.

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

18.06 Simon Elo sin: Arvoisa puhemies! Ministerin harrastukset tuntien jaan kiitoksen, mutta sanoisin, että ministeri on raskaan sarjan nyrkkeilijä tässä kysymyksessä. Tämä on vaatinut jonkin verran myös nyrkkeilyä, ei niinkään hallituksessa, mutta, sanotaanko, rahoituksen osalta aina vaaditaan hieman myös taistelua, että rahat saadaan. Itse asiaa kaikki kyllä ovat koko ajan kannattaneet, se täytyy tunnustaa, sekä keskusta, kokoomus että siniset.

Tähän edustaja Essayah'n hyvään puheenvuoroon haluan vielä sen verran tarttua, että tässä minusta oleellista nyt, jos nyt puhutaan siitä ajatuksesta, että olisi todellakin maksuton toinen aste ja se julkisista varoista kustannettaisiin — niin kuin edustaja Heinonen sanoi, 100 miljoonasta ylöspäin puhutaan — on se, että kyllähän se on myös jonkinlainen ideologinen kysymys, kumpaa korostaa: ajatteleeko, että mentäisiin vapaaehtoisesti — kuten nyt melkein kaikki menevät — toiselle asteelle, koska totuus tietysti on se, että sitä tarvitaan nykymaailmassa, vai näkeekö sen järkeväksi, että jonkinlaisella pakolla, niin kuin se tietysti olisi pakko, jos oppivelvollisuutta pidennettäisiin, ja sitten tulisi toinen aste kaikille sitä kautta, sinänsä loogisesti, maksuttomaksi. Sinisten kanta on se, että oppivelvollisuutta ei pidennettäisi, ei tulisi maksutonta toista astetta, vaan nimenomaan oppimateriaalilisan täytyy olla se kohdennettu keino — mahdollisuuksien tasa-arvo, ei lopputuloksen tasa-arvo.

Tätä hieman ihmettelen, täytyy sanoa lopuksi, arvoisa puhemies, että Helsingin kaupunki nyt tällaisen tavallaan yksipuolisen päätöksen tekee. Ehkä se jonkinlaista painetta asettaa myös naapurikaupungeille Vantaalle ja Espoolle, jossa itse olen valtuutettuna. Mutta toisaalta se tulee Helsingille varmasti kalliiksi, koska kyllä näistä kunnista varmasti opiskelijoita jonkin verran hakeutuu ihan jo tästä syystä Helsinkiin, joka sinänsä muutenkin voi olla houkutteleva opiskelupaikka.

18.08 Eurooppa-, kulttuuri- ja urheiluministeri Sampo Terho (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos kaikille edustajille ja puolueille tuesta tälle asialle, viedään se vauhdikkaasti maaliin. Tässä todella perusajatus, mitä eri sanamuodoin kukin tapaili, on nimenomaan mahdollisuuksien tasa-arvon edistäminen. Moni hahmotti tämän myös ensimmäisenä askeleena kokonaan maksuttomaan toiseen asteeseen, ja mikseipä sitä voi niinkin hahmottaa, mutta tämä on nyt toteutettu niillä varoilla, mitkä ovat nyt käytettävissä, ja on mahdollisimman nopeaan tahtiin toteutettavissa oleva suunnitelma nimenomaan pienituloisten ja sitä kautta mahdollisuuksien tasa-arvon edistämiseksi.

Edustaja Sarkkinen otti esille erityiskysymyksen siitä, minkä takia ulos on jätetty yksin asuvat 18—19-vuotiaat. Minulla on itse asiassa siitä tässä kokonainen A-nelonen, mitä eri syitä tähän oli, mutta luen siitä nyt yhden kohdan tässä — saat loput, jos haluat, tämän A-nelosen mukana. Eli jos tämä olisi ulotettu itsenäisesti asuville 18—19-vuotiaille toisen asteen opiskelijoille, niin siinä tapauksessa taas vanhempien tulojen tarveharkinta, joka ulottuu täysi-ikäisten ihmisten tukeen, olisi käynyt monimutkaiseksi tämän kanssa. Eli toisin sanoen opintorahan tasoja tulisi lisätä ja järjestelmä tulisi monimutkaisemmaksi. Vanhempien tuloihin perustuvan tarveharkintaisen oppimateriaalilisan lisääminen itsenäisesti asuvien täysi-ikäisten opintotukeen on sen takia ongelmallista, koska täysi-ikäiset eivät enää ole elatusvelvollisuuden piirissä. — Minulla on vielä A4 lisää näitä virkamiesten kertomia ongelmia, joita siinä tekniikassa sitten olisi ollut.

Kiitos kaikille.

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan.

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tuotteiden ekologiselle suunnittelulle ja energia-merkinnälle asetettavista vaatimuksista annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 187/2018 vp

Lähetekeskustelu

Asia lähetettiin talousvaliokuntaan.

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi öljysuojarahastosta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 189/2018 vp

Lähetekeskustelu

Asia lähetettiin ympäristövaliokuntaan.

11. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valtionavustuslain sekä rikosrekisterilain 4 a ja 7 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 180/2018 vp

Lähetekeskustelu

Asia lähetettiin valtiovarainvaliokuntaan.

12. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamisesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 182/2018 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 12. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään liikenne- ja viestintävaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Mikäli puhujalistaa ei ehditä annettussa ajassa käydä loppuun, asiakohdan käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan tämän päivän istunnossa muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi. Jos keskustelu asiasta puolestaan päättyy ennen sille varatun määräajan päättymistä, siirrytään päiväjärjestyksen seuraavaan eli 13. asiakokhtaan.

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

Keskustelu

18.13 Kari Kulmala sin: Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamisesta annettua lakia väliaikaisesti. Mielestäni tämä on juuri nyt erittäin ajankohtainen muutos.

Suomalainen meriliikenne on ollut vaikeuksissa jo pitkään, eivätkä edellisen hallituksen toimet ole sitä edesauttaneet millään tavoin. Tämän esityksen myötä valtio maksaisi merenkulun tukena työnantajille takaisin puolet työnantajan osuudesta työttömyysvakuutusmaksuista, joka on maksettu niistä yleisesti tai rajoitetusti verovelvollisista työntekijöistä, joiden osalta on toimitettu ennakonpidätys. Mikäli on maksettu ennakonpidätyksen sijasta lähdeveroa, työttömyysvakuutusmaksua ei palautettaisi tukena.

Suomi on notifiointunut miehistötuen komissiolle, ja tukeen sovelletaan komission päätöstä. Miehistötuen tarkoituksena on suomalaisen kauppalaivaston kansainvälisen kilpailukyvyn parantaminen. Tälläkin hetkellä aluksia ulosliputetaan matalamman kustannustason valtioihin, ja se on mielestäni luonnollista. Eivät laivayhtiötkään tee hyväntekeväisyyttä vaan bisnestä.

Miehistötuen kautta tuetaan myös Suomen huoltovarmuutta. Suomen lipun alla oleviin aluksiin sovelletaan Suomen lakia sekä normaalioloissa että poikkeusoloissa. Huoltovarmuuden merkitys korostuu erityisesti elintarvike- ja polttoainekuljetuksissa sekä kriisiolosuhteissa.

Kun Suomen viennistä yli 90 prosenttia ja tuonnista yli kolme neljäsosaa tapahtuu merikuljetuksin, luulisi, että merikuljetuksen tukemiseen haluttaisiin panostaa huomattavasti enemmänkin. Jos ajatellaan Suomen kilpailijamaita, niin merenkulun kansainvälisen kilpailukyvyn kannalta menestyneissä kilpailijamaissa on keskeistä varsinkin lastialuksilla suotuisa tonnistoveroratkaisu ja sekamiehitysmahdollisuus eli mahdollisuus palkata EU:n jäsenvaltioiden ulkopuolisista, kolmansista maista merenkulkijoita ainakin osaksi muilla kuin lippuvaltiomaan työehdoilla. Näitä toimenpiteitä pitäisin suositeltavina myös Suomessa.

Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys on erittäin tervetullut muutos ja helpottaa suomalaisen meriliikenteen toimintaa.

18.15 Mats Löfström r: Arvoisa puhemies! Esityksessä halutaan tehdä tekninen korjaus vuonna 2016 voimaan tulleeseen miehistötukea koskevaan muutokseen, jolla ei ole ollut odotettua vaikutusta. Muutosta tehtäessä varustamoille luvattiin, että se olisi kustannusneutraali. Näin ei kuitenkaan ollut, ja varustamot ovat vuosina 2016, 2017 ja 2018 saaneet 16 miljoonaa euroa vähemmän takaisin kuin aiemmin. Nämä tiedot ovat peräisin Merimieseläkekassasta. Kyse on merkittävästä summasta. Hallitus toteaa esityksessään myös, että uudistus on ollut epäedullinen paljon työllistävälle varustamoille.

Jo viime vuonna liikenne- ja viestintäministeriö budjetoi korjatakseen tämän, ja se sisältyi hallituksen eduskunnalle antamaan talousarvioesitykseen. Valtiovarainministeriön kehotuksesta ehdotus vedettiin kuitenkin pois eduskuntakäsittelystä; asia valmisteltaisiin sen sijaan sosiaali- ja terveysministeriön työryhmässä. Näin on tehty, ja työryhmässä on ollut edustaja niin liikenne- ja viestintäministeriöstä kuin valtiovarainministeriöstäkin.

Merimieseläkekassa on laskenut ja todennut, että budjetoitavan summan tulisi olla 5,8 miljoonaa euroa, jotta uudistus olisi kustannusneutraali. Esityksessä budjetoidaan nyt kuitenkin vain 3 miljoonaa euroa. Esityksestä käy ilmi, ja myös mediassa on tullut esille, että

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

valtiovarainministeriö on vastustanut koko 5,8 miljoonan euron summan budjetoimista. Tuloksena on se, että esityksellä tehtävä muutos on parannus, joka ei edelleenkään ole kustannusneutraali varustamoille, kuten aikaisemmin luvattiin. Ei ole todellakaan hyvä, jos aikaisempia lupauksia ei lunasteta.

Esitys tarkoittaa myös sitä, että Suomen järjestelmä ei enää ole yhtä hyvä kuin Ruotsin järjestelmä. On myös olemassa riski, että tämä tulee johtamaan alusten ulosliputukseen Suomen kauppalaivastosta, mikä olisi hyvin ikävää. Ulosliputus ei merkitse vain alusten ja suomalaisten työpaikkojen häviämistä. Se tarkoittaa myös huolia kunnille, joissa merimiehet asuvat. Suomalaiset merimiehet, jotka asuvat Suomen kunnissa mutta työskentelevät esimerkiksi Ruotsin lipun alaisella aluksella, maksavat veroa Ruotsiin. He käyttävät kuitenkin käytännössä Suomen kuntien julkisia palveluita, mistä aiheutuu kustannusongelma sekä valtiolle että kunnille. Tämä on yksi lisäsy siihen, miksi ulosliputuksen välttäminen on niin tärkeää. Ulosliputuksen riskin minimoimiseksi on huolehdittava siitä, että Suomen järjestelmä on yhtä hyvä kuin Ruotsin, sekä pidettävä huolta siitä, että muutos todella on kustannusneutraali, kuten uudistusta tehtäessä luvattiin. Tämä tarkoittaa, että tarvitaan 5,8 miljoonaa euroa, ei vain puolta siitä. Toivon, että hallitus on halukas vielä tarkastelemaan tätä, jotta saisimme asian korjattua valiokuntakäsittelyssä.

Ärade herr talman! Passagerarsjöfart under finländsk flagg förutsätter bemanningsstöd som är på en konkurrenskraftig nivå i jämförelse med våra grannländer. Bemanningsstöden till passagerarsjöfarten har de senaste åren debatterats populistiskt i den offentliga debatten, inte minst i debatten om företagsstöd. Det är dock viktigt att minnas att fastän bemanningsstöden på pappret betalas till rederierna så är det inte ett stöd till rederierna utan till besättningen ombord, för utan stödet skulle man inte kunna ha finländsk flagg och finländsk besättning.

Rederiet Viking Line har i synnerhet lyfts upp i den populistiska debatten om bemanningsstöden. Man har konstaterat att företaget hör till de största enskilda mottagarna av direkta företagsstöd i Finland. Anledningen till att Viking Line är högst av rederierna är enkel: Viking Line är Finlands överlägset största sjöarbetsgivare för finländska sjömän med fem av rederiets sju fartyg under finländsk flagg. Stödet korrelerar helt och hållet med det antal sjömän man har anställda ombord.

Bemanningsstödet betyder att rederierna får tillbaka ett belopp som motsvarar sjömännens förskottsskatter och de sociala avgifter man betalar för finländska sjömän på fartyg under finsk flagg. Stödet är således de facto ett stöd till finländska sjömän, inte till rederierna, även om rederierna bokförs som stödmottagare. Vid sidan av Viking Line har Finnlines fem fartyg, Silja Line två fartyg, Eckerö Line ett fartyg och Wasaline ett fartyg under finsk flagg. Dessa 14 fartyg får därför delta i systemet med bemanningsstödet. Om de skulle byta flagg på fartygen skulle de inte få något bemanningsstöd. Då skulle de heller inte anställa finländska sjömän och inga förskottsskatter och sociala avgifter skulle heller först betalas in i statskassan, för det är de pengarna som rederierna genom systemet får tillbaka och som under nuvarande system bokförs som statsstöd.

Bemanningsstödet är därför en grundförutsättning för att man överhuvudtaget ska kunna bedriva färjetrafik under finländsk flagg. Danmark, Norge och Sverige har i princip identiska system som Finland av samma anledning — att trygga passagerarsjöfart under egen nationsflagg. Utan bemanningsstöden inga passagerarfartyg under finsk flagg och inga finländska sjömän ombord. Rederierna skulle helt enkelt inte överleva konkurrensen

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

eftersom exempelvis de estniska sjömännens löner är cirka 60 procent lägre än de finska. Alla EU-länder med egna handelsflottor har den här typens system eftersom man annars inte skulle ha någon handelsflotta.

Fartygen är flytande tillgångar och skulle utan bemanningsstöd vara registrerade i Bahamas, Liberia, Panama eller något annat land som erbjuder bekvämlighetsflagg. De amerikanska kryssningsfartygen som seglar i Östersjön på sommaren har alla bekvämlighetsflagg, men också Tallink har nuförtiden ett av sina fartyg registrerat i Panama. Det här visar varför bemanningsstöden behövs i Finland och i Europa: för att vi ska kunna ha en konkurrenskraftig sjöfart som garanterar att vi har en handelsflotta med finsk och europeisk flagg i aktern. — Tack.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin liikenne- ja viestintävaliokuntaan.

13. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi esitutkintalain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 177/2018 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 13. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Mikäli puhujalistaa ei ehditä annettussa ajassa käydä loppuun, asiakohdan käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan tämän päivän istunnossa muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi. Jos keskustelu asiasta puolestaan päättyy ennen sille varatun määrärajan päättymistä, siirrytään päiväjärjestyksen seuraavaan eliikka 14. asiakohtaan.

Keskustelu

18.23 **Kari Kulmala sin:** Arvoisa puhemies! Esityksen tavoitteena on parantaa rikoksesta epäiltyjen tai syytettyjen lasten asemaa rikosoikeudellisessa menettelyssä, ja mielestäni se on oikea tavoite.

Alle 18-vuotias tutkintavanki on tällä hetkellä pidettävä erillään aikuisista tutkintavangeista, jollei hänen etunsa muuta vaadi. Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan, että tutkintavankeuden aikana 18 vuotta täyttänyt tutkintavanki voitaisiin edelleen pitää erillään muista aikuisista tutkintavangeista, jos se on hänen olosuhteensa huomioon ottaen perusteltua. Häntä voitaisiin kuitenkin pitää samoissa tiloissa alle 18-vuotiaan tutkintavangin kanssa ”vain, jollei tämä olisi alle 18-vuotiaan tutkintavangin edun vastaista” — tässä kohdin voisin lisätä vielä, että ”ellei se haittaa esitutkintaa ja sen suorittamista”.

Tällä hetkelläkin esitutkintaviranomaisen on ilmoitettava alaikäiselle epäillylle hänen oikeuksistaan, joten ilmoitusvelvollisuutta koskevien säännösten täydentäminen ei merkittävästi lisää esitutkintaviranomaisten työmäärää. Ilmoitusvelvollisuutta koskevilla ehdotuksilla ei ole siten merkittäviä taloudellisia vaikutuksiaakaan.

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

Arvoisa puhemies! Mielestäni tämä esitys täydentää hyvin nykyistä esitutkintalakia 15—17-vuotiaiden esitutinnan osalta.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.

14. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tiettyjen yleisten asiakirjojen esittämistä koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen soveltamisesta sekä väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 19 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 176/2018 vp

Lähetekeskustelu

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.

15. Hallituksen esitys eduskunnalle lentoliikenteestä Bahaman kanssa tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

Hallituksen esitys HE 183/2018 vp

Lähetekeskustelu

Asia lähetettiin liikenne- ja viestintävaliokuntaan.

16. Hallituksen esitys eduskunnalle lentoliikenteestä Jamaikan kanssa tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

Hallituksen esitys HE 184/2018 vp

Lähetekeskustelu

Asia lähetettiin liikenne- ja viestintävaliokuntaan.

17. Hallituksen esitys eduskunnalle Maailman postiliiton yleissopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

Hallituksen esitys HE 181/2018 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 17. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään liikenne- ja viestintävaliokuntaan.

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

Keskustelu

18.26 Kari Kulmala sin: Arvoisa puhemies! Suomessa postitoiminnasta säädetään postilaissa. Postilain tarkoituksena on turvata postipalveluiden ja erityisesti yleispalvelun saatavuus tasapuolisin ehdoin koko maassa. Postilakia ei kuitenkaan sovelleta kansainväliseen postiliikenteeseen niiltä osin kuin Suomea sitova kansainvälinen sopimus kattaa kansainvälisen liikenteen. Näin sen tulee ollakin, että vältetään päällekkäinen soveltaminen ja mahdolliset ristiriitatilanteet.

Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Maailman postiliiton yleissopimuksen. Sen keskeiset muutokset koskevat päätemaksujärjestelmän muuttamista sekä sopimuksen tuotejärjestelmän uudistamista. Näiden lisäksi muutoksia tehtiin muun muassa henkilötietojen käsittelyä ja vaarallisia aineita koskevaan sääntelyyn. Hallituksen esityksen tavoitteena on hankkia eduskunnan hyväksyminen Maailman postiliiton yleissopimukselle, jonka UPU:n yleiskokous hyväksyi Istanbulin kongressissa 2016. Mielestäni tämä esitys on tarpeellinen ja ajankohtainen. Itse asiassa artikkelin 40 mukaan tämä tarkistettu yleissopimus tuli voimaan jo 1. tammikuuta 2018 ja on voimassa seuraavan kongressin sopimusten voimaantuloon asti.

Postin tärkein tehtävä ei ole muuttunut miksiäkään vuosikymmeniin, ainakaan ajatustasolla. Tämänhetkinen tilanne ei ole kuitenkaan millään tavoin puolusteltavissa. Kaupungeissa asuvat saavat postinsa normaalisti, mutta ketä palvelee maaseudun iltapainotteinen postinjakelu? Ei ainakaan yritystoimintaa tai sanomalehtien tilaajia. Mielestäni yksi jakelu aamuisin täyttäisi kaikkien tarpeet. Postin varhaisjakelu ja perusjakelu tulisivat yhdistää. Tällä hetkellä kirjeiden ja muun postin kuin sanomalehtien määrä on niin vähäinen, että ne ehtisi hyvin jakaa seuraavana päivänä varhaisjakelun yhteydessä. Tällöin myös haja-asutusalueen sanomalehdet lähtisivät liikkeelle heti aamusta ja tilaajat saisivat lehtensä inhimilliseen aikaan. Lehti, joka tuo uutiset alkuillasta, ei ole enää mikään uutislehti.

Sanomalehti on monelle suomalaiselle tärkeä henkireikä ja edelleen tärkein tiedonlähde. Sanomalehti jakaa tietoa tasa-arvoisesti kaikkialla maassa ja on jokaisen asukkaan ulottuvilla. Nykyiset korkeat jakeluhinnat näkyvät sanomalehtien tilaushinnoissa, ja vähävaraisilla ei ole mahdollisuutta jatkaa tilaajina. Yhteiskunnan jakelutuki sanomalehdille olisi yhteiskunnan kädenojennus tätä tärkeää tiedonvälitystä kohtaan. Sanomalehtien lukeminen sivistää kansaa ja pitää ihmiset niin sanotusti ajan hermolla. Olipa kyse suomalaisesta tai maailmanlaajuisesta postin toiminnasta, paperiversiota uutisista odotetaan edelleen postilaatikoihin.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin liikenne- ja viestintävaliokuntaan.

18. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Liikenne- ja viestintäviraston perustamisesta, Liikennevirastosta annetun lain muuttamisesta ja eräiksi niihin liittyviksi laeiksi
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Liikenne- ja viestintäviraston perustamisesta, Liikennevirastosta annetun lain muuttamisesta ja eräiksi niihin liittyvistä laeista annetun hallituksen esityksen (HE 61/2018 vp) täydentämisestä

Hallituksen esitys HE 61/2018 vp

Hallituksen esitys HE 104/2018 vp

Pöytäkirja PTK 102/2018 vp

Valiokunnan mietintö LiVM 21/2018 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 18.10.2018 pidettävään täysistuntoon.

19. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on torstaina 18.10.2018 klo 16.00. Täysistunto lopetettiin klo 18.42.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Maija-Leena Paavola